

**Poduk Rojakom
Slovencem,**

ki se hočejo naseliti v Ameriki.

Spisal Rev. F. S. Šusteršič,
JOLIET, ILL.

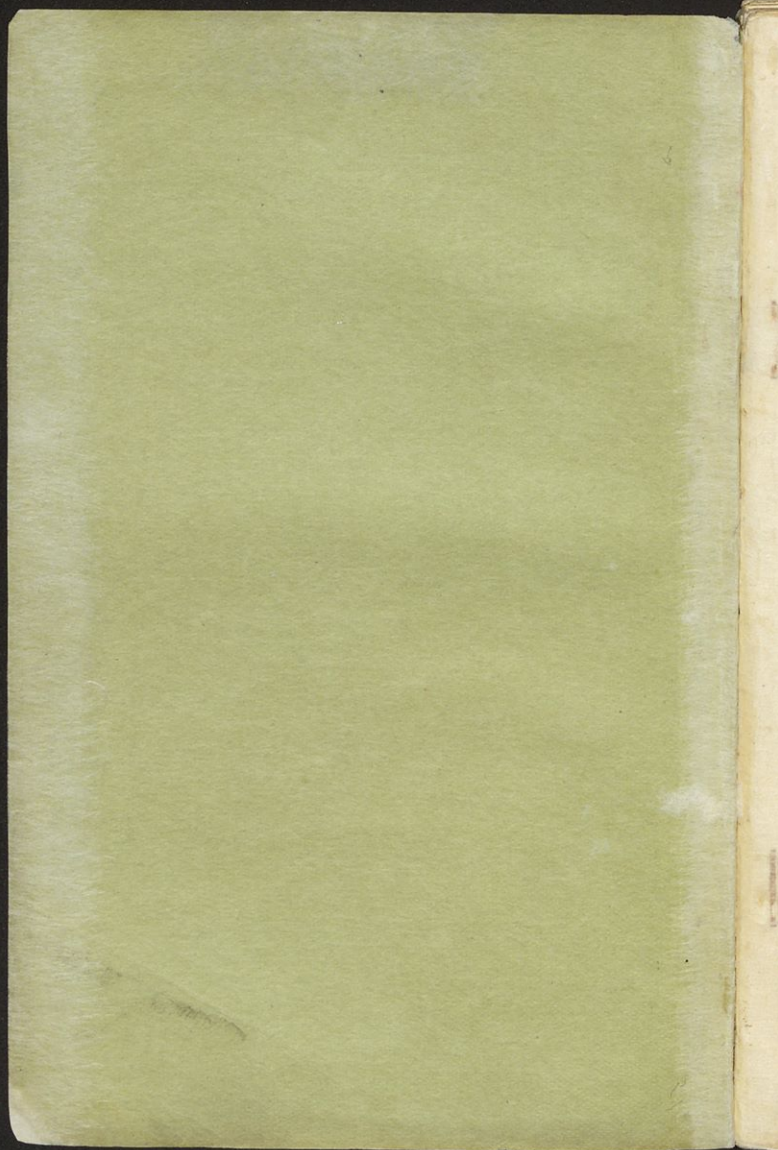

**Založila zveza slovenskih duhovnikov
v Ameriki.**

1903.

Tiskal "Amerikanski Slovenec".

Poduk Rojakom Slovencem

ki so hočejo naseliti v Ameriki.

Spisal REV. F. S. ~~OSTERŠIČ~~
Joliet, Illinois, Zgornj. država, amer.

*Založila zveza slovenskih duhovnikov
v Ameriki.*

1903.

Natisnila tiskarna "Amerikanskega Slovenca".

650 710648

Zapisi, J. K.

Uvod.

TA KNJIŽICA nima namena, vabiti Slovence iz avstrijskih slovenskih pokrajin v Ameriko. Namen jej je le podučiti one rojake naše v stari domovini, kiso se odločili izseliti se iz rodne zemlje in poiskati nov dom v Združenih Državah Ameriških, o vsem, kar je potrebno vedeti izseljencu o deželi, v katero se hoče naseliti.

Slovenec ljubi tisti košček zemlje, kjer mu je tekla zibelka in če se izseli, stori to le zato, ker mu domovina ne daje kruha, ne daje zaslužka. Slovenski narod je v ogromnej večini kmečki narod, kmetijstvo pa propada v slovenskih deželah bolj in bolj. Pri najboljši volji in največjem trudu si mnogi nikakor ne morejo zboljšati svojega revnega blagostanja. Zadolžene kmetije brez velike dote, neznosni davki, vojaška služba, slabe letine, pomanjkanje delavcev in tiranski pritisk od strani vlade množi od dne do dne število nezadovoljnih siromakov in tira narod v tujino. Še slabša je usoda delavca na slovenskih tleh. Naj dela na cesti ali tovarni, v mlinu ali rudokopu, delati mora od ranega jutra do poznega mraka, plačo pa mu davajo tako, da ne more sebi in svojcem preskrbeti človeku dostojnega življenja. Zato zapuščajo bratje našo deželo, kjer so

ugledali luč sveta, kar trumoma. Statistični podatki kažejo, da se jih je izselilo izza zadnjih let samo iz kranjske dežele vsaki mesec več kot en tisoč oseb; včasih jih odide samo z ljubljanskega kolodvora po sto na en dan. In kam se selijo? Nepotrebno vprašanje! "V Ameriko!" Ta glas odmeva dandanes od Save do Drave, od Kolpe do adrijanskega morja. Na vsakem vlaku jih srečaš, v vsakem prekmorskem mestu jih sestaneš, na vsakem parobrodu plovejo čez širni ocean sem na novi svet. Po priprosti obleki, po skromnem kovčeku v roki, po obrazu domačem, a zdaj na potu izrazujočem skrb in bojazen, poznaš — izseljence iz slovenske zemlje.

Da, resne misli vstajajo v duši vseh trezno mislečih izseljencev, potujočih v tujino. Nekateri odpotujejo kar na slepo srečo v novi svet, češ, če je toliko drugih tam obogatelo, zakaj ne bi tudi jaz. Dobre volje so, in če jih je več v družbi, zabavajo se in kratkočasijo na vožnji po suhem in tudi po morju še nekaj časa. Novi kraji, nova mesta, nove njim do tedaj popolnoma neznane razmere, življenje na prekmorskem parniku — vse to upljiva na nje s toliko silo, da skoro pozabijo, kam so namenjeni. In če jih misel sem pa tje spomni bodočnosti, jo brž udušijo in s tovariši-veseljaki zapojejo kako veselo pesem, kakor otroci, kadar so sami v temi, glasno zapojejo, da bi pokazali, da jih ni strah. Toda, ko se parnik začne bližati ameriškim obalam in se popotniki pripravljajo na izkrcanje, tedaj jih mine lahkomišljenost in s plašnim srcem poprašujejo sopotnike: "Kam greš ti? ali se bo dobilo tam delo tudi za me?" Nedoločni odgovori jim ne dajo nikakega zadostjenja in tuga

jim leže na srce. Zdaj spoznajo, kako nespametno so ravnali, ker so se brez premislika podali čez morje.

Drugi so previdnejši. Niso šli z doma brez prevdarka. Veliko so že slišali o "obljubljeni deželi" tam onkraj morja. Njihovi sorodniki v Ameriki so jim pisali, naj pridejo za njimi, tam se jim bo godilo mnogo bolje, kakor v stari "country". Rojaki vrnivši se iz Amerike v Evropo so jim kazali žolte amerikanske cekine, vredne vsak po sto kron. Sami so bili priča, kolike svote denarjev so pošiljali Amerikanci v njihovo selo. To jim je vžigalo pogum na potu. Ali ko se izkrcajo v luki, so naenkrat v tuji deželi, med tujim narodom, med tujimi odnošaji in s strahom v srcu se vprašujejo: "Bog zna, bom li mogel dobiti tukaj delo? in kakšno delo? je li bom mogel delati in kaj prihraniti. . .?"

Slovenec je—z malimi izjemami—veren sin svoje duhovne matere svete katoliške cerkve. On želi tudi v tujini zvest ostati veri svojih očetov; njegova želja je, vzgojevati svoje otroke v pravi katoliški veri. Zato mu takrat, ko se zadnjikrat ozre na belo cerkvico, kamor je od mladih nog hodil k božji službi in kjer je tolikrat prejemal tolažila svete vere, postane tesno pri srcu, solza mu zatrepeče v očesu, češ, kako bom tam v tujini skrbel za svojo dušo? Tam v Ameriki so sami divjaki, ljudje brez vere; saj so naš gospod celo na prižnici rekli: "tam je le Sodoma in Gomora".

Pojasniti te razmere, zavrniti predsodke, odkriti resnico in podati rojakom-izseljencem dober svet v telesnih in dušnih zadevah, je namen tej knjižici.

Podeli jej Bog svoj blagoslov!

Združene Države Ameriške.

KJERKOLI je v tej knjižici govor o Ameriki, si vselej mislimo jedno veliko deželo v središču Severne Amerike, ki se imenuje "*Združene Države Ameriške*", po angleško: "United States of America", in ne North America, kakor navadno v Evropi pomotoma pišejo. Po pravici se ta dežela nazivlje kar naravnost Amerika. Kajti med tem ko se prebivalci severnega dela Severne Amerike imenujejo Kanadei, oni na jugu Mexikanci, Kubanci in oni v republikah Južne Amerike Brazilijanci, Argentinci itd, so prebivalci Združenih Držav edini, ki poprašani po svoji narodnosti, odgovarjajo, da so Amerikanci. Gotovo bode marsikoga zanimal kratek opis te dežele.

Združene Države mejijo na severu ob Kanado ali britansko Ameriko, na jugu ob Mexico in mexikanski zaliv, na vzhodu in zahodu pa sta jim mejaša atlantični in pacifični ocean. Zovemo jih "*Združene Države*" zato, ker so sestavljene iz več posameznih držav, ki so združene pod jedno vlado.

Po velikosti so Združene Države izmed vseh svetovnih držav na četrtem mestu. Večje so: Rusija, Kitaj in Velika Britanija. Velikost Združenih Držav si najlože predstavljamo, če pomislimo, da bi

v Združene države lahko deli Francijo, Španijo, Portugal, Belgijo, Dansko, Norveško in Švedsko, Nemčijo, Švico, Avstrijo in Ogersko, Italijo, Srbijo, Bulgarijo, Črnogoro in bi pri vsem tem še ostalo prostora za celo evropsko Rusijo.

P o v r š i n a dežele sestoji iz dveh velikanskih pogorij, cordillersko gorovje na zapadu in appalaihiansko na vzhodu. Med njima leži prostrana mississippiška dolina, ki je najrodovitnejša v celi deželi in prideljuje velike množine bombaža, riža in oranč, lemon, pšenice, koruze, rži, ovsa, krompirja, tobaka in raznovrstnega sadnega drevja.

Največja r e k a v deželi je Mississippi, ki je ob enem jedna največjih rek na svetu. Združene Države imajo pet velikih j e z e r, katerih vode se iztekajo po reki St. Laurenca v atlantično morje. Jezero "Lake Superior" ima tisoč otokov in je največje jezero s sladko vodo na svetu.

K l i m a ali podnebje je vsled velikosti in prostranosti dežele jako različno. Na jugu je vlažno in tako toplo, da le redkokdaj pade sneg. Na severu je bolj suho in četudi so poletja gorka in prijetna, zime so jako mrzle in ostre. V severni Minnesoti in Michiganu kaže časih toplomer 30 do 40 stopinj pod ničlo (Fahrenheit). Mraz je večinoma suh in ne tako vlažen, kakor v planinskih deželah avstrijskih. Po zimi rāzsajajo večkrat siloviti sneženi viharji, podobni kraški burji. Imenujemo jih "blizzards". V nekaterih krajih na jugozapadu pade po leti le redkokdaj dež, zato vlada tam silna vročina. Po prerijskih državah je poletna vročina tem občutljivejša, ker se tudi po noči ne ohladi in

je vreme soparno, kakor po dnevu. Posebnost tukajšnje klime je tudi ta, da se vreme mnogokrat čudovito hitro spremeni, časih pade toplomer v par urah za 30 in več stopinj. V obče pa je podnebje Združenih Držav, izvzemši južne kraje, za Evropejca ugodno in zdravo.

P r e b i v a l s t v o Združenih Držav pripada vsem poznatim človeškim plemenom. V ogromnej večini so kajpak belokožci ali kavkaško pleme. En del prebivalstva tvori črno ali etiopiško pleme, tako imenovani zamorci ali črnci. Ti živijo največ v južnih državah, vendar jih je najti več ali manj po vseh mestih Združenih Držav. Rudečkožci ali Indijanci, ki so bili nekdanj gospodarji in prvotni prebivalci Amerike, se umikajo pred svojimi belimi brati bolj in bolj na zapad in živijo zdaj po deželah, katere jim je odločila vlada. Te dežele se imenujejo "indijanske rezervacije". Žoltokožce ali mongolsko pleme zastopajo Kitajci, ki živijo v kompaktnih masah na pacifičnem obrežju, vendar imajo svoje naselbine po vseh večjih ameriških mestih, in eskimos v Alaski. Število skupnega prebivalstva znaša okrog 75 milijonov duš.

P r i d e l k i Združenih Držav na polju poljedelstva, industrije in rudništva nadkriljujejo po množini pridelke katerekoli druge države na svetu. **P o l j e d e l j s t v o** je podlaga deželnega blagostanja in je tukaj bolj razvito, kakor kje drugod. Zemlja je razven goratih krajev, povsod ugodna kmetijstvu. Polje obdelujejo vseskozi s stroji ali mašinami. Zemlja je toli rodovitna, da je le malo krajev, kjer je treba gnójiti. Ženske ne delajo na

polju, ampak samo moški. Največ se pridelava pšenice in koruze, pridelujejo pa tudi rž, oves, ječmen, krompir, riž, hmelj, bombaž, tobak itd. V Californiji, Floridi in drugih južnih krajih rastejo palme in oljke, po vinogradih zorijo fige in oranče, limone in dateljni, cipresni gozdi in vinske gorice razprostirajo se na milje okrog. Trta rodi pa tudi še po drugih državah, kakor: Kansas, Missouri, Illinois, Ohio, New York. Zlasti iz zadnje imenovane države razpošljejo križem ljudovlade vsako leto na tisoče tonov grozdja, iz katerega delajo posebno evropski naseljenci kaj dobro in ukusno vino.

Ž i v i n o r e j a je na visoki stopinji. V zapadnih državah redijo kmetje na stotine glav goveje živine, prešičev imajo pa mnogi toliko, da jim ne vedo števila. Živina ostane zunaj na prostem po letu in po zimi, v hudem mrazu je večkrat mnogo pogine. Jersey krave dajejo dvakrat toliko mleka, kakor najboljše švicarske. Posebno pa je Amerikanec ponosen na svoje lepe konje, katere redi z veliko skrbljivostjo.

I n d u s t r i j a cvete zlasti v vshodnih in srednjih državah. Severno od mesta New York se izdeluje toliko volnene obleke in črevljev, da prepreplavljajo sejmišča vsega sveta. Južno in zapadno od New Yorka je zlasti omeniti izdelke iz železa, jekla, bakra, svile, raznovrstne stroje, lokomotive, žico, železnične šine itd.

R u d a r s t v o je poglavitno opravilo prebivalcev goratih krajih unije. V vshodnih deželah kopljejo železo, svinec, baker, cink, premog; na

zapadu pa poleg že imenovanih rudnin tudi zlato, srebro in živo srebro. Na jugu in zapadu črpljejo iz zemlje petrolej in gazolin; lastnik petrolejnih vrelcev John Rockefeller je najbogatejši mož na svetu.

Kupčija ali trgovina Združenih Držav s poljskimi, rudninskimi in industrielnimi pridelki je ogromna. Zemlja rodi v tolikej obilici, da prebivalci ne morejo povžiti vseh njenih pridelkov, vsled tega jih pošiljajo na vse kraje sveta. Ladije, obložene z ameriškim žitom, mesom in vinom plovejo po vseh morjih. V Ameriki narejene lokomotive se uvažajo v Evropo, Azijo in Afriko. Velika sibirski železnica teče po ameriških šinah in vozi ameriške (Pullman) spalne vagone. Ameriško vino se prodaja na Francosko, ameriško olivno olje na Laško in Španjo, ameriški bombaž na Rusko, ameriške trte se sade po vsem svetu, ameriška obleka in ameriški črevlji se prodajajo po vseh evropskih mestih. Domačo trgovino pospešujejo železnice, s katerimi je dežela kar preprežena. Združene Države imajo več železnic, kakor katera druga dežela na svetu.

Glede vlade so Združene Države republika ali ljudovlada. Sestoji iz 45. držav, 2. teritorijev, District of Columbia in indijanskega teritorija. Imena posameznih držav so: Alabama, Arkansas, Colorado, Connecticut, Delaware, Florida, Georgia, Idaho, Illinois, Iowa, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Mississippi, Missouri, Montana, Nebraska, Nevada, New Hampshire, New Jersey, New York,

North Carolina, North Dakota, Ohio, Oregon, Pennsylvania, Rhode Island, South Carolina, South Dakota, Tennessee, Texas, Utah, Vermont, Virginia, Washington, West Virginia, Wisconsin, Wyoming.

Washington je glavno mesto Združenih Držav. Tam ima narodni kongres vsako leto svoje seje. Kongres je sestavljen iz 90 senatorjev in 333 reprezentantov ali poslancev. Vsaka država pošlje dva senatorja. Število reprezentantov vsake države pa je odvisno od števila njenih prebivalcev. Nekatere države imajo samo po jednega, New York jih ima 34, Illinois 24. Vsaka država je za se republika in ima od naroda voljenega governorja in postavodajalno zbornico.

Predsednik Združenih Držav je voljen na štiri leta od volivnih mož, katere izvoli narod po posameznih državah. Vsaka država ima toliko volivnih mož, kolikor ima senatorjev in reprezentantov. Volivno pravico ima vsak državljan. Sedanji predsednik je Teodor Roosevelt.

Nekaj nasvetov naseljencem.

POGLAVITNA napaka, ki jo dela naš narod pri izseljevanju iz stare domovine v Ameriko je ta, da zakonski možje in družinski očetje puščajo svoje soproge in družine doma in pridejo sem z namenom, nekaj let tu ostati, kolikor mogoče denarja si prihraniti in se potem vrniti v domovino. To je na veliko kvar našemu narodu. Prvič zato, ker se s tem krha nežna vez, ki veže moža in ženo, stariše in otroke. Ženin in nevesta si pri poroki slovesno obljubita, da ne bodeta drug drugega zapustila, ampak skupaj živela, dokler ju ne loči smrt. Ako torej mož popusti svojo ženo in živi več let ločen od nje, prelomi svojo obljubo in greši sam zoper sebe in zoper svojo zakonsko ženo. Žalostne moralčne posledice imajo tako večletne ločitve. In koliko trpi vzgoja otrok, če deca leta in leta ne vidi svojega roditelja in pogreša močne očetove roke baš tedaj, ko je najbolj potrebuje?

Drugič je treba obsojati take dolgotrajne ločitve tudi iz finančnih ali gmotnih razlogov. Kdor živi v Ameriki, zlasti v kaki večji slovenski naselbini nekaj let, se tako privadi tukajšnjim razmeram, da se mu življenje mnogo bolj dopada tukaj kakor v

stari domovini. Skušnja uči, da izmed 100 slovenskih družin, ki so bivale nekaj let v Ameriki, se jih komaj 5 vrne za stalno nazaj na slovensko. Drugi narodi, Angleži, Švedi, Nemci se selijo sem s svojimi družinami in dosegajo dokaj boljše vspehe. Sem prišedši Slovenec se kmalu prepriča, da četudi težko dela, ima vendar boljši zaslužek, boljšo hrano in si lože preskrbi za prihodnost, kakor njegov sobrat trpin na Slovenskem. Vendar ljubav do domovja in domače družinice ga vleče nazaj; kupi si vožni listek in odrine čez morje. Doma je sprva lepo, zlasti dokler mu rožljajo v žepu ameriški dolarji. Ko pa poide novce, se mu stoži po "obljubljeni deželi" in—hajdi nazaj v Ameriko. Nekateri se po dva ali trikrat vrnejo nazaj, pa le ne ostanejo doma. To pa stane denarja, veliko denarja, in koliko časa izgube, koliko potrošijo na potu? In denar, ki ga pošilja mož domov, prav mnogokrat ne zaleže dosti, ker žena brez gospodarja na zadolženi kmetiji pri denašnjem pomanjkanju delavcev ne more in ne more priti naprej; marsikateri pa tudi noče in lahko mišljeno troši ameriške dolarje, ki jih je zaslužil mož s krvavimi žulji.

To spoznavajo ameriški Slovenci bolj in bolj, zato pošiljajo po svoje družine v stari domovini in združeni z njimi se čutijo srečne in zadovoljne. Torej prvi svet, ki ga moremo dati zakonskim možem in družinskim očetom, ki so se odločili izseliti se iz rodne zemlje v Ameriko, je: Naselite se tu s svojimi družinami in pridite sem z namenom, da osta-

nete tukaj in si izberete Ameriko za svojo drugo domovino!

V Ameriki, ali prav za prav v Združenih Državah Ameriških biva mnogo Slovencev, ki imajo svoje žene in otroke v stari domovini, pa bi radi videli, da pridejo za njimi v Ameriko, ker so se preprčali, da bi bilo to za vse mnogo bolje. Nekateri žene poslušajo svoje soproge in pridejo z deco vred za njimi. Nekateri pa kratkomalo nočejo tega storiti, vse prošnje in žuganje ne izda nič. Znani so nam slučaj, ko je mož iz Amerike poslal ženi na Slovenskem denar za potovanje in vožni listek za vso pot, pa je žena denar potrošila, vožni listek pa nazaj poslala ali celo prodala. Izgovarjajo se take žene s tem, da jih njihovi duhovni pastirji odvrtačejo od izselitve v Ameriko, stršeč jih, da v Ameriki so sami izpridenci, ki ne poznajo ne božjih ne cerkvenih zapovedij, in se bodo gotovo pogubile, če gredo tje. Kakšno je versko življenje pri nas, bodo čitatelji izprevideli iz poglavja "Katoliško življenje v Ameriki", tu omenjamo le, da tudi v Ameriki vsakdo lahko dobro katoliško živi, če le hoče. Kdor se s tem izgovarja, dela to iz nevednosti, a'i se je pa že izpridil doma. Zakonska žena ima dolžnosti do svojega moža in njena dolžnost je, ga ubogati in mu biti pokorna v vsem, kar ni zoper postavbo božjo. Ako tedaj mož v Ameriki zahteva, da se njegova žena, oziroma družina iz stare domovine preseli k njemu, je to storiti dolžna po vseh božjih in človeških postavah. Na to dolžnost naj bi se z mero-

dajnih mest opozarjale, namesto da se jim stavijo celo ovire.

Jako važno vprašanje za vsacega, ki se namerava naseliti v Ameriki, je: k a m naj se naselim?

Slovencem svetujemo, naj se ne selijo v nobeno drugo deželo v Ameriki, kakor v: "Združene Države Ameriške".

V slovenskih deželah, zlasti na Notranjskem in Primorskem vabijo brezvestni agenti ljudi v južno Ameriko, Brazilijo, Argentino itd. Tje se ne selite! Kak izučen rokodellec se še preživi tam, priprost delavec-tujec pa skoraj vselej postane suženj na plantaži. Tudi v Britansko Ameriko se ne naseljujte! Jedina dežela v Ameriki, ki ima še za milijone pridnih rok dovelj dela in kruha in katere podnebje je za Slovence najugodnejše, se zove: Združene Države Ameriške. Sem se tudi največ selijo rojaki naši in če bode naseljevanje v tej meri raslo nekaj let, bo kmalu našega naroda več tukaj kakor na slovenskih tleh, kakor je tudi Ircev v Ameriki več, kakor na Irskem.

V Združenih Državah Ameriških imajo Slovenci dandanes na mnogih mestih svoje na tisoče duš broječe naselbine, kjer živijo drug poleg drugega, lastujejo svoja zemljišča in hiše, svoje cerkve in šole, prodajalnice in kupčije. V tako naselbino došli naseljenec se kmalu čuti domačega, tu je najbolje preskrbljeno za njegov telesni in dušni blagor, tu si najložje ohrani najdražji svetinji, ki jih je prinesel seboj čez širno morje: sveto vero in sladki materini jezik. Zato svetujemo svojim

Bratom onkraj morja, ako so sklenili, naseliti se v Ameriko, naj gredo v take kraje ali mesta, kjer imajo Slovenci svojo cerkev in svojega duhovnika, ali vsaj tje, kjer jih biva večje število in je upati, da si ustanove lastno cerkveno občino. Zadej so v tej knjižici natančneje opisane slovenske naselbine in je pri vsakej povedano, s čim si naše ljudstvo služi svoj kruh. Tu podajamo le nekaj splošnih podatkov, iz katerih vsakdo lahko razvidi, kakšno delo in opravilo imajo amerikanski Slovenci in kakšno delo čaka tukaj slovenskega naseljencea.

Slovenci, ki so se pred trideset in več leti naselili v Ameriki, so šli večinoma na kmetije ali se poprijeli kupčije in so dandanes imoviti kmetovalci in trgovci. Zdaj sem prihajajoči rojaki naši pa silijo največ v mesta ter iščejo dela po tovarnah ali pa v rudniških in premogovih jamah. Na kmetije jih gre le malo. Hočejo pač kar najhitreje prislužiti kaj denarja. In vendar bi bilo za marsikoga bolje, da se loti poljedelstva, katerega je vajen, saj naš narod je z večine kmečki narod. Poljski pridelki se zdaj dobro prodajo, živina ima tudi primeroma visoko ceno, razven tega je kmečko delo veliko lažje in zdraveje od dela po tovarnah in podzemskih jamah. In ako ravno nima kmet vselej denarja v gotovini, ima vendar vse, kar rabi za življenje. Tudi si na kmetih veliko lažje kaj prištedi, ker nima tolike prilike za trošenje in zapravljanje, kakor po mestih, kjer je

toliko pivnic ali saloonov, da se jim je težko izogniti. Seve mora imeti nekaj gotovine, kdor hoče kupiti kmetijo ali farmo z gospodarskimi poslopji, živino in stroji za obdelovanje zemlje. Cena zemljiščem je kajpada različna po kakovosti sveta in oddaljenosti od železnice. Sploh je obdelana zemlja dandanes trikrat dražja, kakor je bila pred nekaj desetletji, tako da je treba najmanj 800 ali 1000 dolarjev, da moreš začeti. Kdor pa vzame kmetijo v najem — to se tu pogostoma zgodi —, temu zadoštuje par sto dolarjev za nakup živine in strojev in tak najemnik dobi potem dve tretjini čistega letnega dobička od kmetije, med tem ko gre lastniku jedna tretjina. Nekateri se pa tudi po pogodbi domenijo o plači, za katero obdelujejo kmetijo z živino in stroji lastnikovimi. Hlapci dobivajo na kmetijah po 20 do 30 dolarjev mesečne plače s hrano in stanovanjem, a to velja le za poletni čas od meseca marca do novembra. Po zimi tukajšnji kmet navadno ne daje plače hlapcem, pač pa lahko ostanejo pri njem in dobivajo za krmljenje živine in druga enaka dela prosto hrano in stanovanje. Slovenski kmetje ali farmarji, kakor jih tukaj zovejo, bivajo največ v državah: Minnesota, So. Dakota, Iowa, Kansas in Washington. Več o tem najdeš v popisu slovenskih naselbin.

Večino slovenskih naseljencev pa je najti, kakor smo že rekli, v mestih. Tu si služijo svoj kruh v raznovrstnih tovarnah, delavnicah, prodajalnicah, rudotopilnicah, kamnolomih, skladiščih, v rudnikih in premogovnikih, v mlinih in žagah, na restavrantih in hotelih, na železnicah in cestah. V večjih

slovenskih naselbinah je tudi mnogo slovenskih trgovcev in trgovskih pomočnikov, gostilničarjev, mesarjev, prodajalcev obleke, obutja, živil itd. Nekateri bogataši imajo svoje banke, rudnike, kamnolome, velike kmetije, pivovarne itd., a teh ni veliko, so večinoma stari naseljenci, ki so si z dolgotratno pridnostjo pridobili veliko imetje.

Slovenec, ki se hočeš naseliti v Združene Države, ne misli, da boš hitro obogatel! V Ameriki je treba delati in trpeti za vsakdanji kruhek, kakor povsod na tem božjem svetu. Kdor misli, da se v Ameriki dolarji pobirajo po tleh, naj ostane doma! Za pridne roke pa je tu dela dovelj in zaslužek boljši, kakor kje drugod. Kdor ni izučen v kakem rokodelstvu ali obrti in ne razume angleškega deželnega jezika, tega čaka tukaj le težko delo. Prijeti mu je za kramp in lopato, nalagati rudo, kamen, železje itd. Navadna plača za tako delo je dolar in pol na dan, včasih \$1.75, včasih pa tudi le \$1.25. V zapadnih državah je plača nekoliko višja, a je tudi življenje primeroma dražje. Po jeklarnah, žičarnah, livarnah in enakih tovarnah, kjer delajo od kosa, zaslužijo izučeni delavci od dveh do pet dolarjev, nekateri celo po osem do deset dolarjev na dan. Rokodelci in obrtniki so tudi dobro plačani tukaj. Toda delati morajo urno in spretno in ne basati pipe in hoditi na malco. Potrebno je tudi, da znajo vsaj nekoliko angleški, po nekaterih krajih jim tudi znanje nemščine pripomore k delu. Mizarji zaslužijo po 35 do 45 centov na uro, zidarji od 40 do 50 centov. Približno toliko plačo imajo pleskarji, kleparji, krznarji, še večjo pa mehaniki, mašinsti,

elektrarji in drugi v obrtnih strokah izurjeni delavci. Po dva dolarja ali več na dan dobivajo kovači, kamnoseki, brivci, usnjarji, sedlarji, natakarji, črkostavci, tiskarji, knjigovezi, urarji, pekarji, tobakarji itd. So pa še marsikatero druge obrti v Ameriki, katerih v Evropi ne poznajo in ki donašajo spretnim delavcem dobro plačo. Trgovski pomočniki in knjigovodje zaslužijo od 40 do 70 dolarjev na mesec, ognjegasci od 50 do 100, pismonoše od 60 do 100 dolarjev na mesec. Zadnji so v državni službi in morajo biti ameriški državljani in napraviti izpit ali skušnjo, predno dobe službo. Za krojače in čevljarje pa ni kaj ugodno polje v tej deželi. Obleka in obutev se namreč izdeljuje pri nas s stroji tako ceno in solidno, da kupujejo ljudje največ storjeno obleko in obuvalo. Zato krojači in čevljarji ne morejo konkurirati s fabrikanti in se morajo zadovoljiti bolj s popravljanjem in krpanjem, kar pa ne daje zaslužka mnogim. Po delavnicah imajo plačo od kosa.

Pripomniti moramo še, da se te plače — zlasti v tovarnah — pogostoma spreminjajo, včasih so večje, včasih manjše, kakor so časi, dobri ali slabi. Če se narejeno blago ne spravi kmalu na trg, če fabrikanti ne dobe novih naročil, zapro tovarne in tedaj pada cena blagu in tudi plače so nižje. Velik upliv na delavsko plačo imajo tudi štrajki. Amerikansko delavstvo je namreč bolj organizovano, kakor katero drugo na svetu. Vsako rokodelstvo, vsaka obrt ima svoje zveze ali unije — kakor jih zovemo tukaj. Take unije so velik blagor za ameriškega delavca; varujejo ga pred izkoriščanjem kapitalistov, mu po-

morejo do boljše plače, do krajšega delavnega dne in dokazujejo, kolika moč je v zedinjenju delavskih slojev. Delavske unije so izza zadnjih deset let poboljšale delavcem plačo za 20 do 50%, skrajšale delavni dan na osem ali deset ur in pripravile delodajalce do spoznanja, da je vsak delavec važen faktor v nagromadenju narodnega bogastva. Načelo uniji je: vsi za jednega in jeden za vse. Razne delavske unije so v zvezi med seboj in se v slučaju velicega štrajka mejsebojno podpirajo. V mnogih krajih rokodelci ali obrtniki niti ne more dobiti dela, če ni v uniji. Amerikanski delavec ne sovraži nikogar tako, kakor "scab"-a, to je neunijskega delavca, ki med štrajkom prevzame njegovo mesto. Marsikak "scab" je že plačal svojo nepremišljenost z življenjem, tudi Slovenci med drugimi. Zato je svetovati Slovincem, ki se naselijo v Ameriko, da pristopijo k uniji svojega rokodelstva ali obrti.

Takisto so organizovani premogarji ali premogokopi. V državah Illinois in Indiana ne dobi noben premogar dela v jami, ako ni član unije. V Pennsylvaniji nimajo še po vseh premogovnikih unij, a jih bodo sčasoma gotovo ustanovili. Leta 1902 se je osnovalo 313 novih lokalnih premogarskih unij. Zveza združenih premogarjev ameriških je najmočnejša delavska organizacija v Ameriki in šteje — 175.000 članov. Plače premogarjev so po različnih jamah različne, vendar kdor se količkaj giblje, naredi po dva do tri dolarje na dan. Več o tem je najti v opisu slovenskih naselbin. Rudarji in delavci po rudotopilnicah, dalje oni, ki

delajo za dnevno plačo v jeklarnah in enacih tovarnah nimajo unij, pač pa druge delavske organizacije, kakor zavarovalna društva, klube itd. Delavec, ki je že prej kje v Ameriki ali Evropi delal v rudniku ali premogovniku dobi kajpada lože delo, kakor popolen novinec.

Pogostoma poprašujejo tukaj za službo mežnarji ali cerkovniki iz slovenskih dežel. Za te ni tukaj dela. Snaženje cerkve in zvonjenje oskrbi navadno kak mož ali žena, ki ima pa razven tega še kako drugo opravilo, sveče na oltarjih prižigajo mašni strežniki, ob nedeljah in praznikih pobirajo milodare po cerkvi cerkveni odborniki ali ključarji, mašniki se za božjo službo oblačijo sami, okrašenje oltarjev oskrbe šolske sestre in če jih nimajo, stori to župnik sam. Pri nekaterih župnijah pomagajo pri tem delu organisti. Slovenske organiste imajo skoraj vse slovenske župnije. Če pa organist nima družega posla, kakor orgljanje v cerkvi in poučevanje v petju, mu župnija ne plača več kot 30 dolarjev na mesec, zato si mora poiskati — zlasti če ima družino — še drugo delo, da more dostojno živeti in če je priden in hoče delati, mu ga ni težko najti.

Za študirane ljudi, ki ne razumejo angleškega jezika sploh niso ugodna ameriška tla. Tukaj je angleščina deželni ali občevalni jezik, ta se poučuje po vseh šolah, državnih in cerkvenih. Zato učitelji in profesorji brez znanja angleškega jezika ne morejo tukaj pričakovati službe. Uradnike si voli ljudstvo ali jih nastavlja vlada ali privatne družbe in korporacije, in za take službe je ameriških državljanov toliko, da se kar trgajo za nje. Slovenski duhovnik

lahko dobi službo na slovenski naselbini brez znanja angleščine. Ravno zdaj bi jih potrebovali kacih deset, ker je več naselbin, kjer biva na stotine Slovencev, pa nimajo svojega duhovnega pastirja. Seve mora imeti duhovnik dovoljenje (exeat) in priporočilo od svojega škofa, tudi naj si zagotovi sprejem v kako amerikkansko škofijo, predno pride sem. Plača župnikova je od 800 do 1000 dolarjev na leto s prostim stanovanjem, kurjavo in razsvetljava. Kaplani imajo navadno po 400 dolarjev na leto in prosto hrano in stanovanje. V tej deželi ima duhovnik poleg svojih stanovskih dolžnostij tudi še skrb za nabiranje doneskov za stavbo in vzdrževanje cerkve in šole, za dobavo šolskih sester - učiteljic, za plačevanje cerkvenega dolga itd., torej mora biti pripravljen na več dela, kakor ga imajo duhovni gospodje na Slovenskem.

En stan je še, ki nima zastopnika med amerikkanskimi Slovenci, zdravniški stan. Tukajšnji Slovenci si pomagajo z amerikkanskimi, češkimi, poljskimi, hrvatskimi in nemškimi zdravniki. Zdaj študirata, kolikor je nam znano, na amerikkških univerzah dva slovenska dijaka medicino, in bodeta v kratkem promovirana zdravnikom. Ta dva se bodeta gotovo nastanila med Slovenci, vendar bo ostala še na mnogih slovenskih naselbinah le pa prilika za mladega, nadarjenega in podvzetnega slovenskega zdravnika, ki bi se hotel naseliti med našim tukajšnjim narodom. Vspeh mu je zagotovljen, da ima le malce poguma in vztrajnosti, da ima voljo prilagoditi se

tukajšnjim razmeram, priučiti se angleščini, živeti katoliško in napredovati se znauostjo.

* * *

Iz gorenjega poglavja, upamo, bo dobil vsak čitatelj vsaj nekoliko zapopadka o delu in opravi, o zaslužku in plači, kakršno imajo ameriški Slovenci in kakršna čaka novega slovenskega naseljenca v tej deželi. Podatke za to so nam dali zanesljivi rojaki, živeči križem Združenih Držav, katerim se na tem mestu toplo zahvaljujemo za izkazano uslugo. Opomniti pa moramo, da ti podatki veljajo le za sedANJI čas. Delavske razmere se pri nas včasih nagloma spre-mene; v tovarnah, rudnikih in premogokopih delajo mnogokrat leta in leta s polno močjo, a nihče ne ve, kdaj se delo ustavi in kako dolgo ostane ustavljeno. T o n a j s i v s a k d o v t i s n e v s p o m i n, da ne bo potem, če ga v Ameriki sreča iznenadi, klel pisatelja teh vrstic, kakor nekateri nespametneži, sem prišedši ne morejo najti sebi primernega dela in kolnejo Krištofa Kolumba, ker je — iznašel Ameriko.

Najboljši svet, ki ga moremo dati Slovcu namenjenemu izseliti se v Ameriko, je: P o i z v e d i najprej od kacega prijatelja ali rojaka v Ameriki, kako je z delom, katerega si zmožen, v kraju, kamor se nameravaš naseliti, in potem še le se odpravi na pot!

Naselniški zakon.

SEDANJE vrenje narodov v Združene Države Ameriške je največje preseljevanje ljudstev (Voelkerwanderung), kar jih je videl svet od časa, ko so se Gotje in Franki navalili v Južno Evropo. Računajo, da se bo letošnje leto (1903) naselilo sem nič manj kot en milijon Evropejcev. Vlada Združenih Držav vzdržuje v New Yorku poseben naselniški urad, v katerem natančno zaznamuje prihajajočih naseljencev domovinstvo in narodnost. Ker so nam dotični statistični podatki pri roki, upamo ustreči marsikomu, če jih obelodanimo.

Sedanji čas se izseljuje iz Evrope v Ameriko največ Italijanov, Slovanov in židov. Leta 1902 se je naselilo v Združene Države 180,535 Italijanov, 69,620 Poljakov, 57,388 židov, 55,780 Škandinavcev, 51,686 Nemcev, 36,934 Slovakov, 30,233 Slovencev in Hrvatov, 29,001 Ircev, 23,610 Mažarov, 14,942 Angležev, 14,455 Japoncev, 13,868 Finlandcev, 11,629 Litvancev in 10,945 Grkov. Te narodnosti so pomnožile lansko leto vsaka za več kot deset tisoč oseb prebivaljstvo Združenih Držav. Po par tisoč se je naselilo lani tudi Čehov, Malorusov, Srbov, Francozov, Belgijcev, Škotov in Rumuncev. Židje

prihajajo največ iz Ruske Poljske in Rumunije. Rusov je došlo le 1,526. Iz Avstro-Ogrske države se je leta 1902. naselilo vsega skupaj 171,988 oseb; mej temi je bilo največ Slovakov, namreč 36,934. Kakor kaže bode ta narod kmalu ves v Ameriki in dobro mu! Za Slovaki pridejo Poljaki, kojih je došlo (največ iz Galicije) 32,429. Slovencev in Hrvatov 30,233, Mažarov 23,610, Nemcev 16,249, židov (največ iz Ogrske) 12,848. Preostanek se porazdeli na Čebe, Rutene, Rumunce, Litvince, Italijane in Hrvate iz Dalmacije, Bosne in Hercegovine, ki so poprašani po svoji narodnosti odgovorili, da so Dalmatinci, oziroma Bošnjaki in Hercegovinci.

Slovence in Hrvate štejejo skupno, ker se avstrijskemu konzulu v New Yorku ne zljubi, izposlovati pri naseljevalnem uradu tolmača, ki bi umel razločevati ti dve narečji slovanski. Sicer pa mislimo, da se ne motimo, če rečemo, da v tem skupnem številu obeh narodnostij je dve tretjini Hrvatov in jedna tretjina Slovencev. Potemtakem se je lanskó leto naselilo v Združene Države 10,000 Slovencev, največ z Dolenjskega. Letos bode pa to število zdatno poskočilo. Pred nekaj tedni sem prišedši rojak nam je pravil, da je bilo na ladiji francoske parobrodne družbe "Lorain," s katero se je vozil, okoli 1000 samih Slovencev in Hrvatov in meseca junija je prišlo na en dan samo v mesto Cleveland nad 200 Slovencev.

Ker se dan za dnevom toliko inostranskega sveta vsiplje v Združene Države, ne more biti vladi naše republike jednako, kakšne vrste ljudje prihajajo v

deželo. Zato je izdala že pred desetletji posebno postavbo ali zakon, po katerem se naseljevanje omejuje in gotove vrste ljudem naravnost zabranjuje vstop v Ameriko. Ti zakoni so bili že večkrat premenjeni; čim bolj se množi priseljevanje, tem ostrejši so. Za naseljence so odgovorne parobrodne družbe, ki so jih pripeljale v Ameriko. Vsak naseljenec se mora predstaviti preiskovalni komisiji in odgovoriti na gotova vprašanja. Če ta komisija izreče, da temu ali onemu po zakonu ni dovoljeno stopiti na ameriškanska tla, se mu zabrani izkrcanje in parobrodna družba ga mora poslati nazaj na družbine stroške. Tako jih vrnejo nazaj vsaki dan več ali manj. Tudi Slovencem se je že večkrat pripetila ta neprilika. Da se bodo naši rojaki vedeli ravnati in izogniti veliki škodi, ki zadene vsacega, kogar vrnejo nazaj, jim podamo tu novi naselniški zakon, ki je bil sprejet od kongresa 3. marca in je stopil v veljavo dne 3. junija letošnjega leta.

Glasi se v glavnih točkah tako le:

1. Vsak naseljenec, ki ni državlján Združenih Držav, Kanade, Kube ali Mexike in pride po železnici ali na ladiji iz katerekoli tuje luke v katerokoli luko Združenih Držav, ima plačati d v a d o l a r j a n a g l a v n e g a d a v k a colninskemu kolektorju v blagajno Združenih Držav, predno se mu dovoli izkrcanje. Ta naglavni davek se ne zahteva od tujca, ki potuje skozi Združene Države, in tudi ne od tujcev, ki so že bili sprejeti v Združene Države in so že plačali naglavni davek.

2. Vstop v Z d r u ž e n e D r ž a v e j e z a b r a n j e n l e t e m o s e b a m; slaboumnim,

blaznim, božjastnim; vsem, ki so bili blazni v preteklu zadnjih petih let; onim, ki so imeli blazni napad dvakrat ali večkrat kadarkoli poprej; beračem, osebam, ki bi lahko postale javno breme, profesijonelnim prosjakom; osebam, ki imajo gnusno ali nevarno nalezljivo bolezen; osebam, ki so bile pred sodiščem spoznane krivim zločina, velike hudobije, ali нравno nesramnega prestopka; poligamistom, anarhistom, ali osebam, ki verjamejo ali zagovarjajo nasilen prevrat ali upor zoper vlado Združenih Držav ali vsakeršne vlade sploh, ali prevrat katerihkoli zakonov, ali oni, ki učijo in verjamejo v umor državnih uradnikov; kurbam, in osebam, ki preskrbujejo ali skušajo importirati ženske v svrhu prostitucije; osebam, ki so bile v teku enega leta po prošnji za bivanje v Združenih Državah poslane nazaj, ker so prišle sem p o d o b l j u b o d e l a; osebam, katerim plača vožnjo kdo drugi, ali katerim pomagajo drugi priti, razun če morejo zadostno dokazati, da ne spadajo k nobenemu zgoraj imenovanih razredov. Toda tega ne prepoveduje onim, ki žele v Združenih Državah poslati po sorodnika ali prijatelja, ki pa sicer ni izključen v gori omenjenih razredih. Tudi niso izključene osebe, ki so krive samo kacega čisto političnega prestopka, ki ni nikakor nesramnega značaja; dalje niso izključeni oni izučeni in izvežbani delavci, katerih se ne more dobiti v Združenih Državah. Določba tega zakona tudi ne velja za kontraktne vslužbence, kakor so gledališki igravci, umetniki, predavatelji, pevci, duhovniki in pridigarji kateregakoli veroizpovedanja, profesorji za kolegije in semenišča, osebe,

kateregakoli pripoznanega učenega stanu ali osebe, ki so vslužbene izključno kot osebni ali domači služabniki.

3. Prepovedano je importirati v Združene Države katerekoli žene ali dekleta v svrho prostitucije, in vsakdo, kdor to stori ali si prizadeva to storiti, bo spoznan krivim zločinstva. Komur se ta zločin dokaže, se kaznuje z zapornom najmanj od jednega in ne več kot pet let in z denarno globo do 5,000 dolarjev.

4. Prepoveduje se posameznikom, tvrdkam, kompanijam ali korporacijam plačevati vozne stroške, ali kakorsibodi pospeševati importiranje ali naseljevanje tujcev v Združene Države; ali delavcev zvežbanih ali neizvežbanih, s katerimi so se poprej kontraktno pogodili ali jih z obljubami, ponudbami, nagovarjanjem, posredno ali neposredno spravili v Ameriko.

5. Osebe, kompanije in korporacije, ki importirajo ali skušajo importirati kontraktne delavce, se kaznujejo za vsak tak prestop z denarno globo 1000 dolarjev.

6. Prepovedano je prigovarjati ali podpirati uvažanje tujcev z obljubami dela po reklamah in oznanilih tiskanih v tujih deželah, in z vsakim tujcem, ki pride v Združene Države vsled teh oznanil, se bode ravnalo po § 2. in bo kaznovan po § 5. Izvzet je slučaj, kjer Združene Države same po oznanilih ljudstvo vabijo v gotove kraje.

7. Prepovedano je prekomorskim družbam in njih lastnikom neposredno ali po svojih agentih, po pismih, s tiskovinami ali ustmenim prigovarjanjem junačiti naseljevanje tujcev v Združene Države. Izvzeta so samo navodila, ki naznajo čas odpotovanja, potne cene in način popotovanja. Prestopki se kaznujejo po §5.

8. Vsaka oseba, bodisi lastnik, uradnik ali agent parobrodskih družb, ali kdorkoli ki pripelje ali izkrca v Združene Države na katerikoli način, ali skuša sam, ali po komu drugem pripeljati ali izkrcati v Združene Države kakega tujca, komur ni dopuščeno postavnin potem po naselniškem nadzorniku, se kaznuje s 1000 dolarji globe ali z zapornom od treh mesecev do dveh let, ali z obojim za vsak slučaj.

9. Parobrodne in železniške družbe ne smejo uvažati tujcev z ostudnimi ali nevarnimi boleznimi. Ako se je bolezen zamogla spoznati za časa vkrcanja, se kaznuje dotična družba za vsak slučaj s 100 dolarji globe.

10. Določba preiskovalnega zdravnika napram bolnim naseljencem je odločilna.

11. Ako določi preiskovalni zdravnik, da si zavrnen izseljenec ne more sam pomagati vsled bolezni, starosti ali mladosti in ako ima tak izseljenec pri sebi tujca za varuha ali spremljevalca, je parobrodna družba prisiljena vrniti oba taka tujca odkoder sta prišla.

12. Lastniki parobrodskih in železniških družb morajo naseljevalnim uradnikom v pristanišču ali meji oddati natančni imenik vseh potnikov,

z natančnimi podatki o njih starosti, spolu, stanu, poklicu, ako so zmožni brati in pisati, o njih narodnosti, plemenu, domovinstvu, o zadnjem bivališču, kje se name ravajo naseliti; ako imajo vozni listek do svojega cilja, ako so sami plačali vožnjo ali kdo drugi, ako imajo 50 dolarjev gotovine in če manj, koliko? Ako gredo k sorodnikom ali prijateljem, njihovo ime in natančen naslov; ako so bili kedaj v ječi in siromašnici, norišnici, ali so živeli od milodarov? Ali so poligamisti, anarhisti, če so prišli v Združene Države vsled vabil, ponudb dela; o njih zdravju; če so pohabljeni, koliko časa in iz kakega vzroka? (Navsata vprašanja morajo naseljenci točno odgovoriti).

13. Kapitan parobroda mora pod prisego potrditi, da so podatki o izseljencih resnični in da noben potnik ne spada med tiste, katerim se naseljevanje zabranjuje.

14. Zdravnik parobroda mora pod prisego potrditi, da je vsacega izseljenca preiskal, da so podatki o zdravju izseljencev resnični in da ne spadajo med tiste, katerim postava naseljevanje prepoveduje.

15. Ako kapitan ladije ne odda natančnega popisa izseljencev plača za vsak slučaj 10 dolarjev globe.

16. Ko izseljevalni uradniki prejmejo podatke o izseljencih, morajo sami, ali na ladiji ali nalašč za to določenih prostorih, natančno pregledati in preiskati izseljence. (Tu morajo naseljenci na gorenja vprašanja še enkrat odgovarjati, torej naj pazijo, da sene zagovore).

17. Zdravniki Združenih Držav morajo natanko preiskati vsacega izseljenca in se prepričati, je-li ne spada med tiste, katerim postava radi bolehnosti in slaboumnosti izkrcanje zabranjuje.

18. Dolžnost prevoznih družb je izkrcati potnike samo na prostorih, določenih po postavi. Kdorkoli vtihotapi izseljence ali jih skuša vtihotapiti, krši postavo in se kaznuje z globo od 100 do 1000 dolarjev ali z zaporom do enega leta ali z obojim. V tihotapljeni naseljenec pa se pošlje nazaj po izgonu.

19. Vse tujce, katerim postava zabranjuje vhod v Združene Države, mora družba, ki jih je sem privedla nemudoma vrniti nazaj na svoje stroške. Ako bi parobrodna družba ne vrnila tujca v luko, odkoder se je pripeljal, zapade globi 300 dolarjev za vsak prestop.

20. Katerikoli tujec pride proti postavno v Združene Države ali kateri postane javno breme vsled vzrokov, obstoječih pred njegovim prihodom, se zamore vsaki čas v teku dveh let po njegovem dohodu izgnati iz dežele na stroške osebe ali družbe, ki ga je pripeljala sem. Ako toni mogoče, se odpošlje na svoj dom na državne stroške.

21. Ako zasači finančni tajnik kacega tujca v teku treh let po njegovem prihodu,

da se je protipostavno naselil v Ameriko, ga mora dati zapreti in kakor hitro mogoče poslati po odgonu v njegovo domovino.

22. Naselniški komisar mora vladi predložiti od časa do časa natančno poročilo o vseh sprejetih in izgnanih tujcih.

Paragrafi 23. 24. in 25. se tičejo določil uslužbencev naselniškega urada.

26. Poroštvo za naseljence, da ne bo postal javno nadležen, velja samo, če je v vsakem posameznem slučaju izdano od generalnega naselniškega komisarja in potrjeno pismo od finančnega tajnika.

Paragrafi 27. do 37. zadevajo notranjo upravo naselniškega urada.

37. Ako se kak tujec tukaj stalno naseli in izreče, da hoče postati državljane te dežele in pošlje svojo ženo ali otroke, da pridejo za njim, se v slučaju, da žena ali otroci nalezejo kako nalezljivo bolezen na ladiji, s katero so prišli, ne pošljejo nazaj, ampak v to zadevno bolnišnico, dokler ne ozdravijo.

38. Nikomur, ki ne verjame v organizirano vladno ali ji nasprotuje, ali je ud kacega društva, nasprotujočega vsaki organizirani vladi, ali zagovarja in uči nepostaven napad ali umor kacega uradnika ali uradnikov sploh, bodisi vlade Združenih Držav ali kake druge organizirane vlade, zaradi njegovega ali njihovih uradnih značajev, ni dovoljen vstop v Združene Države ali v katerikoli kraj pod njihovo jurisdikcijo.

Vsakdo, ki vedoma podpira take osebe, da pridejo v Združene Države ali v kakoršenkoli kraj pod njihovo jurisdikcijo, se kaznuje z globo do 5000 dolarjev ali z zaporom ne manj kot eno in ne več kot pet let ali z obojim.

39. Nihče, ki ne verjame v organizirano vlado ali ji nasprotuje ali je član ali ud katerega društva nasprotujočega vsaki organizirani vladi, ali uči in zagovarja nepostaven napad ali umor katerega uradnika ali uradnikov sploh, bodisi vlade Združenih Držav ali kake druge organizirane vlade, zaradi njegovega ali njihovih uradnih značajev, ne more postati državljani Združenih Držav. Vse sodnije, ki imajo pravico deliti inostrancem državljske pravice, morajo natančno poizvedeti glede tega, predno podelijo tujcu državljsko pravico.

Kdorkoli pridobi državljsko pravico v nasprotju z določili tega paragrafa, se kaznuje z globo do 5000 dolarjev ali z zaporom ne manj kot eno in ne več kot deset let ali z obojim, in njegovi državljski papirji zgube vso veljavo. Kdorkoli vedoma pomaga ali svetuje takej osebi, da si na nepostaven način pridobi državljske pravice ali v pridobljenje istih krivo priča, se kaznuje z globo ne več kot 5000 dolarjev, ali z zaporom ne manj kot eno leto in ne več kot deset let ali z obojim.

* * *

To so določila novega raselniškega zakona, ki je stopil v veljavo dne 3. junija l. 1903. Priporočamo

Slovincem, ki se nameravajo izseliti v Ameriko, naj ga pazljivo prečitajo, da se izognejo škodi in jih ne vrnejo nazaj. S posebno strogostjo postopajo proti kontraktnim delavcem. Slovenci ne hodijo sem po kontraktu, vendar naj pazijo, da se ne zagovore. Če se po kontraktu niso dogovorili s kakim delodajalcem, naj poprašani glede dela reko, da še ne vedo, kako delo bodo delali, a so pripravljeni prijeti za vsako delo, za katero so sposobni. Kdor reče, da ima delo že zagotovljeno ali obljubljen, tacega pošljejo nazaj.

Katoliško življenje v Ameriki.

AMERIKANSKI narod je veren narod. Verski čut preveva vse javno življenje. Pred vsako skupščino se moli, parlament se otvori z molitvijo, na amerikalanskih dolarjih in cekinih bereš besede: "In God we trust — V Boga zaupamo". Amerikanec spoštuje versko prepričanje vsakogar, ne vsiljuje nikomur svojih verskih nazorov, ne zaničuje nikogar zaradi njegovega veroizpovedanja, on je v pravem pomenu besede: liberalen. Amerikanec spoštuje duhovnika katerekoli vere, mu skazuje marsikako udobnost in rad pomaga pri zgradbi cerkev in dobrotelčnih zavodov. Protestant Hill je pred nekaj leti podaril slavnoznanemu nadškofu svetopavlskemu John Ireland pol milijona dolarjev za zgradbo katoliškega semenišča, in kjerkoli se zida kaka katoliška cerkev, je vselej najti drugovercev, ki pomagajo k njeni stavbi. V Združenih Državah je več različnih veroizpovedanj, kakor v kateri drugi svetovni državi, in vendar žive v lepem miru med seboj, vse uživajoče jednako prostost in svobodo. In to ravno je vzrok, da se katoliška cerkev tako lepo razvija v tej deželi.

Katoliška cerkev je v Združenih Državah popolnoma prosta.

Nihče se nima vtikati v njene zadeve. Škof je neomejen gospodar v svoji škofiji, župnik v svoji župniji, vlada nam nima glede cerkvene uprave ali cerkvenega življenja ničesar ukazovati ali predpisovati. Amerikanske škofo nastavlja papež in ne kak kralj ali cesar, župnike nastavlja škof in ne kak baron ali grajščak, kakor se to godi pogostoma v tako imenovanih katoliških deželah.

Katoliška cerkev je v Združenih Državah najmočnejša in najštevilnejša verska družba in šteje 12 milijonov duš (brez Kube in Filipin). Dandanes broji 13 nadškofij, 88 škofij, 13,000 duhovnikov in okrog 10,000 farnih cerkev. Katoličanstvo ali verskost cerkve Kristusove se nikjer na svetu lepše ne razodeva, kakor v Ameriki; tu se časti Bog v vseh poznanih jezikih sveta; beli, črni in rdečepolti ljudje kleče pred oltarjem istega Boga, vse narodnosti imajo svoje lastne duhovnike, ki oznanjujejo vernikom besedo božjo v njihovem materinem jeziku. Slovinci imajo zdaj v Združenih Državah 17 svojih župnij in cerkev, ki se razdeležijo po državah tako-le: V Pennsylvaniji so 3, Ohio 2, Illinois 5, Minnesota 4, Michigan 1, Colorado 2. Natančneje so opisane slovenske župnije zdej v opisu slovenskih naselbin.

Cerkev je v Ameriki prosta, a je tudi navezana le sama nase. Od države ali vlade ne dobiva nobene podpore, kakor v starih katoliških deželah, kjer se vzdržujejo cerkve od imetja, katero so ji v teku časa podarili dobri ljudje ali, kjer vlada z majhnimi procenti vračuje cerkvi ukradeno premoženje ali pa z davki iztirjuje plačo duhovnikom. Katoličani

v Ameriki si morajo sami zidati cerkev in jo vzdrževati, sami plačevati svoje duhovnike. Zato pa je treba mnogo novcev. Katoličana v Ameriki stane njegovo katoličanstvo, vendar dobri verniki radi prispevajo svoje doneske v ta namen in tako v dejanju razodevajo svojo gorečnost za lepoto hiše božje. Nekatere župnije na deželi štejejo komaj 40 do 50 družin, pa imajo le svojo cerkvico in stalno nameščenega duhovnika. Velike župnije imajo pa mnogokje veličastna svetišča, katerih grajenje je stalo po več stotisoč dolarjev. Tudi Slovenci imajo nekaj lepih cerkev, baš zdaj zidajo naši rojaki v Calumetu, Mich., slovensko cerkev za 45,000 dolarjev in v So. Chicago, Ill., jedno za 20,000 dolarjev. Denar za vzdrževanje cerkev in duhovnikov se nabira deloma od najemnine cerkvenih stolov, nedeljskih ali mesečnih prispevkov, deloma od zabav, ki jih prirejajo v korist cerkvi.

Na plačevanje za cerkev se pa v Ameriko došli Slovenec le počasi privadi. Seve tam doma ni bilo nič tega: ob nedeljah je vrgei cerkovniku v puščico en krajcar ali dva, parkrat na leto je šel tudi k "ofru" okrog oltarja in položil na krožnik goldinar ali dvojačo, in kadar je šel jeseni župnik ali kaplan pobirat biro, je nameril mernik žita ali mero mošta, pa je bilo pri kraju. Tu v Ameriki pa se mu zdi, da ni pobiranja ne konca ne kraja. Če se zida kje nova cerkev, hodijo cerkveni odborniki ali župniki sami po hišah nabirat doneskov; zapišejo, karkoli kdo da in bero potem to izpred oltarja ali pa celo dado vsakemu v roke tiskano črno na belem. Enkrat se

mu še zmuzne kak dolar izpod palca, toda ko pridejo v drugo, se izgovarja: "jaz sem že dal", v tretje se pa skrije, če le mogoče ali jo pa odkuri od hiše. Najhujše je pa ob nedeljah v cerkvi. Kdor nima klopi ali stola v najemu, od teh pobirajo po 10c za sedež. Odborniki poznajo vsacega tacega, ga potipljejo rahlo za ramo, mu odkažejo stol in vljudno reko: "Ten cents, please — deset centov prosim." — No to je pa vendar preveč! V cerkvi bom plačeval za sedež! Rajši stojim! Kdo me je kdaj doma tirjal za sedež v cerkvi? . . . In res, drugo nedeljo se ustopi zadaj in ko pride reditelj, da ga povabi v stol, odkima in ostane na svojem mestu ali pa gre pod zvonik, kakor je bil navajen v stari domovini. Ko se župnik pred pridigo ozre po cerkvi in ugleda več stolov praznih, zadej za klopmi pa ljudi stati, jih opomni, naj gredo v klopi, ker tukaj je navada, da ima vsakdo v cerkvi svoj sedež, dokler jih je kaj praznih, in da so stene dovolj močne ter jih ne rabijo podpirati s svojimi hrbtišči. Nekateri slušajo, nekateri se pa raje izmuzajo iz cerkve, kakor bi šli v klop.

Z ameriškimi cerkvami je pa tudi več stroškov, kakor z onimi v stari domovini, ker so po zimi kurjene; vse večje grejejo s paro, in to stane na stotine dolarjev. Slovenec, ki se namerava naseliti v Ameriki, mora biti pripravljen na ta cerkveni davek; vedeti mora, da bi katoličani tukaj ne imeli cerkev, ko bi jih sami ne zgradili, niti duhovnikov, ko bi jih sami ne vzdrževali. Vsakdo, ki hoče biti ud ali faran kake fare in uživati pravice takovih, mora po svoji moči pomagati k cerkvi. To je njegova dolžnost,

ki mu jo cerkev naravnost zapoveduje. Tu v Ameriki imamo namreč poleg onih peterih cerkvenih zapovedi, ki so vsakemu znane, še šesto cerkveno zapoved, ki se glasi: "P o m a g a j p o s v o j i m o č i v z r ž e v a t i c e r k e v i n d u h o v n i k e !"

Kdor torej noče nič dati za cerkev, ko bi lahko dal, se ravno tako pregreši, kakor oni, ki ne gre v nedeljo k sv. maši ali meso je v petek. Seve, če je reven in nima novcev, je odvezan od te dolžnosti; če ga torej reditelj vpraša za onih 10c, naj le pove, da nima in dobil bo sedež brezplačno. Zaradi revščine tu nikogar ne gonijo iz cerkve, zato naj nihče ne opušča božje službe, ako nima denarja; kdor ga pa ima, je dolžan pomagati k vzdrževanju cerkve in duhovnikov!

Razven cerkve morajo amerikanski katoličani vzdrževati tudi svoje šole. Vlada Združenih Držav skrbi sicer na vso moč za izobrazbo ljudstva; šole so povsod, po mestih in po deželi, in poduk se deli brezplačno, ne samo na ljudskih, ampak tudi na visokih šolah. ponekodi dobivajo učenci in učenke celo učne knjige zastonj. Vendar se katoličani ne morejo posluževati teh šol, ker se v njih prav nič ne podučuje veronauk, zato so primorani vzdrževati svoje lastne, farne katoliške šole. Če le ne bivajo farani v kaki župniji daleč oddaljeni drug od drugega, stoji poleg vsake katoliške cerkve tudi katoliška šola. Kakor za cerkev, tako tudi za šolo ne dobe od vlade nobene podpore in morajo šolo sami postaviti, vzdrževati in plačati učitelje ali učiteljice. Slovencem in vsem neangleškimi naročom so takove šole tem potrebnejše, ker se v javnih ali državnih šolah poučuje le v angleščini, mej tem ko se

v farnih šolah mladina izobrazuje tudi v materinščini. Otroci vzgojeni v javnih šolah kmalu pozabijo jezik svojih roditeljev in se tudi v verskem oziru ne morejo zadostno podučiti. V farnih šolah podučujejo navadno šolske sestre, ker so najboljše vzgojiteljice in ker vzamejo za plačo le toliko, da si delajo življenje, žrtvujoč se iz ljubezni do Boga in ljube mladine. Prva slovenska šola v Ameriki je bila ustanovljena l. 1895. v Jolietu, Ill., za tem so jih ustanovili v Pueblo, Colo., in Cleveland, O., letos bodo odprli zopet tri nove, v La Salle, Ill., Steelton, Pa. in Calumet, Mich. Pač je vzdrževanje farnih šol veliko breme za ameriške katoličane, vendar se radodarno žrtvujejo, dobro vedoč, da katoliške šole so edino sredstvo, s katerim je mogoče ohraniti njihovi deci sv. vero in materini jezik.

Velikega pomena za ohranitev in povzdigo katoliškega življenja v Ameriki so katoliška društva. Takajšnja katoliška dobrodelna društva imajo namen in nalogo, pomoči svojim članom, da praktično izvršujejo največjo zapoved krščanstva: ljubezen do Boga in svojega bližnjega. Katoliška društva utrjujejo in oživljajo v svojih članih sveto vero s tem, da zahtevajo od njih natančno spolnovanje verskih dolžnostij in čednostno krščansko življenje. Člani se shajajo po enkrat ali večkrat na mesec k sejam, kjer se posvetujejo o vsem, kar je v njihov telesni in dušni blagor. Večkrat med letom pristopijo skupno k sv. obhajilu s svojimi znaki, v uniformah in z zastavami se udeležujejo cerkvenih slovesnostij, javnih obhodov, procesij in tako drug drugemu k dobremu

spodbujajo in očitno spoznavajo svojo vero. Marsikak mladenič ali mož bi bil zašel zlasti v velikih mestih, kjer je toliko slabih izgledov, na napačno pot, da ga ni rešilo katoliško društvo. Marsikdo nima med tujim svetom nikogar, da bi ga podučil, posvaril, dober svet dal — takemu je katoliško društvo oče in mati in varuh. Mora biti praktičen katoličan, to je tak, ki po svoji veri živi, da ga sprejmejo v katoliško društvo; če pa potem, ko je bil sprejet, zanemarja verske dolžnosti ali pohujšanje daje, se izključi iz društva.

Drugič negujejo katoliška društva bratovsko ljubezen v dejanju ter skazujejo svojim članom pomoč, ko so je najbolj potrebni: v nesreči, bolezni, smrti. Veliko naših rojakov v Ameriki ima nevarno delo. Oni, ki delajo v plavžih, jeklarnah, rudnikih ali premogovnikih so takorekoč neprenehoma v smrtni nevarnosti; nihče ne ve zjutraj, ko gre na delo, se bo-li vrnil zvečer zdrav domov. Zdaj se utrga v jami plast rude, kamenja ali premoga, zdaj se vnamejo strupeni plini, zdaj se kaj potere na stroju in ubogi delavec je ali ob življenje ali pa močno poškodovan. Kolika žalost zavlada v družini, če pripelejo domu očeta ali sina mrtvega ali hudo ranjenega! In kolika revščina, če v takem slučaju ni od nikoder pomoči! Če je pa dotičnik član kakega katoliškega podpornega društva, pridejo bratje-društveniki k njemu, mu preskrbe zdravnika, zdravila, čujejo pri njem ali oskrbe postrežbo in vrh tega še dele denarno podporo. In če ga ugrabimrt, naroče zanj dostojen krščanski pogreb, ga spremijo k zadnjemu počitku, molijo za pokoj njegove duše in ukrenejo,

da se za pokojnika darujejo sv. maše. A to še ni vse. Društvo tudi izroči ženi, oziroma dedičem pokojnikovim lepo svoto smrtne podpore, kakor je bil dotičnik zavarovan za 500, 1000 ali več dolarjev. Dasiravno jim denar ne more nadomestiti dragega pokojnika, vendar jih reši pomanjkanja. Veliko solz so že posušila katoliška podporna društva vdovam in sirotam svojih društvenikov. Tako visocih smrtnih podpor bi pa posamezna društva ne mogla plačevati, ko bi ne bila v zvezi med seboj. Ravno zato pa se družijo in v združenju razodevajo svoje blagodejno delovanje. Prva in zdaj največja zveza slovenskih katoliških društev je bila ustanovljena l. 1894. v Jolietu, Ill. pod imenom: **K r a n j s k a S l o v e n s k a K a t o l i š k a J e d n o t a**. Majhen je bil njen začetek, a je kmalu postala središče slovenskega društvenega življenja v Ameriki. Zdaj spada k njej že 53 slovenskih katoliških društev s 6223. člani. V teku svojega devetletnega obstanka je izplačala dedičem pokojnih društvenih članov 150,800 dolarjev in od te svote je bilo dedičem v staro domovino poslanih 38,000 dolarjev ali 190,000 kron av. v. Člani plačujejo za zavarovalnino po starosti v mesečnih doneskih, najmlajši od 18. do 20. leta po 25c, najstarejši od 46. do 45. leta po 50c za 500 dolarjev smrtne podpore, za 1000 dolarjev smrtne podpore pa še enkrat toliko. Jednota deli podporo tudi v slučaju onemoglosti. Če izgubi kdo obe očesi, ali obe nogi, ali obe roki, ali jedno roko in jedno nogo, mu izplača celo zavarovalnino, to je 500 oziroma 1000 dolarjev. Tako deli podporo tudi za izgubo posameznega telesnega

uda, očesa, roke ali noge, katera svota se pa odtegne od smrtne podpore. Če kakenga društvenika zadene velika nesreča vsled požara, povodnji itd. in napravi prošnjo za pomoč na posamezna društva, se mu ista vselej blagohotno odzovejo. Bolniško podporo dele krajevna društva iz svoje blagajnice, navadno po pet dolarjev na teden. Žene v Jednoti imajo po 300 dolarjev zavarovalnine, ki se plačuje po številu zamrlih društvenih članic. Sicer imajo pa žene in dekleta še druga svoja zavarovalna društva, ki so v zvezi z angleškimi, češkimi ali hrvatskimi Jednotami. Razven K. S. K. Jednote je več slovenskih podpornih društev združenih v "Jugoslovanski Katoliški Jednoti", s sedežem v Ely, Minn., in v "Slovensko-Hrvatski Zvezi" v Calumetu, Mich., ki tudi dobro napreduje. Katoliška podpornna društva so velika dobrota za naš narod v Ameriki, torej naj slovenski naseljene ne odlašajo pristopiti h kateremu izmed njih!

V katoliških župnijah imajo, kakor povsod, tudi tukaj cerkvene bratovščine, ki napeljujejo svoje člane k pogostejšim molitvam in večkratnemu prejemanju sv. zakramentov. Najbolj razširjena v tej deželi je bratovščina Presv. Srca Jezusovega, katere člani pristopijo prvi petek vsakega meseca k sv. obhajilu; bratovščina živega rožnega venca in tako imenovane oltarne bratovščine, ki pobirajo od udov malo svoto na mesec in oskrbujejo s temi doneski, kar je treba za zaljšanje oltarjev, za paramente in cerkveno opravo sploh. Semkaj spadajo tudi mladeniška društva za one, ki so že

prejeli sv. obhajilo, pa še niso dovolj stari, da bi bili sprejeti v moško podporno društvo, in dekliške družbe Marijinih otrok za dekleta. Priporočati je naseljencem, da se oklenejo tudi teh cerkvenih družb, ker so velik pripomoček k lepemu, čednostnemu življenju.

Važno ulogo za katoliško življenje igra dandanes povsod po svetu k a t o l i š k o č a s o p i s j e. Vsi katoliški narodi v Ameriki imajo liste v svojih jezikih in tudi Slovenci ne zao-stajamo za drugimi. Imamo tukaj tri izrečno kato-liške časnike, ki jih preveva vseskozi katoliški duh in prinašajo svojim čitateljem tudi članke ali spise verskega značaja. V Združenih Državah izhajata še dva druga slovenska časnika, ki sicer nista nas-protnika veri, a se tudi ne ogrevata zanjo. In še en slovenski list životari tukaj, ki pa dela našemu narodu veliko sramoto in po izgledu brezverskih listov v stari domovini, blati in zasmehuje vse, kar je katoličanu drago in sveto. Tega ne čita in ne podpira veren Slovenec, ampak ga prepušča peščici socialistov in odpadnikov.

Slovenec, ki se naseli v Ameriki, naj naroči in čita o d l o č e n k a t o l i š k č a s o p i s, to je časopis, ki ne prinaša samo novic in zabave, ampak ga tudi opominja njegovih katoliških dolžnostij in mu večkrat pokliče v spomin imenitne resnice naše vere. Brez takega časopisa bi ne smela biti nobena katoliška hiša! Posebno velja to za rojake, ki žive v krajih, kjer ni slovenskega duhovnika in nikdar ne čujejo besede božje v sebi umljivem jeziku. Takim je katolišk časnik pravi misijonar, ki prihaja v hišo

teden za tednom in jej donaša svoj blagodejni vpliv. Ker je tudi za one, ki se žele pođučiti o razmerah ameri-
 kanskih Slovencev in zasledovati njihovo gibanje, potrebno, da si omislijo katerega teh časopisov, jih objavimo tu imenoma in naslovoma: "*Amerikanski Slovenec*", prvi katoliški in sploh prvi in najstarejši slovenski list v Ameriki; izhaja v Jolietu, Ill., po enkrat na teden na osmih straneh in stane za celo leto za Ameriko dva dolarja, za Evropo tri dolarje ali 15 kron. Naslov: Amerikanski Slovenec, 600 N. Chicago St., Joliet, Ill. U. S. America. — "*Nova Domovina*", izhaja v Clevelandu, O., po dvakrat na teden na štirih straneh in stane za celo leto za Ameriko 2½ dolarja, za Evropo 15 kron. Naslov: Nova Domovina, 1763 St. Clair St., Cleveland, Ohio, U. S. America. — "*Mir*", izhaja v Pueblo, Colo., po enkrat na teden na štirih straneh in stane za celo leto za Ameriko 1½ dolarja, za Evropo 10 kron. Naslov: Mir, 322 Park St., Pueblo, Colo., U. S. America.

* * *

Iz gorenjega poglavja razvidi čitatelj, da je katoliško življenje v Ameriki nekoliko drugačno, kakor v stari domovini. Marsikak rojak se čudi, ko pride sem in opazi drugačne navade glede vedenja v cerkvi, plačevanja za cerkev in vidi, da se bogoslužje tukaj v nekaterih rečeh drugače vrši, kakor doma, da tu nekaterih praznikov ne posvečujemo, da je postna postava drugačna, da so obredi pri birmi in poročanju nekoliko drugačni, da sedeli blagoslov z Najsvetejšim drugače, da tukaj nimamo procesij po mestih i. t. d. Čudi se temu in pravi: "Tu je drugačna vera, ka-

kor smo jo imeli doma". — V tolažbo vsem takim bodi povedano, da katoliška vera pri nas ni prav nič različna od one v stari deželi, pač pa so v nečem različni nekateri ne b i s t v e n i obredi in nekatere c e r k v e n e zapovedi.

Združene Države so m i s i j o n s k a dežela kjer bivamo katoličani med drugoverci, vsled tega ne moremo imeti javnih procesij s Sv. Rešnjim Telesom in ne more mašnik noseti bolniku sv. popotnico imeti pri sebi strežnika s svetilko, ker se je bati onečastenja presvetega zakramenta. Drugačni so tudi nekateri obredi, ker je duhovnikom v Ameriki zaukazano rabiti izključno le obrednik, kakršnega rabijo v Rimu (Rituale Romanum) in od katerega se razlikujejo obredniki v katoliških deželah, katere pa rimska cerkev vsled stoinstoletne rabe in navade tolerira ali izjemoma dovoljuje. Cerkev ima dalje pravico, dajati zapovedi in jih tudi p r e m i n j a t i, kakor zahtevajo časovne in krajevne razmere. Tako imamo katoličani v Združenih Državah po cerkveni zapovedi le šest zapovedanih praznikov v letu, namreč: Brezmadežno Spočetje, Božič, Obrezovanje Gospodovo, Kristusov vnebohod, Marijino vnebovzetje in Vsi Svetniki. Tako se tukajšnja postna zapoved razlikuje od one v slovenskih škofijah; v nekaterem oziru je polajšana, v drugem pa poostrena. Pri nas dovoljujejo škofje delavcem, ki imajo težko delo in njihovim družinam, uživati mesne jedi vse dni v letu razven: ob petkih, pepelnično sredo, in soboto velikega tedna in dan pred Božičem. Z mastjo beliti je dovoljeno pri nas vsakemu vse dni v letu. Oster pa je tu post, oziroma zdrževanje mesnih

jedij na petek. V stari domovini je dovoljeno uživati mesne jedi vsem, ki hodijo na hrano v gostilno, ki so na potovanju ali imajo v vasi ali trgu sejm ali če pade na petek kak zapovedan praznik; v Združenih Državah pa le bolnikom in onim, ki nikakor ne morejo dobiti postnih jedij in samo kadar pade na petek Božič, druge praznike pa ne. Tako daje cerkev za različne dežele različne zapovedi in vsak katoličan je dolžan, ravnati se po cerkveni zapovedi tiste dežele, v kateri živi.

Glede zakramenta s v. zakona je tudi nekaj različnosti, katere se nam zdi potrebno prav natančno pojasniti. Vsak v krščanskem nauku količkaj poučen Slovenec ve, da zakon je zakrament, zato gre, če se je odločil stopiti v ta stan, k svojemu župniku, da ga okliče v cerkvi in če ni nobenega zadržka od strani ženina ali neveste, se po opravljeni spovedi poročita v cerkvi pred svojim župnikom. Tako velewa cerkvena zapoved. Tu v Ameriki se pa, kakor tudi v nekaterih evropskih deželah katoličani sem in tje poročijo ne v cerkvi, ne pred svojim župnikom, ampak pred posvetno gosposko. Kaj je s takim zakonom? Ali je veljaven? Ali je dovoljen? Ali sta poročenca, ki na ta način skleneta zakon, mož in žena? Ali je vsejedno, če se poročiš v cerkvi ali pred posvetno gosposko?

Postavo zastran veljavnosti krščanskega zakona, ki je še dandanes merodajna v katoliški cerkvi, je izdal Tridentinski cerkveni zbor. Ta zbor je določil, da je za veljavnost zakona potrebno, da ženin in nevesta skleneta zakon vpričo domačega župnika ali kacega drugega od župnika ali škofa pooblaščenega mašnika

in vpričo dveh prič. Dalje določa cerkveni zbor, da stopi ta postava v vsaki župniji v veljavo 30. dan potem, ko je bila v dotični župniji promulgirana ali razglašena. Zdaj nastane vprašanje, kje je ta cerkvena postava razglašena? V avstrijskih deželah je bila razglašena povsod, torej je tam zakon veljaven le tedaj, če je sklenjen vpričo župnika in dveh prič. V Združenih Državah Ameriških pa ta postava ni bila povsod razglašena. V krajih, kjer je bila razglašena, je za veljavnost zakona potrebno, da je sklenjen vpričo župnika in prič. Kjer pa ni bila razglašena, tam se za veljavnost zakona ne zahteva pričujočnost župnika in če se v takem kraju ženin in nevesta poročita brez pričujočnosti župnikove, sicer grešita zoper cerkveno zapoved, toda njun zakon je veljaven, ona dvasta zakonska, mož in žena in ne moreta skleniti novega zakona, dokler eden izmed njiju ne umrje.

To povdarjamo zaradi tega, ker nekateri nasebenci, ki so v takem kraju lahkomišljeno sklenili zakon pred posvetno gospodo, mislijo, da to ni noben zakon in da lahko gredo narazen in se poročijo z drugo osebo. Ali temu ni tako. Kdor se je na tak način poročil, se je pregrešil in da popravi zmotu, se mora spovedati in po dobljeni odvezi se svojim zakonskim družetom priti k župniku, da njun zakon blagoslovi. Cerkev tudi zapoveduje v Ameriki, da se ženin in nevesta okličeta trikrat izpred oltarja, prejmeta sv. zakramente, se poročita pred domačim župnikom in pričama v cerkvi ob sv. maši, zato grešita, ako skleneta zakon zoper cerkveno postavo. Vlada

Združenih Držav tudi nikogar ne sili, da bi se moral poročiti pred posvetno gosposko, kakor zahtevajo v nekaterih katoliških deželah, na primer na Ogrskem ali na Laškem, in pripoznava vse zakone sklenjene vpricho katoliških župnikov. Torej nima prav nobenega izgovora, kdor ravna zoper to cerkveno zapoved.

Tretji plenarni koncil v Baltimore je natanko določil, kje v Združenih Državah je promulgirana ali razglašena postava glede zakona izdana na cerkvenem zboru Tridentinskem. Določba slove: Dekret "Tametsi" ne velja v sledečih cerkvenih provincijah, namreč,

1. V cerkveni provinciji *Baltimore*,
2. " " *Philadelphia*,
3. " " *New York*,
4. " " *Boston*,
5. " " *Milwaukee*,
6. " " *St. Paul*,
7. " " *Oregon*,
8. " " *Cincinnati*,

izvzemši škofijo Indianapolis (poprej St. Vincent).

9. V cerkveni provinciji *Chicago*, izvzemši te-le župnije v škofiji Alton: Kaskaskia, Cahokia, French Village in Prairie du Rocher.

10. V cerkveni provinciji *St. Louis*, izvzemši mesto St. Louis in te-le župnije v St. Louiski škofiji: sv. Genovefe, sv. Ferdinanda in sv. Karola.

V drugih krajih Združenih Držav pa velja dekret "Tametsi", namreč,

1. V celi provinciji *New Orleans*,
2. V provinciji *San Francisco*, in državi *Utah*,

razven onega dela te države, ki leži vshodno od reke Colorado.

3. V provinci *Santa Fe*, izvzemši severni del države Colorado.

* * *

Končujoč poglavje o katoliškem življenja v Ameriki, ne moremo kaj, da ne bi pojasnili še jedne točke, ki se pogostoma napačno tolmači onkraj oceana, točke glede moralnega življenja američanskih Slovencev. V gotovih krogih stare domovine prevladuje mnenje, da je niveau moralnega življenja američanskih Slovencev na jako nizki stopinji. Gospodje pisarijo tam, da se v Ameriki zbira "gnoj Evrope", se vzglašajo nad velikim številom nezakonskih otrok in divjih zakonov in v škofijskem listu ljubljanskem je bilo nedavno čitati: "V Ameriki se naših ljudi mnogo izgubi za vekomaj. Ponesrečijo se mladeniči, ponesrečijo dekleta, ponesrečijo tudi mnogi možje, ki doma zapuste ženo, otroke in posestvo, pa v nekoliko letih na svoje popolnoma pozabijo, ker so si skoraj gotovo tam v Ameriki na nepošten in Bogu zoperen način ustanovili novo družino". — Kdor to čita, si mora misliti, da je večina slovenskih mladeničev, deklet in mož v Ameriki do kraja izprijena in popačena. Temu moramo pa odločno ugovarjati.

Gospoda v stari deželi, zakaj ne pridete enkrat semkaj, da bi se na lastne oči prepričali, kako živi naš narod na tem delu sveta? Potem bi nas gotovo ne sodili tako. Angleški, irski, nemški, italijanski

škofje in duhovniki prihajajo sem iz Evrope leto za letom, da proučujejo življenje svojih narodov v Ameriki. Pridite še Vi, pot je dandanes kratka. Sprejeli Vas bomo lepo, Vam pokazali naše naselbine, naše cerkve in šole, naše krstne knjige, farne matice, status animarum in cerkvene račune; Vam dali priliko, opazovati naše ljudi pri delu in na počitku in v cerkvi, videti skupna sv. obhajila naših mladeniških, deklških, moških in ženskih društev, itd. In ko boste tako spoznali razmere američanskih Slovencev, potem se hočemo ponižno vклонiti Vaši sodbi o tukajšnjem našem narodu. Dokler jih pa ne poznate, nam morete že dovoliti, da jih pojasnimo mi in jih pokažemo v pravi luči.

Nikakor nočemo trditi, da so američanski Slovenci vsi vzgledni katoličani; le predobro vemo, da so med njimi tudi slabi, izprijeni, popačeni, toda vsled nekaterih slabih elementov obsojati večino naroda — to je krivično, nekrščansko! Kje pa najdete pšenico brez ljulike? V Ameriki so nekateri Slovenci, ki so odpadli od vere, pozabili na svoje družine v stari domovini, žive v očitnem grehu, imajo nezakonske otroke, toda to so i z j e m e, kakoršnih ne manjka tudi v slovenskih deželah. In smelo trdimo, da je v stari domovini p r i m e r o m a več slovenskih odpadnikov in nezakönskikh otrok, kakor v Ameriki in nič manj divjih zakonov, kakor v američanskib naselbinah. Nek duhovni sobrat, ki se je pred kratkim vrnil z obiska na Kranjskem, je pravil, da je prepotoval velik del slovenske zemlje in prišel do prepričanja, da tudi že na deželi zdaj jako narašča število brezvercev in odpadnikov in bi bilo še hujše

ko bi vlada ne silila ljudi k sv. zakramentom, kakor je storila v Riemanjih, kjer je zažugala kmetom globo sto kron ali deset dnij zapora, če ne dajo krstiti otrok. Kaj še le bi bilo, ko bi imeli tam tako svobodo, kakor jo uživa vsakdo v Ameriki! Noben narod v Avstriji nima v primeru s številom prebivalstva toliko veri in cerkvi sovražnih časopisov, kakor narod slovenski. Tudi glede nezakonskih otrok ne morejo stârodomovinski bratje prav nič očitati ameriškim Slovencem. Evo nekoliko statistike. Zgorej omenjeni duhovnik se je prepričal iz krstne knjige, da je bilo lani v neki župniji na Kranjskem rojenih 70 otrok in izmed teh je bilo 18 nezakonskih, torej je bil vsaki četrty novorojenec nezakonsk. V Jolietu, v Ameriki je bilo leta 1902. v slovenski župniji rojenih 174 otrok in izmed teh 4 nezakonski, pa še izmed teh sta bila dva prinešena s Kranjskega. V slovenski župniji v Pittsburgu, Pa., je bilo lani rojenih 78 otrok in izmed teh je bil le eden nezakonsk. Podatkov o drugih slovenskih župnijah nimamo pri roki, vendar vemo, da je število nezakonskih otrok povsod jako majhno. Še eno primero. V Ljubljani na Kranjskem je bilo l. 1902. rojenih 1112 otrok, izmed teh 245 nezakonskih (te številke so bile priobčene v ljubljanskih listih), torej je bil lani v Ljubljani vsaki peti rojeni otrok nezakonsk. V slovenski župniji v Jolietu je bilo v 12. letih, odkar fara obstoji, vsega skupaj rojenih 1179 otrok in izmed teh 17 nezakonskih, torej pride en nezakonsk otrok na vsacih 68 rojenih otrok. Te številke ne potrebujejo komentara. Divjih zakonov tudi tukaj primeroma ni več, kakor v

slovenskih deželah. V Jolietu živi nad 400 slovenskih in hrvatskih družin in izmed teh dve v divjem zakonu, v Pittsburgu je okrog 200 slovenskih družin in le ena v divjem zakonu. Pa tudi v naselbinah, kjer nimajo Slovenci svojega duhovnika in čujejo besedo božjo komaj enkrat na leto in so v verskem oziru podobni izgubljenim ovcam brez pastirja, ni njihovo moralno življenje v tako žalostnem stanu, kakor je razupito na Slovenskem. Pač se nekateri odtujijo cerkvi, molitvi in sv. zakramentom, nekateri odpadejo popolnoma od vere, da še otrok ne dajo krstiti, kakor se primeri semtertje v velikih mestih New York, Chicago itd., kjer zakrivijo največ pohujšanja iz stare domovine došli na pol študirani in avstrijskega laži liberalizma navzeti mladiči, — toda velika večina našega naroda ostane tudi v teh krajih zvesta sv. veri, tudi v takih krajih hodijo Slovenci, če le utegnejo k sv. maši ob nedeljah, prejemajo sv. zakramente, se poročajo v cerkvi, vdeležujejo misijonov, pošiljajo svojo deco v katoliške šole in vzdržujejo svoja katoliška društva. O poboju, umoru, ali drugačnem velikem zločinu je tudi le redkokdaj čuti med tukajšnjim našim narodom, torej vsakdo lahko razvidi, da ameriškani Slovenci v moralnem oziru niso slabejši od svojih rojakov v stari domovini.

Slovenski duhovniki v Ameriki se močno trudijo, pomagati v dušnih potrebah tudi onim rojakom, ki niso naravnost izročeni njihovi skrbi in bivajo na stotine milj daleč od njih; jih obiščejo po enkrat ali večkrat na leto, jim lomijo kruh božje besede, dele sv. zakramente in spodbujajo k vernemu katoliškemu

življenju. Da bi mogli v tem oziru tem vspešneje delovati, so ustanovili lansko leto meseca oktobra društvo, ki se zove: "*Zveza slovenskih duhovnikov v Ameriki*" in ima namen: prirejati misijone za Slovence v Združenih Državah, zlasti v onih krajih, kjer nimajo svojih duhovnikov; pomoči rojakom k ustanovitvi samostalnih župnij in slovenskih šol; dobivati iz stare domovine dijakov, ki se žele posvetiti misijonskemu poklicu, in deklet, ki so pripravljene žrtvovati se samostanskemu življenju in vzgoji slovenske mladine; izdajati potrebne šolske in podučne knjige in podpirati vse, kar služi v dušni in telesni blagor, v povzdigo verskega življenja in splošne izobrazbe milega nam naroda slovenskega.

* * *

Slovenec, ki se hočeš naseliti v Ameriki, ni se ti treba bati, da bi v tej deželi ne mogel skrbeti za izveličanje svoje duše! Če prideš v naselbino, kjer je slovenska cerkev ali jo bodo kmalu ustanovili, boš imel ravno tako priliko čuti besedo božjo, kakor si jo imel doma in prisostvovati božji službi in prejemati sv. zakramente; boš našel tukaj dobre mladeniče in pobožna dekleta, poštene može in skrbne matere in za izveličanje duš vnete duhovne pastirje. In ko bi opazil slabe, izprijene in popačene rojake, ne posnemaj jih, ne družì se z njimi, ampak ogibaj se jih, kakor sploh vseh slabih tovaršij! Spolnjuj vestno svoje verske dolžnosti, delaj pridno in varčuj, ne navadi se zapravljanja ali pohajkovanja po saloonih ali gostilnah, ne navzemi se potratne razvade "tritanja" ali napivanja, katerej so žalibog vdani tudi

mnogi tukajšnji rojaki naši in s katero prav po nepotrebnem zapravljajo težko prislužene novce! Ako dobiš sebi primerno in stalno delo, poprimi se ga, ne menjavaj ga brez pravega vzroka, ne seli se iz enega kraja v drugi, če te ne silijo okoliščine, ker pogosto potovanje, zlasti z družino, stane mnogo novcev in je že marsikatega naseljenca pripravilo ob vse.

P r e d n o o d p o t u j e š z d o m a, s t o p i k s v o j e m u ž u p n i k u in če imaš družino, poprosi ga za izpisek iz farnih matic glede rojstva tvojih otrok, tvoje poroke, oziroma smrtnega lista pokojne žene. Na izpisu iz farnih matic ne rabiš dragih kolekov ali štampelnov, ker teh ne zahtevajo v Ameriki. Pred odhodom ne pozabi prejeti sv. zakramentov in potem se v imenu božjem odpravi na pot. Na potovanju bodi previden, ne zaupaj vsakemu tujcu, ne kaži nikomur denarja, ne sklepaj hitrega prijateljstva z nepoznanimi ljudmi, pazi, da te ne okradejo ali prevarijo. In ko dojdeš v Ameriko in se ustanoviš v slovenski naselbini, o g l a s i s e p r i d o t i č n e m ž u p n i k u, podaj mu svoje ime in naslov svojega bivališča in potrebne podatke glede svoje družine. Pristopi, kakor hitro mogoče, h kakemu katoliškemu podpornemu društvu in če imaš otroke, pošiljaj jih v katoliško šolo. Prizadevaj si, da ostaneš veren katoličan in zvest sin svojega naroda in da postaneš dober državljani svoje nove domovine, pa si boš pridobil spoštovanje svojih rojakov in vseh Amerikancev.

Denar, mera in vaga, kakoršna se rabi v Združenih Državah.

DA BODO naši rojaki bolje umeli opis slovenskih naselbin, je treba, da jim pojasnimo, kakšen denar, kakšna mera in uteži se rabijo v Združenih Državah Ameriških.

Denar Združenih Držav je ali papirnat ali kovan. V papirnatem denarju se izdajajo bankovci po en dolar, dva dolarja, pet dolarjev, deset dolarjev, dvajset dolarjev, petdeset dolarjev, sto, petsto, tisoč, pet tisoč in deset tisoč dolarjev. Bankovce izdaja vlada in narodne banke, ki so pod vladinim nadzorstvom in morajo vrednost izdanega denarja deponirati v zlato v državno blagajnico. Kovani denar je iz bakra, nikla, srebra in zlata. Najmanjši denar v prometu je bakren in se imenuje: cent (izgovori: sent). Pet centov tvori nickel, ki je kovan iz nikla. Srebrni denar je:

Dime (izgovori: dajm).....	10 centov
Quarter Dollar.....	25 centov
Half Dollar.....	50 centov
Dollar.....	100 centov

Iz zlata so ti-le denarji v prometu:

Half Eagle.....	5 dolarjev
Eagle (izgovori: igl).....	10 dolarjev
Double Eagle.....	20 dolarjev

Svota denarja se zaznamuje z dolarji in centi. Značilo

za dolar je \$. Potemtakem pomeni \$1.00 = en dolar; \$1.75 = en dolar in petinsedemdeset centov; \$24.50 = štiriindvajset dolarjev in petdeset centov.

Združene Države imajo zlato valuto. Vrednost denarja v primeri z inostranskim se menja po dnevnem kurzu, vendar ni razlika nikdar velika. Po bankah velja večinoma en dolar pet kron avstrijske veljave, a bankirji si vselej računajo nekaj za menjavo.

M e r a z a d o l ž i n e se računi v Združenih Državah po palcih, čevljih, yardih in miljah. 12 palcev je en čevlj, 3 čevlji en yard, $5\frac{1}{2}$ yardov en rod, 320 yardov ena milja. Amerikanska milja je enaka angleški in obsega 5280 čevljev ali 1609 metrov, oziroma 1.61 kilometra. 1 palec = 2.45 centimetra, 1 čevlj = 0.30 metra, 1 yard = 0.92 metra, 1 milja = 1.61 kilometra. Ponekodi rabijo tudi metrični sistem.

M e r a z a s u h o b l a g o, na primer žito, sočivje, sadje je bushel (izgovori: bušel). 1 bushel ima 4 pecke, 1 peck 8 quartov, 1 quart dva pinta. V primeri z metrično mero je 1 bushel = 35.24 litra, 1 peck = 8.81 litra, 1 quart = 1.101 litra.

M e r a z a t e k o č i n e. Jednotna mera za tekočine v Združenih Državah je gallon. 4 gills so 1 pint (izgovori: pajnt), 2 pinta naredita 1 quart, 4 quart so 1 gallon. V primeri z metrično mero je 1 gallon = 3.786 litra, 1 quart = 0.946 litra. 1 hektoliter = 26.5 galona, liter = 1.5 quarta.

Š t i r i j a š k a m e r a. 144 štirijaških (square) palcev naredi 1 štirijašk čevlj, 9 štirijaških čevljev 1 štirijaški yard, 30114 štirijaških yardov 1 štirijaški rod, 160 štirijaških rodov 1 acre (izgovori: ekr =

oral), 640 akrov eno štirijaško miljo. En štirijaški palec = 6.425 štirijaških centimetrov, 1 štirijaški čevelj = 0.0929 štirijaškega metra, 1 štirijaški rod = 25.29 štirijaških metrov, 1 acre = 0.404 hektarov. En hektar = 2.471 akra.

V a g a se v Združenih Državah po funtih, centih in tonih. 16 unč je 1 funt, 100 funtov 1 cent, 20 centov ali 2000 funtov 1 ton. Amerikanski ton je 1016.046 kilogramov, 1 kilogram = 2.2048 funta.

Slovenske naselbine v Združenih Državah.

Minnesota.

PIS slovenskih naselbin pričenjamo z Minnesoto, ker so se nastanili v tej državi prvi Slovenci, ki so stopili na ameriška tla in ker so ondaj najstarejše slovenske naselbine. Prvi izmed Slovencev, ki so se podali v Ameriko, niso prišli sem zaradi časnega blagostanja, iskat zlata in srebra, temveč prišli so, iskat dražje kot zlato, iskat in reševati neumrljive duše — bili so misijonarji. Še dandanes ne morejo pozabiti Indijanci ob obalah Gorenjega jezera slavnega škofa in objednem največjega indijanskega misijonarja, Slovenca *F r i d e r i k a B a r a g a*. Že l. 1825. je sejal ta za blagor človeških duš neutrudni misijonar seme božje besede med divjimi Indijanci, katerih je nad 3000 krstil in jim spisal več nabožnih knjig in sestavil prvo slovnico "ollšibva" — jezika. Umrli je v sluhu svetosti 19. prosinca l. 1868. v Marquette, Mich. Sedaj se že vrši v Rimu proces za proglasitev *F r i d e r i k a B a r a g e* blaženim in upati je, da bode on prvi slovenski od katoliške cerkve proglašeni svetnik. — Zajedno z Barago je izpreobračal divjake rudečkožce rojak naš *F r a n č i š e k P i r e*. Nevenljivi-

vih zaslug si je pridobil za vso severno Minnesoto in tudi tega misijonarja se spominjajo še zmerom z otroško ljubeznijo in hvaležnostjo katoliški Indijanci. Istodobno so ondi z velikim pridom oznanjevali Indijancem vero Kristusovo: gg. L o v r o L a v t i ž a r, ki je postal žrtev težavnega svojega poklica, na misijonskem potovanju je v hudi zimi obtičal v snegu in zmrznil; J. S t i b i l, poznejši generalni vikar filadelfiške nadškofije; škof I g n a c i j M r a k, J a n e z Č e b u l j, J. M o ž i n a, J u r i j i n J o ž e f R e š, S k o l a, G o d e c, S k o p e c, A n d o l j š e k, Š e n i c a — vsi že umrli.

Slovenski misijonarji, kojih nekateri so šli na obisk v staro domovino, so seznanili naše rojake z Ameriko, zato so se ti najpreje naselili v Minnesoti, da niso bili daleč od svojih duhovnih pastirjev. N a j s t a r e j š a s l o v e n s k a n a s e l b i n a v Ameriki je:

* **Sv. Štefan ali Brockway, Minn.** — Ko so prišli l. 1866. semkaj prvi Slovenci, so dobili same minnesotske pragozde, katere je bilo treba posekati in potem zemljo razorati. Število teh prvih Slovencev je narastlo do danes na 53 družin in 3 neoženjene moške, kar tvori skupno krog 300 oseb. Naseljenci so prišli z Gorenjskega: Gorij in okolice Bleda. Delajo večinoma sami na k m e t i j a h z družinami ter najemajo semintja poleti delavce in jim plačajo en dolar s hrano, pridnejši dobe

* Strešica pred imenom naselbine pomenja, da imajo ondi slovensko cerkev.

tudi dolar in pol za delo od 7. ure zjutraj do 6. ure zvečer. Tudi pozimi dobe delavci delo v gozdih, kjer sekajo drva. Službo dobiti je pa tu težko, ako ne zna človek prav nič angleščine. Poleg poslopij ima vsakdo povprečno 300 akrov zemlje, na kateri se prideljuje največ pšenica in oves. Tu stoji slovenska cerkev že 34 let s patronom sv. Štefanom. Uprav letos so pričeli zidati lepo novo cerkev iz opeke — prejšnja je bila lesena —, ki bode stala okrog 12,000 dolarjev. Dogotovljena bode spomladi. Slovence so obiskali sprva dvakrat na mesec slovenski misijonarji, č. gg.: Pirec, Buh, Severin, Tomazin, Vincent in Zupan. Kot stalni župniki so bili nameščeni tu č. gg.: Groth rodom Nemec in Slovenci Tušek, Knafelc in sedanji župnik č. g. John Trobec. Blizu cerkve je tudi državna šola, v kateri se poučuje sicer le v angleščini; ker je pa učitelj ali učiteljica navadno Slovenka, poučuje tudi v slovenskem jeziku veronauk. Stariši pa skrbе, da se naučijo otroci doma brati slovenski.

Kakor nam piše dalje ondotni rojak g. Justin, imajo tudi 4 slovenska društva, namreč: moško društvo Borštnarjev s 35 udi, mladeniško društvo sv. Alojzija z okrog 60 udi, žensko društvo sv. Rožnega Venca s 50 udi in dekljsko društvo brezmadežnega spočetja prečiste Device Marije s 40 udi. Naselbina ne bode več naraščala, ker je svet že ves last kmetov in deloma tudi že obdelan; neobdelanega pa vporabljaajo za pašo. — Približno 20 milj od Brockway a v mestih Kraitown in Albany živi okrog 18 slovenskih družin. Večinoma so farmarji, nekaj je pa tudi trgovcev. Obiskujejo vsi nemške

šole. Obišče jih vsako leto vsaj dvakrat č. g. John Trobec, da opravijo sv. spoved v maternem jeziku.

Torah, Minn. — V tem mestu bivajo Slovenci že kacic 30 let. Slovenskih družin je le kacic 6 in nekaj neoženjenih mladeničev. Delajo kot zidarji in pri mlinih po devet ur na dan za dolar in pol. Delo je tu novincu težko dobiti. K službi božji hodijo v nemško cerkev, katero oskrbujeja dva nemška duhovnika. Otroci obiskujejo nemško šolo, kjer poučujejo trije učitelji. Ako hoče kdo obiskati slovensko cerkev, gre lahko v slovensko naselbino Brockway. Slovenci pristopajo k nemškemu društvu sv. Jožefa, ki šteje okrog 150 udov. Tu se naseljevati ne svetujemo.

* **Tower, Minn. (ozir. Soudan.)** — Kjer stoji dandanes mesto Tower, so se razprostirali do l. 1884. pragozdi. Tega leta so pa našli, da pokrivajo ti gozdi bogato železno rudo, in takoj so se pričeli naseljevati ljudje iz bližnje države Michigan; med temi je prišlo tudi kacic 100 Slovencev, katerih je sedaj okrog 150 družin in približno isto toliko samcev. Doma so pri Ribnici, Novem mestu in Črnomlju. Delajo po 10 ur na dan v radnikih ter zaslužijo dolar in pol do dva dolarja in pol. Delavci, mladi in močni, lahko dobijo delo, ki je pa zelo težko, poleg tega morajo delati nekateri tudi ponoči. Skoro vsi oženjeni Slovenci imajo svoje hiše, katere stoje na zemlji, ki pripada rudniški družbi. Pred kacimi 15. leti so sezidali cerkev v čast sv. Martina, katero diči lep stolp s tremi zvonovi. Prvi je pastiroval tu Francoz č. g. Cham-

pagne, l. 1888. je pa prišel semkaj č. g. J. F. Buh. Sedanji duhovnik je Slovenec č. g. Andr. Smrekar. Slovenci nimajo v tem mestu svoje šole, pač pa imajo šest slovenskih društev: sv. Cirila in Metoda s 190 udi, hrvatsko društvo sv. Petra in Pavla s 60 udi; društvo sv. Barbare s 30 udi, žensko podporno društvo Marije Pomagaj, spadajoče k N. H. Z. s 35 udi mladeniško društvo sv. Alojzija z 20 udi in šesto društvo bratovščine Živega Rožnega Venca s 40 udi. Kdor je korenjak in vaje dela, ga tu lahko dobi in kdor hoče biti varčen, si tu lahko prisluži denarja.

— Blizu mesta Tower stoji manjše mesto ***Ely**, kjer biva približno isto toliko Slovencev kot v Tower. Delajo večinoma v rudokopih, kjer tudi čvrst novinec dobi delo. Te rojake oskrbuje stari misijonar Indijancev č. g. mgr. J. F. Buh. Ta osiveli starček obiskuje še vedno Indijance ob jezeru Vermillion.

Biwabik, Minn. — Slovenci so se pričeli seliti semkaj l. 1892. in sedaj jih je že nekaj čez 200, med temi 30 družin in okrog 70 samcev. Prišli so večinoma z Dolenjskega, le malo z Gorenjskega ter delajo v železnih rudnikih po 10 ur na dan za 2 dolarja. Delo se ne dobi posebno lahko, vendar lažje v rudnikih pod zemljo kot nad zemljo. Za ženske in dekleta ni posebnega dela, pač pa utegne dobiti delo izurjena šivilja, sicer pa potrebujejo le kako deklo ter ji plačajo na mesec od 10 dolarjev naprej. V mestu je devet hišnih gospodarjev na lastni zemlji, med temi so trije saloni in ena trgovina z drobnim blagom. Na kompanijski zemlji pa ima

hišo kacic 24 Slovencev. Svojega stalnega duhovnika nimajo, pač pa jih večkrat obišče Slovenec č. g. M. Bilban, da opravi ondi sv. mašo. Poleg društva sv. Janeza Krstnika, K. S. K. Jednote s 75 udi in društva Narodni slovaški spolek (Narodnega slovenskeho spolku) z 89 udi je tudi žensko društvo sv. Rožnega Venca s 30 udi. Da bise Slovenci naseljevali tukaj, ne svetujemo.

Hibbing, Minn. — Slovenci so pričeli dohajati tu sem pred kacimi desetimi leti, in sedaj je naseljenih v tem kraju 30 slovenskih družin in okrog 500 samcev. Došli so od Černomlja, Kočevja, Ribnice in Ljubljane. Delajo večinoma v rudnikih in si zaslužijo za deseturno delo 2 dolarja. Delo dobe lahko moški kakor tudi ženske. Slovencev ima 25 svoje hiše a nimajo lastne cerkve, temveč hodijo k službi božji skupno s Francozi in Irci. Slovenski duhovni obiščejo tukajšnje rojake, da opravijo sv. spoved. Slovenci so si ustanovili svoje društvo sv. Jožefa s 75 člani, sv. Barbare s 83 člani in srca Jezusovega s 60 člani. Kakor že omenjeno, dobi novinec lahko tu dela, dokler ne bodo rudniki izpraznjeni.

Eveleth, Minn. — Število prvih Slovencev, ki so se naselili v tem kraju pred sedmimi leti, se je namnožilo na 200 družin in 600 samcev. Došli so sem iz vseh krajev Kranjskega, da si služijo kruh po rudnikih, kjer zaslužijo za deseturno delo dolar 75 centov do 2 dolarja in pol. Moški kakor tudi ženske utegnejo dobiti tu delo, od katerih slednje zaslužijo od 12 do 16 dolarjev na mesec. Svoje hiše imajo

skoro vsi Slovenci; a cerkev, v katero so zahajali do-
slej, je premajhna. Službo božjo je prihajal brat
semkaj č. g. M. Bilban ter tudi spovedoval rojake,
toda tolikšno število Slovencev potrebuje lastnega
duhovnika, ki bode moral precej misliti na zidanje
nove cerkve. Tukajšnji Slovenci imajo tudi tri
svoja društva s precejšnjim številom udov: sv. Cirila
in Metoda K. S. K. J. s 137 udi, Srca Jezusovega
J. S. K. J. z 210 udi in društvo sv. Družine N. H.
Z. z 200 udi. Kakor v vseh rudnikih, je tudi v tem
težko delo, katero zamorejo izvrševati le korenjaki.

* **Ely, Minn.** — O tej slovenski naselbini nam
je poslal vrli slovenski mladeneč g. Jurij L. Brožič
sledede podatke:

“Smelo lahko trdimo, da so se Slovenci začeli prvi
seliti v sedaj lepo cvetoče mesto Ely. Bilo je dne 22.
maja leta 1887, ko ni bilo še nikakega pota do sem, da
se je nekoliko mož s sekiro v roki napotilo iz mesta
Tower, da prerije skozi gosto zaraščene pragozde;
med njimi je bil tudi jeden Slovenec. Z velikim
naporom so si delali pot v ta mnogo obetajoči kraj.
Nedolgo potem so se začeli Slovenci seliti semkaj v
večjem številu, prvi naselniki so seveda mnogo pre-
trpeli ker je bila stvar še le v povoju, toda ker so
bili pridni in vstrajni, so si kmalu pridobili zaupanje
v merodajnih krogih, in tako se je začelo od dne do
dne živahnejše življenje ob lepem in prijaznem jezeru.
Rudokopi so se odpirali in vsak je dobil delo. Pri-
jatelj je vabil prijatelja iz stare in nove domovine,
naj pride poskusit srečo na bogato železnorudniško
polje, tako, da danes lahko v istini rečemo, da ima
mesto večinoma slovensko lice.

Slovenskih družin šteje tukajšna naselbina do 230, in kakih 30 hrvatskih, samcev je do 650, a vseh skupaj, vpoštevajoč ženske in otroke, računamo do 1500 naših rojakov. Izmed teh je ponajveč Dolenjcev, Notranjcev in Gorenjcev, deloma tudi Štajercev in Korošcev, nekaj tudi Hrvatov in Primorcev. Večina jih dela po rudokopih, drugi se ukvarjajo z razno obrtnijo in rokodelstvom, nekaj jih pa tudi posluje v mestu po prodajalnicah in gostilnicah. Imamo štiri prodajalne z mešanim blagom, dve mesnici in dvanajst gostiln.

Tukajšni Slovenci so precej čislani povsod, bodisi pri težkem ali pa pri bolj lahkem delu. Delo traja navadno deset ur na dan, in povprečna plača znaša od \$1.75 do \$2.50 na dan. Mnog varčen mož si lahko prihrani nekaj; novoprišleci pa ravno sedaj tudi lahko dobe delo po rudnikih, a kako dolgo ostane tako, ne moremo povedati: pravijo nam sicer, da imajo tukajšni rudokopi še jako dobro bodočnost, ker je ruda posebnó dobre vrste. Ženske in dekleta tudi vtegnejo tu pa tam dobiti primerno službo pri slovenskih družinah, mesečna plača je od \$12.00 do \$15.00.

Družin, ki imajo svoje lastne hiše in zemljišča bi bilo okoli 100, ostalo število družin živi deloma v najetih hišah ali pa ima hiše na družbenem zemljišču. V naši naselbini imamo dve cerkvi, staro in novo; prejšna nam sedaj služi za dvorano, v kateri je tudi oder za dramatične predstave.

Dne 27. novembra, leta 1890. je bila posvečena prva cerkev, posvetil jo je duluthski vladika, premil. Jakob McGolrick; prisostvovala sta mu tedaj dva naša

rojaka veleč. g. Jos. Fr. Buh, tedaj generalni vikar duluthske škofije in takratni novomašnik č. g. Franc Košmerl.

Ker je mesto tekom časa hitro naraščalo, so župljani uvideli potrebo, da si zgrade novo in večjo cerkev. In res, krepko so se poprijeli dela in zgradili krasno cerkev na najvišjem delu mesta, katera stane okroglih \$18,000, in ki je bila posvečena ravno deset let po zgradbi prve cerkve, od ravno istega vladike na državni Zahvaljeni dan leta 1900. Šole, žalibog še nimamo, a upamo, da ne bomo dolgo brez nje, ker je veliko mladega naraščaja. Sedaj imamo stalnega duhovnega pastirja v osebi preč. g. monsignora Jos. Fr. Buh-a. Istega leta, ko je bila nova cerkev posvečena, smo tudi kupili svoje lastno grobišče skoraj izključno s slovenskimi novci.

Na društvih je pa menda malokatera slovenska naselbina tako bogata kakor ravno elyška. Prvo društvo je bilo ustanovljeno leta 1889. ter izvrstno napreduje, kajti danes šteje 332 udov. Imenuje se društvo sv. Cirila in Metoda, spojeno je z J. S. K. Jednoto. Nato pride društvo sv. Srca Jezusovega s 311. udi, v zvezi z isto Jednoto; društvo sv. Jurija in sv. Lovrenca, slednje z 240 udi pod zaščito Nar. Hrv. Zajednice, društvo sv. Družine, in dvoje ženskih društev sv. Ane in sv. Rožnega venca.

Imamo tudi slovensko pevsko društvo "Zvon" in slovensko godbo pod vodstvom g. John Zormana, cerkvenega organista, dramatično društvo s 40 aktivnimi in podpornimi udi, in hrvatsko tamburaško društvo "Sokol".

Iz teh podatkov je razvidno, da se Slovenci na tem daljnem severo-zapadu zanimajo za napredek, se

zavedajo svoje narodnosti, a tudi ljubijo novo svojo domovino, svobodne Združene Države, kajti veliko si jih jih je že izposlovalo državljanske pravice.”

* **Virginia, Minn.** — Kacih 100 Slovencev biva v tem rudarskem mestu. Delo gre tu okoli, bodisi v železnih rovih ali na žagah za les še precej dobro. Bovincu pa ni lahko najti delo. Faro v Virginiji oskrbuje č. g. M. Bilban, ki pridiguje slovenski in angleški, ker spadajo k cerkvi tudi katoličani drugih narodnostij. Ravno zdaj si grade novo cerkev, ki bode, kot kaže napol izdelana stavba, jako veličasten hram božji. — Ob progi Duluth & Iron Range železnice med Virginia in Biwabik leže tudi še rudarski seli **Elba** in **McKinley** kjer se vkvarja po železnih rudnikih dokajšnje število Slovencev, ki spadajo k slovenskim društvom v sosednjih mestih kamor hodijo tudi k službi božji. Delavske in druge razmere so jednake onim, ki prevladujejo po obližju.

* **Sparta, Minn.** — Izmed 40 oženjenih in nad 160 neoženjenih Slovencev tukajšnjega mesta so se nastanili tu prvi l. 1896. Večinoma so sami Dolenjci, ki delajo v rudnikih po dogovoru od šest do deset ur. Okrog 23 Slovencev si je postavilo svoje hiše, vsi pa zahajajo v slovensko cerkev sv. Jožefa, kjer bere včasih sv. mašo č. g. M. Bilban. Vstanovili so tudi slovensko društvo sv. Jožefa z 89 udi. Mladina nima slovenske šole, ampak zahaja v državno šolo. Ker se v tem kraju težko dobi delo, ne svetujemo rojakom prihajati semkaj.

Chisholm, Minn. — V tej najmlajši naselbini Slovencev v Minnesoti so se naselili prvi naših roja-

kov l. 1901., in danes jih je že okrog 400, od katerih ima 60 svoje hiše. Delajo po rudokopih po 10 ur na dan ter zaslužijo 2 do 3 dolarje. Službo utegnejo dobiti moški kakor tudi ženske, ki zaslužijo 15 do 20 dolarjev na mesec. Šole in cerkve nimajo ondotni Slovenci svoje, ampak hodijo k službi božji na Hibbing, kjer je nameščen francoski duhovnik. Poleg slovenskega društva sv. Barbare in društva Srca Jezusovega K. S. K. Jednote je tudi društvo sv. Jožefa. Dasi dobi novinec v tem kraju delo, vendar ne priporočamo rojakom, da bi se tu priseljevali. — Ne posebno daleč od tukaj se je pred kratkem vstanovilo rudarsko selo po imenu **Nashwauk**, ki izvenredno hitro raste, ter je tamkaj že dovelj naših rojakov. Istotako se jih nahaja dokaj v sosednem rudarskem selu **Buhl**.

Minneapolis, Minn. — Nekaj čez 30 slovenskih družin, skupno nad 100 Slovencev živi v tem 205,000 prebivavcev broječem mestu. Večinoma so mizarji, ki zaslužijo do 40 centov na uro; nekaj je tudi zidarjev, ki dobe 3 do 5 dolarjev na dan. Delo dobijo lahko, ako so izučeni in izvežbani v teh strokah. Tudi ženske utegnejo dobiti službo v zasebnih hišah, kjer zaslužijo 16 do 20 dolarjev na mesec. V mestu je tudi slovenski župnik č. g. F. Jager.

St. Paul, Minn. — V tem glavnem mestu Minnesote žive samo tri slovenske družine, ki se pečajo z rokodelstvom. Dobro izvežbani rokodelci, kakor mizarji, zidarji itd. dobe lahko dela in zaslužijo 2 do 3 dolarje na dan. Žensk v zasebnih hišah vedno primanjkuje, zlasti izučene kuharice lahko dobe službo s plačo 14 do 20 dolarjev na mesec.

Trije slovenski duhovniki oskrbujejo največje nemške župnije tega mesta, namreč čč. gg. J. M. Solnce, A. Ogulin in F. X. Bajec.

Ob bregovih "očeta rek" Mississippija stoji slavno St. Pavelsko semenišče, kjer se pripravlja 30 slovenskih dijakov za duhovnike, ki bodo razposlani po vseh škofijah, v katerih živijo Slovenci. Ti goje pod vodstvom slovenskega duhovnika č. g. Dr. John Seliškarja, velepriljubljenega in slovenskim dijakom jako naklonjenega profesorja v tem semenišču — slovensko petje; z občudovanjem in zanimanjem poslušajo vsakdo te milo zveneče glasove slovenskega naroda.

St. Cloud, Minn. — 60 milj severozap. od St. Paula leži ob Northern Pacific in Great Northern železnici mestece St. Cloud. Le par slovenskih družin biva tukaj, v okolici pa je raztresenih več slovenskih farmerjev ali kmetovalcev, ki imajo lepe kmetije. St. Cloud je pa za Slovence znamenit zaradi tega, ker je tu sedež slovenskega škofa, mil. g. Jakoba Trobec, ki se zmirom najprijaznejše zanima za napredek ameriških Slovencev.

Duluth, Minn. — V tem ob Gorenjem jezeru ležečem in glede kupčije velevažnem mestu biva par slovenskih trgovcev z družinami in nekaj samcev. Tu pastiruje tudi slovenski duhovnik č. g. Frančišek Košmerl največji nemški župniji v mestu.

Beaulieu, Minn. — Č. g. Simon Lampe, O. S. B. in njegova sestra sta edina izmed Slovencev, ki živita todi. Pater Lampe misijonari že dolgo vrstlet med Indijani. On nam piše, da bode tu jako pri-

pravno za naseljevanje, kadar bodo odprli indijansko rezervacijo, kar se bode zgodilo v kratkem. Indijanci so jako cagavi ljudje, in belokožcem, ki žive med njimi, se ni treba bati, da bi jih kak rdečkožec skalpiral. Indijan ne zna ali noče obdelovati zemlje; zadovoljen je, da mu belokožec zorje 100—200 oralov zemlje. Belokožec ne zasluži denarja, ker ga Indijan nima; v slučaju, da rabi belokožec svoje stroje, svoje seme in svoje konje, dobi v jeseni dve tretjini pridelkov. Če pa preskrbi Indijan vse seme dobi belokožec le eno tretjino pridelkov.

Belokožec vzame v najem tudi vse posestvo Indijanovo po 4 leta, ali več, po dogovoru. Najemnik zida tedaj svojo hišo zraven Indijanove, ali pa jo potegne kar v Indijanovo bajto, če mu jo ta prepusti. Indijan torej zapusti svoje bivališče ter odide k sorodnikom, včasih pa si postavi novo hišo poleg stare. Najemnik — navadna angleška beseda "renter" — mora imeti svojo živino in stroje, katere je najbolje pripeljati s seboj; lahko si nabavi vse to med Indijani, ako ima 400—600 dolarjev v žepu. Zemlja je dobra, deloma prerija, deloma še gozd. Slana je vsako poletje še junija in jeseni že septembra. Zima trpi od novembra do aprila, poletje od junija do srede septembra, ostali čas je pa mraz.

Pred sedmimi leti se je naselilo v tem kraju kakih 15 nemških katoliških družin. Nekateri od teh so se pa poslovili od tega kraja, češ: "Mi in Indijanci ne spadamo skup." Nekateri Indijani so jako nezanesljivi ljudje. Oni napravijo dogovor z belokožcem, belokožec obdeluje zemljo, jeseni pa prideta

renter in Indijan navskriž in se skregata. Na rezervaciji so sedaj štiri katoliške cerkve, v katerih se pridiguje v chippewa in angleškem jeziku.

Míchigan.

* **Calumet, Mich.** — Mesto pod tem skupnim imenom sestoji iz dveh delov, namreč iz Red Jacket in Laurium. V tem najbogatejšem mestu bakra sta se naselila prva Slovenca J. Vertin in P. Rupe l. 1856., in dandanes biva tu nad 2000 Slovencev. Doma so skoro vsi z Dolenjskega, od Črnomlja, Semiča in Doblič; le malo je Gorenjcev Poljancev. Prežive se večinoma z delom v bakrenih rudnikih, topilnicah in nekateri tudi v prodajalnicah. V rudnikih služijo \$1.75 do \$2.50 za deseturno delo. Delo v teh rudnikih novinec navadno lahko dobi, vendar se pripeti, da čaka nekaterik na tedne in tedne, predno se mu spolni želja.

Lastnikov hiš z zemljo vred je kaci 30, na kompanijski zemlji ima pa kaci dve tretjini Slovencev postavljene hiše. Slovenska cerkev sv. Jožefa je bila sezidana l. 1889. ter je veljala 20,000 dolarjev, z notranjo upravo 30,000 dolarjev. Njena dolžina je bila 116 čevljev in širina 50. Toda zgorela je 8. decembra l. 1902., in nova cerkev, katero mislijo sezidati v kratkem bode stala nad 40,000 dolarjev ter bode najlepša, doslej sezidana slovenska cerkev v Ameriki. Prvi tukajšnji Slovenci so hodili v katoliško angleško cerkev na Heclo, ko so pa postavili slovensko hišo božjo, tedaj so dobili svojega stalnega župnika č. g. J. Zalokarja; l. 1893. pa je prišel na njegovo mesto č. g. Marko Pakiž, ki še sedaj

službuje ondi. Največje slovensko društvo je sv. Jožefa s 600 udi; nadalje je društvo sv. Petra K. S. K. Jednote, z 200 udi, društvo sv. Cirila in Metoda s 180 udi ter društvo sv. Jakoba z 80 udi.

Iron Mountain, Mich. — L. 1885. so se naselili tu prvi Slovenci, in sedaj je 15 slovenskih družin in 50 samcev. Delajo v železnih rudnikih ter zaslužijo \$1.75 do 3 dolarje za deseturno (redko osemurno) delo na dan. Svoje hiše lastuje 11 slovenskih družin, drugi Slovenci stanujejo v kompanijskih hišah. Šole in cerkve ni slovenske, pač pa je v mestu slovenski duhovnik č. g. J. Krakar, ki službuje na nemški župniji, h kateri spadajo tudi ondotni Slovenci. Društvo sv. Petra in Pavla št. 51 K. S. K. J. je edino slovensko društvo v tem mestu in šteje 38 udov. Delo se včasih dobi hitro, včasih pa čakajo na tedne in še ne dobe službe.

Manistique, Mich. — V to mesto je prišlo nekaj Slovencev že l. 1880., za temi pa precejšnje število l. 1883., in vseh je dandanes okrog 225, vstevši 20 družin; izmed teh in a 5 družin svoje hiše, sicer so pa večinoma pomešani s Hrvati. Delo imajo v žagah, pri ladijah, pri kuhanji apna in v topilnicah ter zaslužijo \$1.75 in več. Ker nimajo svoje cerkve, hodijo k službi božji k Čehom; da pa opravijo sv. spoved, jih obišče č. g. M. Pakiž ali pa č. g. J. Krakar. Z lruženi s Hrvati so ustanovili društvo sv. Frančiška Saleškega.

Illinois.

* **Joliet, Ill.** — Med prva industrijska mesta Združenih Držav spada gotovo mesto Joliet. Sezidano

je ob reki Desplaines 37 milj južnozapadno od osrednjega dela Chicago. Polovica mesta leži na prijaznem zračnem hribu in ob bregu, druga polovica pa v dolini tostran kanala, ki veže michigansko jezero z mexikanskim zalivom. Obe polovici sklepa šest močnih železnih mostov. Mesto hitro narašča in šteje zdaj 45,000 prebivalcev. Prvi Slovenci so došli v Joliet pred tridesetimi leti, a ti so ostali delj časa osamljeni. Pred petnajstimi leti pa so začeli rojaki naši pogosteje sem prihajati. Privabile so jih zlasti velike železne tovarne, ki dajejo tisočim možem zaslužka. Ker so znani kot pridni delavci, jim ni bilo težko dobiti delo, nekateri pa so se lotili kupčije in so dandanes imoviti trgovci. Sprva so zahajali v nemško cerkev sv. Janeza Krstnika k božji službi, ob Velikonočnem času pa jih je obiskaval č. g. Ivan M. Solnce iz St. Paula. Dne 12. maja l. 1891. so dobili svojega župnika, č. g. Frančiška S. Šusteršič, ki je pričel takoj z zidanjem slovenske cerkve. Vogelni kamen je bil vložen in blagoslovljen 19. julija l. 1891, dogotovljena in blagoslovljena pa je bila cerkev 18. oktobra istega leta. Slavnost blagoslovljenja je vodil milostni opat svetoivanski preč. g. dr. Bernard Ločnikar, prvi in doslej edini slovenski opat v Ameriki. Cerkev je zidana iz rezanega kamna, 90 čevljev dolga in 52 čevljev široka in oskrbljena s plinovo in električno razsvetljavo in kurjavo. Cerkveni patron je sv. Jožef, čegar krasni kip stoji na velikem oltarju. Skupni stroški za cerkev, prostor in župnišče so znašali nad \$15,000. Kasneje je dobivala cerkev vedno več okraskov: dva stranska oltarja

križevi pot, tri zvonove, ki tehtajo 3000 ameri-
skih funtov in so veljali \$800 in orglje s 24.
spremeni za \$500.

L. 1895. so zgradili svoje šolsko poslopje, 60
čevljev dolgo in 30 čevljev široko, veljalo je \$2000.
Ob otvoritvi šole se je vpisalo 64 otrok. Bila je to
prva slovenska šola v Ameriki. Podučevali sta jih
dve sestri iz reda sv. Frančiška in v petju cerkveni
organist. Za nekaj let se je število za šolo godnih
otrok tako namnožilo, da je bilo treba povečati
šolo. Dozidali so novo nadstropje z dvema šolskima
sobama in izbo za šolske priprave. Lansko leto je
obiskovalo šolo že 300 slovenskih otrok. Staro
župnišče je prepustil g. župnik šolskim sestram za
stanovanje in farmani so mu zgradili novo z vsemi
modernimi zahtevami preskrbljeno, ki je stalo z
notranjo upravo \$5,000. Spomladi l. 1895. so ku-
pili za \$1,500 na zapadni strani mesta, dve milji od
mestne hiše na lepem visokoležečem kraju prostor
za pokopališče v obsegu peterih akrov ali oralov.
Blagoslovljeno je bilo dne 26. maja istega leta z
veliko svečanostjo. — Tako so jolietški Slovenci
preskrbeli in tudi plačali za vse, česar je treba v
katoliški župniji. Vendar župnija je rasla in rasla
od znotraj in zunaj. od znotraj z novimi družinami,
od zunaj z novimi naseljenčci, tako da je postalo
zdaj vse premajhno in pretesno ali kakor pravijo
nekateri šaljivci naši, češ da je zdaj naša cerkev in
šola vsaki dan manjša in krajša. Treba bo oboje
povečati ali znova zidati in na to se že pripravljajo
jolietški Slovenci. Kupili in plačali so novo stav-
beno zemljišče za \$6,500 in zdaj nabirajo dones-

kov za novi hram božji, bi bo primeren njim in njihovim potomcem, v slavo Bogu in ponos ameriškemu Slovincem. Število župljanov se je namreč namnožilo nad 400 družin ali 5000 duš. Za zgradbo nove cerkve se prav posebno trudijo tukajšnja naša katoliška društva: sv. Jožefa z 231. udi, Vitezi sv. Jurija z 72. udi, sv. Cirila in Metoda s 110. udi, sv. Frančiška Saleškega z 200. udi, vsa v zvezi s K. S. K. Jednoto; Zrinjski i Frankopan z 210. udi, sv. Ivana Krstitelja s 45. udi, oba v zvezi z Nar. Hrv. Zajednico, sv. Martina s 85. udi, v zvezi z Zap. Kat. Unijo in ženska društva: Katoliške Borštarnice sv. Ane s 141. udi, Sv. Rožnega Venca z 38. udi, Brezmadežnega Spočetja z 24. udi; mladeniškega društva sv. Alojzija s 26. udi in dekliške družbe Marijinih otrok z 42. članicami. Razven tega je še 242 slovenskih žen zavarovanih za življenje pri K. S. K. J. ki ima svoj sedež v Jolietu in je bila v tem mestu tudi ustanovljena. Prihodnje leto bodo z veliko svečanostjo praznovali desetletnico te največje slovenske organizacije v Ameriki.

Dve tretjini tukajšnjih Slovencev lastuje svoje lastne hiše. Svoj kruh si služijo največ z delom v raznovrstnih tovarnah in prodajalnicah. V Jolietu je nad 50 slovenskih trgovin, v katerih so skoraj izključno vslužbeni Slovenci, ki so pa vsi vešči angleškega jezika. Večina Slovencev so ameriškanski državljani in imajo velik vpliv ob mestnih in narodnih volitvah, imajo dva politična kljuba, demokratski in republikanski. Zdaj je v mestni službi kacic 12 Slovencev. Kdor ni zmožen angleščine, mora opravljati teška dela po tovarnah, plavžih, na železnicah,

cestah itd. Za navadno delo se zasluži po 15c na uro, časih tudi po \$2.00 na dan. Vendar si vsakdo lahko kaj prihrani, če pridno dela in varčuje. Nek Slovenec si je prihranil v Jolietu v enem samem letu \$400, to je: tisoč kron avstrijske veljave dasi je služil le \$1.50 na dan. V tovarnah plačujejo za navadno delo po \$1.50 ali \$1.75 na dan, kdor pa dela od kosa ali tona, zasluži od \$3.00 do \$6.00 na dan, a mora biti izučen v svoji stroki. V žičarni ali dratovni zaslužijo izvežbani delavci, če gre delo dobro od rok po \$3.00 in več na dan. Ti delajo po 10 ur na dan, ob nedeljah ne delajo, razven ob večerih včasih, sicer se pa dela neprehoma po dnevi in po noči. Veliko Slovencev dela tudi v plavžih, kjer topijo železno rudo, plača znaša od \$1.75 do \$2.50 na dan, ti delajo po dvanajst ur na dan in tudi ob nedeljah ker se delo nikdar ne ustavi. Zdaj zidajo še en nov plavž, ki bo največji, kar jih ima United States Steel Co. in kjer bo dela za 300 mož. V jeklarni izdeljujejo raznovrstne reči iz jekla in železa, kakor žico, žeblice za šine in druge vrste žeblice. Plača je različna po kakovosti dela, od \$1.60 do \$4.00 ali \$5.00 na dan. V jeklarni in žičarni dela okrog tisoč Slovencev. V livarni za peči delajo po deset ur na dan; s plačo od kosa, zaslužijo od \$4.00 do \$6.00 na dan, a se mora učiti štiri leta, da dobi tako delo in mora tudi umeti angleški. V livarni za lokomotive plačujejo navadnim delavcem po \$1.75 na dan, izučenim mehanikom pa od \$2.75 do \$4.00. Tudi ti morajo umeti angleški in se vežbati štiri leta. Da dobi tako delo, mora biti v uniji ali delavski zvezi. V tovarni za konjske

poddke dela kacic 40 Slovencev in zaslužijo po \$1.50 in več, delo traja 10 ur na dan. V kamnolomih plačujejo po \$1.75 za deseturno delo, vendar ne potrebujejo zdaj toliko delavcev, kakor prejšnja leta, ker je kupčija s kamnom dandanes dokaj slabša vsled rabe konkrita. Tudi za kopanje peska in šute rabijo delavcev, katerim plačujejo od \$1.50 do \$1.75 na dan. Isto plačo dajejo telegrafične in telefonske družbe za navadno delo na cestah, kakor tudi parne in električne železnične družbe za vlaganje in popraviljanje tirov. V Jolietu zdaj vsakdo lahko najde delo, če le hoče delati.

Tudi dekletam je lahko dobiti delo v Jolietu. Za navadno hišno delo vedno primanjkuje služkinj in Slovenkam dajo še prednost, zlasti če znajo angleški. Plača je po \$3.00 in več na teden. Tudi dobe delo v restavrantih in hotelih kot hišine, kuharice itd. plača pa po tri do šest dolarjev na teden. V tovarni za izdelovanje delavske vrhne oprave, hlač, pluzenj in predpasnikov, Sweet Orr & Co., dela nad 200 deklet, med njimi kacic 20 Slovenk. Dobre šivilje zaslužijo po \$1.00 in tudi več na dan, a morajo umeti angleški. Mnogo deklet dela tudi v tovarni za žveplenke, kjer jim plačujejo od kosa.

Štiri milje od Jolietu živi 12 slovenskih družin v mestecu **Rockdale**, ki delajo v Enterprise Steel Co. Delo in plača je, kakor v jolietški jeklarni. Posamezne slovenske družine bivajo tudi v mestih severno od Jolietu, kakor v **Lockport**, **Lemont** in **Summit**.

* **Chicago, Ill.** — V tem velikem svetovnem mestu, ki šteje 2,231,000 prebivalcev je slovenska

naselbina silno raztresena, tako da je težko določiti število naših rojakov. Sodi se, da jih biva okoli dva tisoč, med njimi kacic 200 družin. Stari slovenski naseljenci, ki so prišli sem pred 40 in več leti, so večinoma imoviti možje. A ker so se poženili z angleškimi ali z nemškimi ženami, je njih deca izgubila svojo narodnost in je popolnoma poamerikanjena. Pred desetimi leti je umrl v Chicagi Slovenec Gorše, ki je zapustil več milijonov dolarjev premoženja in je bil oženjen z napol Indijanko ter bil znan kot največji skopuh. Zdaj živita tu dva sloveča zdravnika, brata Tomec po imenu in dasi je prišel njun oče iz Belokrajne, vendar ne razumeta ni besedice slovenski. Oni Slovenci pa, ki so se kasneje naselili, so ohranili svojo narodnost in z nekaterimi izjemami tudi svojo vero. Skoraj vsi so izučeni rokodelci in zaslužijo po \$2.00 do \$3.00 na dan. Največ jih živi na zapadni strani mesta. Več slovenskih deklet službuje v zasebnih hišah, kot hišine ali kuharice, druge delajo po restavrantih. Plačo pa dobe po 3 do 6 dolarjev na teden. Do leta 1898. niso imeli tukajšnji Slovenci svoje cerkve, istega leta pa jih je zbral č. g. Ivan Plevnik in ustanovil slovensko župnijo. Kupili so neko protestansko cerkev na voglu Lincoln St. & 22. Pl., jo nekoliko prenavadili in 12. junija l. 1898. je bila slovesno posvečena. V župniji imajo dvoje slov. kat. podp. društev spadajočih k K. S. K. Jednoti: društvo sv. Štefana in društvo sv. Alojzija, ki ole dobro napredujeti. Letošnjo spomlad je užalostila chicaške Slovence novica, da je njihov duhovni pastir odposlan v Waukegan, Ill. ustanovit novo

slovensko župnijo. Zdaj so brez slovenskega duhovnika, začasno jih oskrbuje č. g. John Kranejc iz So. Chicage, a upati je, da dobe v kratkem slovenskega župnika iz stare domovine. — Kdor ni izvežban v kakem rokodelstvu, naj ne hodi v Chicago iskat dela.

* **South Chicago, Ill.** — Nekaj milj južno od zapadne metropole Chicago se razprostira ob michiganskem jezeru mlado, a na industriji bogato mesto, z imenom South Chicago. Mlada je tudi tukajšnja slovenska naselbina, vendar se izza zadnjih par let hitro množi število naših rojakov. Doma so večinoma z Dolenjskega ter si služijo kruh v jeklarni, v kateri dela 8,000 ljudij, večina med temi so pa Slovani. Nekateri delajo v rudotopilnici za srebro in zlato; plača je navadno \$2.50. Drugi imajo službo v tovarni za lesene izdelke, v tovarni za vlivanje lokomotiv, šin in plošč za vojne ladije; zopet drugi delajo v skladiščih za žito, kjer služijo \$3.00 na dan za osemurno delo. V skladišču za sol in v pristanišču za nakladanje potrebujejo tudi delavcev. Nekaj Slovencev je tudi trgovcev, gostilničarjev, in mesarjev. Sedanji in prvi župnik slovenski v tem mestu č. g. John Kranjec je pričel z zidanjem nove cerkve h kateri spada 1,500 mož, vstevši 200 družin. Cerkev bode veljala 25,000 dolarjev. Vogelni kamen so blagoslovili 2. avgusta 1903. in dozidana bode meseca oktobra t. l. Ima krasno lego ob jezeru in bode izmed najlepših v mestu. Poleg društva sv. Petra in Pavla pristopajo Slovenci k društvu viteзов sv. Jurija in viteзов sv. Florijana.

Dela je v tem mestu dovolj in se tudi lahko dobi — pravi č. g. J. Kranjec.

* **Waukegan, Ill.** — Prvo naseljevanje Slovencev v to mesto z 10,000 prebivalci se je pričelo l. 1892. Sedanje njih število je okrog 500, med temi 70 družin. Skoraj vsi so iz okraja Vrhnika ter delajo v dratovni ali žični tovarni, v tovarni za sladkor, nekaj pa jih razklada premog na obrežju jezera Michigan. Njih normalna plača je \$1.50 za 10 urno delo; kdor pa dela na dogovor, zasluži tudi več. Deset Slovencev ima svoje hiše s posestvom. Novejši čas so ustanovili tudi več slovenskih trgovin. Sprva jih je obiskaval za Velikonoč č. g. župnik iz Joliet, pozneje pa č. g. Ivan Plevnik, ki je tudi zdaj njihov prvi župnik. Baš zdaj zidajo svojo cerkev, ki bo lepa stavba in dogotovljena letošnjo jesen. Stala bode okroglih \$10,000. V župniji imajo slovensko katoliško podporno društvo sv. Jožefa št. 53 K. S. K. Jednote, ki šteje lepo število 180 udov. Ker ima mesto lepo, zdravo lego in več tovarn, se bo število Slovencev v tej naselbini gotovo zdatno pomnožilo.

* **La Salle, Ill.** — G. Peter Perušek opisuje to slovensko naselbino tako-le: Slovenci so se začeli naseljevati v našem mestu l. 1887., zdaj biva tu 120 družin in 300 samcev. Prišli so večinoma z Dolenjskega in Spodnje Štajerskega. Delajo največ v premogovnikih, nekaj tudi po tovarnah za cink in v cementnih mlinih. Premogarjeva plača je na dan od 2 do 3 dolarje, kakor ima prostor, sicer imamo od tona po 82c. in delamo po osem ur na dan. V tovarnah delajo po 10 oziroma 12 ur na dan z \$1.50 do

\$2.25 plače. Za novoprišleca je lahko dobiti delo v tovarni po letu, premogarji so vsi v uniji in kdor hoče dobiti delo v premogovi jami, mora imeti spričevalo, da je že kdaj delal kot premogar. Žene in dekleta dobe službo od 8 do 14 dolarjev na mesec.

L. 1900 so šli odposlanci tukajšnjih Slovencev v Peoria, prosit svojega škofa mil. g. J. L. Spalding, da jim preskrbi slovenskega duhovnika, kar jim je tudi obljubil. Slovenci so pričeli nabirati nato denar za cerkev ter so l. 1901. kupili dve loti za \$1,975. L. 1902. je prišel k nam č. g. A. P. Podgoršek za župnika ter je prikupil še eno loto za \$1,000 ter pričel zidati cerkev in šolo, ki bode vse pod eno streho. Poslopje je bilo dogotovljeno meseca julija in blagoslovljeno 13. sept. t. l. Največje in najstareje slovensko društvo je sv. Družine K. S. K. Jednote s 150 udi; drugo je društvo sv. Barbare J. S. K. Jednote s 120 udi in neko hrvatsko društvo z edino slovenskimi udi. Slovenec najbolje stori, ako pride sem z družino ter si kupi hišo, kar je lahko, ako ima le malo gotovine; lahko plačuje tudi v mesečnih obrokih.

Od La Salle tri milje vshodno živi nekaj slovenskih družin, ki delajo vsi v Utica Cement Works. Tudi južno od La Salle ob Illinois Central železnici žive 4 slovenske družine, ki se prežive v premogovnikih v Portlandu. — **Utica, Ill.** — Tu živi le nekaj slovenskih družin, ki delajo v tovarni za cement.

Wenona, Ill. — V dobri pol uri te pripelje vlak Illinois Central železnice iz La Salle v drugo premogarsko mesto, Wenona, kjer tudi več rojakov naših spravlja črni "demant" na svitlo. V Wenoni biva

kacih 15 slovenskih družin in 40 samcev. Devet Slovencev lastuje svoja posestva i hiše. Delajo v premogovnih jamah po osem ur ali v tovarni po 12 ur na dan ter služijo od \$1.50 do \$2.36 na dan. Kdor je vaje težkega dela, dobi službo v tovarni, premogar pa mora biti v uniji. Tudi ženska utegne dobiti delo ter zasluži od 10 do 12 dolarjev na mesec. Slovenske cerkve ni tukaj, hodijo v irsko. Spovedovat jih je hodil poprej č. g. F. S. Šusteršič, zdaj pa slovenski gospod župnik iz La Salle. Poleg društva sv. Janeza Krstnika, K. S. K. Jednote, ki šteje 60 udov, imajo tudi društvo sv. Petra, N. H. Zajednice z 90 udi.

V okraju mehkega premoga je še več mest, kjer si služijo Slovenci svoj kruh pod zemljo. V **Rutland, Ill.**, živi pet slovenskih družin in 25 samcev, vsi z Dolenjskega. Delajo v premogovnikih in dobivajo po 82c od tona. K božji službi hodijo v poljsko cerkev. Takisto biva v **Spring Valley** nekaj Slovencev in v mestih **Toluca** in **Roanoke**, vsi premogarji. V dušnih zadevah skrbi za nje č. g. župnik iz La Salle.

Springfield, Ill. — Dasi šteje to mesto le 35,000 prebivalcev, vendar uživa čast glavnega mesta države Illinois. Ko so je pred sto in nekaj leti postavili za to, je bilo seve največje in najimenitnejše mesto v državi. Slovenci bivajo tu že izza zadnjih 15 let, zdaj jih je 16 slovenskih družin in 20 samcev. Prišli so večinoma od Novega mesta in okolice. Delajo v premogovih rovih za zaslužek od \$3.00 do \$4.00 na dan, vendar ni delo stanovitno. Novincu je težko dobiti delo, ker mora plačati visoko vstopnino v

unijo, če pa ni unijsk delavec, sploh ne dobi dela. K službi božji hodijo v nemško cerkev, tje tudi pošiljajo otroke v šolo. O Velikonočnem času jih obišče č. g. župnik iz Jolieta.

Bradley, Ill. — Slovenci so se začeli seliti v tem kraju pred 10. leti, in dandanes biva tu 16 družin in 11 samcev, med katerimi jih ima 11 svoje hiše. Večinoma so iz Bele Krajine ter delajo v tovarni za železne postelje, katero lastuje Slovenec Jos. Turk iz Chicage. Plača je primerna, delo je deseturno. Novoprišleci dobe delo in tudi ženske, ki zaslužijo po 3 dolarje na teden. K službi božji zahajajo Slovenci skupno z drugimi narodnostmi v dvorano, kjer bere sv. mašo vsako nedeljo angleški duhovnik iz Kankakee. Slovensko društvo sv. Petra in Pavla šteje 14 udov. Kdor se hoče naseliti tu, dobi svet poceni, namreč loto za 75 dolarjev. Lota je široka 50 in dolga 150 črevljev. Potemtakem si lahko vsak sam pridela zelenjave za domačo potrebo. Par milj od mesta je državna norišnica, v kateri je vedno najti tudi kacega umobolnega Slovenca.

Aurora, Ill. — Pred 14. leti so prišli semkaj prvi Slovenci in do sedaj se je namnožilo njih število na 13 družin in 18 samcev. Med temi imajo štirje svoje hiše. Delajo v rudotopilnici po 10 ur ter zaslužijo od \$1.80 do \$2.00 na dan. Novinec dobi tu težko kako delo. Slovenci so vstanovili skupno z Nemci župnijo in postavili cerkev, kamor lahko zahajajo k službi božji. Spovedovat pride semkaj slovenski duhovnik iz Jolieta ali iz Chicage. Slovenci imajo tudi svoje društvo sv. Janeza Krstnika, K. S. K. Jednote, ki šteje 23 udov.

Nekaj slovenskih družin živi v **Carbon Hill**, kjer se preživljajo s kopanjem premoga. Plača je približno taka, kakor sploh v illinoiskih premogovnikih. Zahajajo v bližnjo italijansko cerkev v Coal City ter spadajo k jolietским podpornim društvom. — Tri slovenske družine in 20 samcev biva v **Morris**, kjer delajo v papirnici in livarni železa. — Mesto **Rockford** šteje med svojimi 35,000 prebivalci tudi nekaj Slovencev, najbolj poznati je g. J. Petrič, lastnik edine pivovarne v mestu.

Pennsylvania.

* **Pittsburg, Pa.** — To je največje železno obrtno mesto na svetu, ki se vsled oblakov dima, ki prihajajo iz tovarniških dimnikov, imenuje: "Smoky City". Šteje 322,000 prebivalcev ter leži ob rekah Allegheny in Monongahella, ki se tukaj zlivata skupaj in tvorite reko Ohio. Nekaj Slovencev je bilo v tem mestu že l. 1890. in do dandanes so se namnožili na 200 družin in 6000 za delo sposobnih možkih. Ti so došli večinoma iz Bele Krajine, Preloke, Vinice in Adlešič na Dolenjskem ter delajo v tovarnah za železo, last "United States Steel Co.", kjer izdeljujejo železne plošče za vojne ladije, katere pošiljajo celo v Rusijo. Delajo po 10 ur na dan, nekateri pa prostovoljno tudi dalje za večjo plačo. Novinci, kateri delo lahko dobe, delajo sprva navadno težaško delo, ter zaslužijo po en dolar in pol, priučeni po dva dolarja deset centov. Nekateri delajo tudi v usnjarnah, drugi zopet v tovarnah za izdelovanje vseh priprav in naprav, ki so v zvezi z elektriko. Tudi ženske in dekleta dobe delo v teh tovarnah, ponajveč pa služijo pri družinah.

Dalje nam poroča č. g. J. Kranjec, da je v mestu slovenska cerkev Matere Božje, blagoslovljena leta 1897. L. 1898, meseca decembra, je došel sem kot župnik č. g. J. Kranjec, ki je sezidal l. 1901. tudi župnišče in izposloval pri milijonarju Andrej Carnegie 3000 dolarjev za orglje za to slovensko cerkev. Letos pa je bil premeščen č. g. J. Kranjec v South Chicago in na njegovo mesto je došel Slovenec č. g. J. Mertel. Mladina zahaja v angleško ali pa v nemško šolo. Društev je devet, izmed katerih zboruje prvih osem v cerkveni dvorani: društvo Marije Device K. S. K. Jednote; društvo Sedem Žalosti K. S. K. Jednote; društvo sv. Jožefa K. S. K. Jednote; društvo sv. Roka K. S. K. Jednote; društvo Jezus Dobri Pastir K. S. K. Jednote. K. N. H. Zajednici spada društvo Marije Sedem Žalosti in društvo sv. Ane. Dalje je društvo sv. Štefana J. S. K. Jednote in deveto društvo sv. Jožefa J. S. K. Jednote.

Mesto **Allegheny**, ki šteje 130,000 prebivavcev, tvori s Pittsburgom takorekoč eno mesto, vendar ima popolnoma svojo upravo. Obe mesti loči reka Allegheny, čez katero je napravljenih sedem mostov. Tudi tu biva kakih 600 Slovencev, ki si služijo svoj kruh v tovarnah. Spadajo k slovenski cerkvi v Pittsburg.

Willock, Pa. — Mala naselbina v bližini Pittsburga, kjer so se naselili prvi Slovenci l. 1894. Do danes so se namnožili na 20 družin, ter štejejo skupno s samci kakih 100 oseb. Doma so večinoma iz Gorenjskega, iz Poljan, Škofjeloke, Trate; nekaj je tudi Dolenjcev in Spodnjih Štajercev. Delajo v premogokopih, kjer kopljejo mehki premog osem

ur na dan ter zaslužijo od 2 do 4 dolarje, kakor je delavec in prostor. Slovenci delajo večinoma vsi pri družbi Pittsburg Coal Co. kjer tudi novodošleči lahko dobe delo.

Mladina zahaja v državno šolo, ker slovenskih ni tukaj. Tudi cerkve ni slovenske, pač pa hodijo nekateri v slovensko cerkev v Pittsburg, drugi v nemško cerkev na Lafeteshill in slednji v grško cerkev v Homestead. Skupno z Nemci nameravajo v Willock vstanoviti svojo župnijo in sezidati cerkev na Flass. Slovensko društvo je sv. Florjana, št. 152 N. H. Z. s 175 udi.

Blizu Willock je druga slovenska naselbina Lickron, kjer je tudi kacic 60 slovenskih premogarjev od katerih ima 6 svoje hiše z zemljo in jeden ima prodajalnico. V cerkev hodijo na Lafeteshill. — Tudi v Castle Chanon, Pa. nedaleč od Lickrona, so premogovniki, kjer dela kacic 10 družin. Spadajo k društvu K. S. K. Jednote.

Broughton, Pa. — V tem, kacic 10 milj od Pittsburga oddaljenem kraju so šele kacic 5 let naseljeni Slovenci, katerih je 12 družin in 50 samcev. Izsclili so se iz Gorenjskega in Dolenjskega ter delajo v premogokopih po 8 ur na dan ter zaslužijo po 90 centov od tona premoga. Novinec dobi delo, ako ima prijatelja, ki ga vzame s seboj v premogovnik ter mu razkaže in mu razloži delo. Ženske ne dobe tu nikake službe. Izmed Slovencev lastuje sedem svoje hiše z zemljiščem.

Cerkve in šole nimajo slovenske; v cerkev hodijo v 4 milje odaljeno nemško cerkev, a k spovedi k č. g. J. Zalokarju. Pač pa žele vstanoviti Slovenci

v zvezi s Poljaki in Slovaki svojo cerkev ter potrebujejo v to svrho slovenskega duhovnika.

* **Federal, Pa.** — Pred 17. leti so se pričeli naseljevati Slovenci v tem mestu, ki je oddaljeno od Pittsburga 12 milj. Posebno veliko Slovencev je bilo nakupičenih tu okrog, ko so zidali v Federal slovensko cerkev sv. Barbare l. 1895. Slovencev pripada sedaj k misijonski postaji sv. Barbare okrog 300, med temi 30 družin, 28 imajoč jih svoje hiše. Zastopani so med njimi ponajveč Gorenjci iz loških hribov, a ne pogrešamo med njimi Ribničanov, Tolmincev in Planincev. Večinoma so premogarji, ki zaslužijo od enega dolarja in pol do 3 dolarje za osemurno delo. Poleti je dosti dela, a pozimi počivajo jame več mesecev. Nekaj rojakov je tudi barvarjev, en je mesar in tudi en kovač je med njimi. Tudi ženske utegnejo dobiti službo.

Kakor nam piše dalje ondotni rojak g. Janez Krek, so l. 1894. izbrali ondotni Slovenci cerkveni odbor, ki naj bi skrbel, da se sezida slovenska cerkev. Na prostoru dveh akrov, katere je podaril Ludovik Lebo, so pričeli postavljati cerkev. L. 1894. je bil posvečen vogelni kamen, in l. 1895. je bila posvečena nova cerkev sv. Barbare. Cerkev je dolga 92 in široka 42 čevljev. Kupili so tudi akre zemlje za 450 dolarjev, ki je odločen za pokopališče. Sedanji župnik cerkve sv. Barbare je č. g. J. Zalokar. Najstarejše društvo je sv. Jožefa, K. S. K. Jednote s 117. uči, okrog 20 Slovencev pa spada k nemškemu društvu sv. Jurija. Obljubujejo in govore, da napravijo v kratkem več tovarn v tem kraju; vse kaže, da bode torej še polne roke dela.

Wilmerding, Pa. — Le tri slovenske družine bivajo tu ter delajo rojaki v premogovnikih po 10 ur na dan za \$1,50 do \$2. Delo se lahko dobi.

Moon Run, Pa. — Pred 11. leti so se naselili tu prvi Slovenci, katerih je sedaj 14 družin in 74 samcev. Večinoma so Gorenjci in Notranjci, ki si po 8 ur na dan služijo kruh v premogovnikih. Delajo ali lastnoročno s krampom v roki ter zaslužijo od tona premoga po 90 centov, drugi izpodkopavajo premog s strojem ter zaslužijo od tona 48 centov, kar gre seveda hitreje izpod rok. Moški še dosti lahko dobe delo, a težko je za ženske. Hiše nima nihče svoje, ker ne ostane nihče dolgo časa tu, ampak odide, kakor hitro si kaj prisluži.

Cerkve ni tu slovenske, pač pa zidajo Angleži svojo v zvezi s Slovenci. Doslej se je brala tu sv. maša vsako drugo nedeljo. Da izpolnijo svoje verske dožnosti, obišče Slovence č. g. J. Zalokar. Slovensko društvo je eno, namreč sv. Barbare št. 3 s 50 udi.

Haser, Pa. — Kakor nam sporoča g. F. Muellner, se je naselil tu prvi Slovenec pred 6. leti. Sedaj biva tu 28 družin in do 120 samcev, ki so prišli iz Poljanske doline, od Gorenje vasi in iz Dolenjskega. Delajo vsi v premogovnikih od 10 do 12 ur na dan za dolar in pol do 3 dolarje. Za novoprišleca, ki nima tu znanca, je neugodno; kajti nihče ga ne vzame rad s seboj k delu, da bi mu tamkaj kazal in ga učil. Ženska utegne dobiti od \$20 do \$30 na mesec, ako kuha samcem. Izmed Slovencev jih ima tu 19 lastne hiše s posestvom.

Cerkve in šole ni slovenske, k službi božji hodijo v Irwin, ki je oddaljen 2 uri hoda, spovedovat pa pride semkaj č. g. J. Zalokar. Edino slovensko društvo je sv. Jožefa št. 58 K. S. K. Jednote z 48 udi.

Trestle, Pa. — V tem kraju in v okolici, kjer so cela polja premoga, so se pričeli naseljevati Slovenci pred 14 leti. Če vpoštevamo Slovence v bližnjih premogovnikih jih je kacic 600, večinoma samci, doma iz vseh delov Kranjskega. Za moške in ženske ni posebno prilika, da bi si prislužili kruha. Cerkve ni slovenske, pač pa so v bližini nemške cerkve, Slovenci pa hodijo navadno v Pittsburg. Društvo je jedno slovensko, spadajoče h J. S. K. Jednoti.

Adamsburg, Pa. — Šele pred dvema leti so se nastanili tu prvi Slovenci in danes je njih število naraslo že na 400, in od teh je kacic 15 oženjenih. Delajo tudi v rudnikih ter zaslužijo pod zemljo 2 do 3 dolarje za delo od 6. ure zjutraj do 5. ure pop.; oni ki delajo zunaj rovov, zaslužijo dnevno po dolar 90 centov. Slovenci vsi stanujejo v kompanijskih hišah. Novoprišlec navadno dobi delo, ako ne v enem rudniku pa v drugem. Cerkve ni slovenske, tudi v bližini ne. Eno uro je oddaljena angleška cerkev in še dalje tudi nemška. Spovedat pride semkaj slovenski duhovnik iz Pittsburga.

Scottsdale, Pa. — Kacic 18 let -- kakor nam piše rojak — bivajo tu Slovenci, in od teh so že pozabili nekateri svojo materinščino. Izmed 10. družin jih ima 6 svoje hiše. Delajo večinoma v to-

varni za steklenice, kjer služijo že 12 letni dečki; nekateri pa delajo v premogokopih ter zaslužijo od 2 do 3 dolarje na dan. Moški utegne dobiti delo, a nikakor ne ženska. Glede cerkvenih razmer so tukajšnji Slovenci jako siromaki. V cerkev hodijo angleško ali poljsko, slovenski duhovnik pa le redko zaide semkaj. Otroci zahajajo v angleško katoliško šolo. Društva ni tu nobenega slovenskega.

Braddock, Pa. — Slovencev biva v tem kraju okrog 200, ki bivajo blizu Pittsburga, kamor se pripelejo lahko z električno železnico v 45. minutah. Delajo v jeklarnah za isto plačo kot oni v Pittsburgu, ker služijo pri isti družbi.

Claridge, Pa. — Izmed 400 tukajšnjih Slovencev je 200 družin. Delajo v premogokopih ter jako potrebujejo slovenskega duhovnika. Kakor je pravil č. g. J. Kranjec, je ponujala njemu družba "Claridge", pri kateri dela veliko Slovencev, svet in denar, da sezida ondi cerkev ter vstanovi slovensko župnijo. Kajti edino vera in cerkev — pravijo — je ono sredstvo, ki kroti in lika človeka.

Negley, Pa. — Izmed 300 Slovencev, ki tu bivajo, je 15 oženjenih. Doma so iz Stare in Nove Oselice, od Poljanske doline in s Krasa. Delajo od 7. ure zjutraj do 5. ure popoldne, a tega dela ne dobi novinec lahko. Cerkve in šole nimajo slovenske, spovedovat hodi tje č. g. J. Zalokar. Slovenci imajo svoje društvo sv. Barbare, spadajoče k J. S. K. J., ki ima 32 udov.

Venetia, Pa. — V tej naselbini bivajo Slovenci sedem let. Izmed 200 Slovencev je 150 samcev, ki

so večinoma, Dolenjci ter delajo kot premogarji po 8 ur na dan za dva dolarja 30 centov, do dva dolarja 56 centov. Novoprišlec dobi lahko delo. Izmed Slovencev jih ima 11 svoje hiše, a nimajo nobene slovenske cerkve in šole. Le enkrat na mesec pride semkaj brat sv. mašo angleški duhovnik, sicer so pa v cerkvenem oziru — zlasti Slovenci — jako zapuščeni. Enkrat na leto jih obišče Slovenec č. g. J. Zalokar. Poleg poljskih društev, h katerim pripadajo Slovenci je tudi jedno slovensko društvo J. S. K. Jednote.

Johnstown, Pa. — Izmed sedanjih 700 Slovencev, med temi 40 družin, so se naselili tu prvi l. 1892., doma iz Notranjskega pri Cirknici. Kopljejo večinoma premog ter zaslužijo od 2 dolarja 50 centov do 4 dolarje. Delo dobe tudi v tovarnah, kjer je zaslužek od enega dolarja 35 centov do dva dolarja in tudi višje. Vsacemu novoprišlecu je lahko dobiti delo, tudi za ženske, ki služijo od 10 do 16 dolarjev na mesec. Izmed Slovencev lastuje tu 16 svoje hiše z lastno zemljo, nekateri imajo tudi več hiš.

Šole in cerkve ni slovenske. K službi božji zahajajo v hrvatsko cerkev sv. Roka, spovedovat pa jih pride semkaj č. g. J. Zalokar. Izmed štirih društev šteje društvo sv. Cirila in Metoda 75 udov, sv. Alojzija 45 udov, sv. Barbare 35 udov in društvo Slovenija 13 udov. V bližnjem **Conemaugh** živi tudi dokaj rojakov, ki se po večini vkvarjajo po premogovnih jamah.

Plymouth, Pa. — Semkaj so došli Slovenci pred sedemnajstimi leti s Kranjskega, Koroškega in

Štajerskega. Izmed desetih družin imajo tri svoje hiše. Kruh si služijo kot premogarji in delajo po 9 ur na dan. Eni streljajo premog ter zaslužijo za sedem vozov nastreljenega premoga po 3 dolarje. Drugi nakladajo vozove ter zaslužijo za 7 naloženih vozov 2 dolarja in 40 centov; nekateri nakladajo premog v železnice za zaslužek od enega dolarja 80 centov do 2 dolarja 40 centov. So tudi delavci, ki vozijo premog s 3 mulami ter služijo po razredih: \$1.25, \$1.37, \$1.52, \$1.62, \$1.86. Služba pri tem težavnem delu se lahko dobi, tudi ženske delajo v tovarnah ter zaslužijo od 8 do 12 dolarjev na mesec.

Cerkve, šole in društev nimajo nobenih slovenskih.

West Newton, Pa. — L. 1882. so prišle sem štiri slovenske družine, in sedaj je 23 družin in do 60 samcev, ki so došli večinoma od Litije, Kamnika, nekaj je tudi Štajercev. Delajo v premogovnikih, ter zaslužijo od 50 do 60 dolarjev na mesec. Od teh ima 17 družin svoje hiše z lastnim zemljiščem.

Slovenske cerkve ni, pač pa hodijo Slovenci v cerkev, katero so sezidali l. 1884. skupno z Angleži in Nemci. Spovedovat jih pride semkaj slovenski duhovnik iz Pittsburga. Edino slovensko društvo šteje 40 udov ter pripada k J. K. S. J., poleg tega pa pripadajo Slovenci tudi k nemškemu društvu sv. Jurija. Delavcem, ki niso vajeni premogarji, ni svetovati prihajati sem.

Forest City, Pa. — Pred 16 leti so se naselili tu prvi Slovenci, ki štejejo danes okrog 300 oseb, od katerih ima 50 svoje hiše. Došli so večinoma iz

Kranjskega, malo tudi iz Štajerskega, ki delajo v antracitnih premogovnikih ter zaslužijo do dva dolarja in pol za osem ali deseturno delo na dan. Za novodošleca ni dela. Cerkve in šole nimajo tukajšnji Slovenci svoje, ampak hodijo v irsko. Spovedovat jih pride semkaj č. g. J. Zalokar. Poleg društva sv. Jožefa K. S. K. Jednote z 200 ud-je tudi društvo sv. Barbare z 80 udi.

* **Steelton, Pa.** — Mesto je oddaljeno od Harrisburga dve milj, kjer so se naselili prvi Slovenci, katerih je sedaj 500, pred 15. leti, toda tovarne, katere postavlja milijonar Carnegie, bodo kmalu združile Steelton s Harrisburgom. Slovenci so prišli od Metlike, Črnomelja in Žužemberka. Delajo v predmestji Lockhall v jeklarnah "United States Steel Co." in v "Pennsylvania Steel Co.", kjer izdeljujejo železne izdelke za stavbe in mostove. Zaslužijo na uro od 10 do 15 centov. Nekaj Slovencev ima tudi mesnico, prodajalnico; nekateri so pa vslužbeni kot trgovski pomočniki. Delo vsak lahko dobi v teh tovarnah in ima tudi vsakdo prost vhod vanje. Ženske utegnejo dobiti delo v tovarnah in kot šivilje.

V mestu je slovensko-hrvatska župnija Matere Božje, katero je vstanovil Hrvat č. g. Božič pred kakimi desetimi leti ter so sezidali pod Slovencem č. g. Goršetom župnišče. Letos so tudi kupili poslopje za 24,000 dolarjev, katero bodo prenaradili za šolo, ki se bode odprla meseca septembra. Nameravajo tudi sezidati novo cerkev za 35,000 dolarjev. Slovenski mladeniči imajo tu svojo godbo ter goje slovensko petje. Pod sedanjim župnikom č. g. F.

J. Ažbe-tom, ki je naslednik č. g. Goršeta, so Slovenci in Hrvatje složni. Pridiga in petje v cerkvi je slovensko, dasi je več Hrvatov. Imajo tudi tri slovenska društva, namreč: sv. Alojzija, K. S. K. Jednote z lastno posvetovalno dvorano; društvo sv. Nikolaja, K. S. K. Jednote in samostojno društvo sv. Jurija.

Middletown, Pa., oddaljen 30 milj od Harrisburga, kjer so tovarne za pohištvo in tovarne za izdelovanje železnih cevi. Tudi tu je kacic 100 Slovencev. — **Cornwall, Pa.**, kjer so železni rudniki. V tem kraju živi kacic 200 Slovencev. — **Pittsbury**, kjer so tudi tovarne za železne izdelke. Nekaj Slovencev je tudi tu, ki imajo boljšo plačo nego oni v Steelton.

Ohio.

* **Cleveland, O.** — Mesto s 385,000 prebivavci leži ob jezeru Erie pri izlivu reke Cuyahoga ter je eno najlepših mest v Združenih Državah. Zlasti se odlikuje s širokimi cestami med temi največja "Euclid Avenue". V mestu je nad 100 tovarn za izdelovanje obleke, mnogo topilnic, livarn, tovarn za izdelovanje barv in tudi nekaj mlinov za žito. Kakor nam piše prvi in večletni župnik ondotnih Slovencev č. g. Vitus Hribar, so se naselili tu prvi Slovenci pred 15. leti. Slovenskih družin je v njegovi župniji približno 500, ljudij kacic 4000, ki so večinoma Dolenjci od Žužemberka, Žalna, Hinja, sv. Križ. Tudi Ribnica in Vrhnika ima dovelj svojih zastopnikov. Nekaj je tudi Gorenjcev, Štajercev in Primorcev. Služijo si svoj kruh ponajveč

v tovarnah, kjer imajo opraviti z železnimi izdelki, in enake vrste. Veliko jih dela v različnih plinovih tovarnah, v solini, tovarnah za razne posode, za žeblice, za lokomotive itd. Plača je različna od \$1.50 naprej po kakovosti dela in časa. Delajo navadno po 10 ur na dan. Novodošlecem je v dobrih časih mogoče dobiti delo, kakor hitro hočejo, a v slabih časih je bolj piškava za delo. Letos posebno manjka delavcev. Svoje hiše ima več slovenskih družin.

Slovenska cerkev je bila ustanovljena l. 1893, dne 30. julija. Prvi župnik slovenski v Ohio za več let je bil č. g. Vitus Hribar — kakor že omenjeno — ki je še sedaj nameščen ondi. Prostor za slovensko cerkev so kupili dne 29. jun. 1894. l. za 6000 dolarjev, preje so imeli službo božjo v kapeli sv. Petra. Tega leta so dogotovili malo cerkev in župnišče. Lani l. 1902. so povečali cerkev več kot za polovico; postavili so tudi štirirazredno šolo z dvorano. Učiteljice so Notre Dame sestre, ena je tudi Slovenka. Cerkev je preskrbljena z dostojno opravo skozinskozi. V bodoče nameravajo sezidati novo stalno cerkev, prizidati nekaj šolskih poslopij in poslopje za šolske sestre. Izmed tukajšnjih slovenskih društev je največje društvo sv. Vida s 400 udi, ki spada h K. S. K. Jednoti, staro društvo sv. Vida s 100 udi, sv. Jožefa s 70., sv. Janeza Krstnika s 40., Jezusovega Srca z 90., Slovenija s 100 udi in društvo slovenski "Sokol." Dalje je žensko društvo presv. Marijinega Srca s 140 udi; liga Jezusovega Srca, apostolstvo molitve s 50 in

slednjič družba zmernosti s 36 udi, h kateri pristopiti bi bilo tukajšnjim rojakom zelo priporočila vredno.

* **Newburg, O.** — Slovenci, ki bivajo v tem predmestju Clevelanda, so spadali sprva k župniji sv. Vida. Družin je kacic 200, ki delajo v jeklar-nah in plavžih "American Steel & Wire Co." kjer zaslužijo za deseturno delo po \$1.50 in več na dan. Tudi novi dobe delo tukaj. Lepo cerkveno poslopje, v katerem se zgoraj vrši služba božja, spodaj pa je več sob služečih v farno šolo, je bilo dogotovljeno leta 1902 ter je stalo okoli 23,000 dolarjev. Zidano je iz opeke. Sedanji župnik te župnije je č. g. F. L. Kerže. Poleg društva sv. Alojzija je tudi društvo sv. Lovrenca, K. S. K. Jednote.

Collinwood, O. — V ta kacic 5 milj od Clevelanda oddaljeni kraj, so se naselili Slovenci iz Clevelanda. Večinoma so samci, le malo je družin. Skupno jih je kacic 300, ki so Gorenjci okoli Domžal doma. Delajo po 10 ur v "Kuhlman Car Shops" kjer izdeljujejo vsakovrstne železnične vozove. Delajo tudi kot tesarji pri "Lake Shore" železniški družbi kjer postavljajo tovarne za lokomotive ter zaslužijo na dan po \$1.75. Moški delo lahko dobe, a nikakor ne ženske. Cerkev nimajo svoje ampak spadajo pod župnijo sv. Vida v Cleveland. V bodoče pa se mislijo ločiti od sv. Vida in ustanoviti samostojno župnijo.

Bridgeport, O. — Lega tega kraja je jako pri-kupljiva in zemlja zelo obljudena. Električna železnica vodi mimo teh premogovnikov, katerih je

skupno 12, največji med njimi je Wheelingcreek, kjer dela sedaj kacic 500 delavcev; drugi rovi so manjši, nekaj jih pa šele sedaj odpirajo. Premog je visok od 4 do 6 čevljev ter le 12 do 15 palcev pod površjem. Premog sprva izpodkopljejo in potem odstrele s smodnikom. V teh rovih je suho in nobenega plina, zato lahko delajo z odprtimi svetilkami. Premogar si kupi orodje sam ter plača s pričetkom dela \$10.00 za vstop v "United Mine Workers' Union", kar odtegne unija po obrokih. Pri premogovniku "Wheelingcreek" je tudi takozvani "Sick Furd" t. j. podpora, kjer dobi premogar v slučaju bolezni po \$5.00 podpore na mesec, v slučaju smrti se mu pa splača \$50.00 za pogreb.

Naš ondotni rojak g. Mihael Hočevar poroča dalje, da so se naselili tu prvi Slovenci l. 1888. Sedaj biva ondi okrog 150 duš, izmed katerih je 30 družin in 45 sameev. Doma so okoli Žužemberka, Kočevja, Zatične, Krke in nekaj iz Notranjskega. Skoro vsi delajo v premogokopu Wheelingcreek, ki je last Lorain Coal & Dock Co. Delajo po 8 ur na dan ter zaslužijo po 90c od tona nakopanega premoga; navadni delavec, ki ima družbeno delo, zasluži od \$2.36 do \$2.56. Novoprišlec ne dobi lahko dela zlasti, ako ga ni vajen; pač pa dobi delo v tovarnah, katerih je tod okrog mnogo ter zasluži za 10 urno delo en dolar 40 do 50 centov. Za ženske in dekleta tu ni zaslužka zlasti ako niso vajene vsaj nemščine. Trije izmed Slovencev imajo tu svoje hiše, ostali bivajo v najemnih ali pa v unijskih hišah.

Slovenci spadajo k angleško-nemški cerkvi sv. Antona Padov. Župnik te cerkve je Nemec č. g.

J. Weigand, ki Slovence zelo čisla ter se tudi uči slovenskega jezika, katerega že toliko razume, da čita sv. evangelij v slovenščini, kar ondotne Slovence jako veseli. O velikonočnem času obišče Slovence č. g. J. Zalokar. Mladina zahaja v angleško-nemško katoliško šolo, kjer poučujejo šolske sestre. Tudi eno slovensko društvo so ustanovili tukajšnji Slovenci l. 1895., meseca marca, namreč društvo sv. Barbare, št. 23. K. S. K. Jednote.

V **Bellaire**, šest milj oddaljenem mestu, biva tudi 15 Slovencev z dvema družinama, ki so se naselili lani tamkaj. — V **Glendale**, 14 milj oddaljeni naselbini od Bridgeporta, je tudi nekaj Slovencev, ki delajo v premogovniku.

Youngstown, O. — Že pred l. 1899. so bivali tu Slovenci, ki so raztreseni sedaj po bližnjih mestih, kakor New Castle in Girard. Večinoma so samci, ki delajo v železnih topilnicah ter zaslužijo za 10 urno delo po \$1 50 ter tudi več. Pri tem nevarnem delu je mogoče dobiti službo. Svojo hišo ima tu le en Slovenec. K službi božji hodijo v slovaško cerkev, a o Veliki noči jih obišče hrvatski duhovnik. Izmed društev je najobširneje hrvatsko sv. Jurija s 100 udi; poleg tega je slovensko društvo Vitezov sv. Mihaela, št. 61, K. S. K. J. in društvo sv. Trojice.

South Lorain, O. — Ko so pričeli delati v tem mestu 1894 l. jeklarno in železnico na Elyria, so prihajali Slovenci semkaj v obilnem številu. Toda nekateri so odšli dalje, ostalo jih je tu le kacic 500, med katerimi je 45 družin in približno 150 samcev, večinoma Dolenjci in Notranjci. Delajo v tovarnah

10 do 12 ur ter zaslužijo na uro po 16 centov. Za novoprišleca je lahko dobiti delo, a nikakor ne za ženske. Svojo hišo ima 37 družin. Slovenske cerkve tukaj nimajo, ampak hodijo k službi božji v irsko. Spovedovat pride semkaj č. g. F. L. Kerže iz Newburga v Clevelandu. Poleg društva Marije Pomagaj je tudi društvo sv. Alojzija št. 42 udi, v zvezi z J. S. K. Jednoto.

New York.

New York in Brooklyn, N. Y. — Največje primorsko mesto na svetu in najbolj obljudeno mesto v Ameriki je New York ali kakor je zovejo zdaj po priklopljenju predmestij "Greater New York" in šteje 6 milijonov prebivalcev. Sezidano je na otoku Mauhattin, katerega obtekati reki Harlem in Hudson; slednja loči New York od Brooklyna, ki sta pa zdaj spojena v eno mesto. Najstarejši slovenski naseljenci bivajo tu že 25 let, živahnejše naseljevanje naših rojakov pa se je pričelo pred desetimi leti. V New Yorku živi okrog 30, v Brooklynu pa kačih 75 slovenskih družin, vsega skupaj do 1000 oseb. Doma so iz kamniškega, črnomaljskega in kočevskega okraja, pa tudi iz drugih krajev slovenske zemlje. Moški delajo v prodajalnicah, bankah, tiskarnah in raznih tovarnah, njih plača je od \$7, do \$25, na teden, delajo po 10 ur na dan. Izučeni rokodelci kakor mizarji, kolarji, krojači, kovači, sedlarji, ključavničarji, masinisti itl. dobe tukaj delo, če znajo angleški ali vsaj nemški. Tudi ženske lahko najdejo službo kot navadne služkinje po zasebnih hišah, plača je od \$8 na mesec in več. Izučene šivilje in

kuharice zaslužijo od \$5 do \$20 na teden, posebno pa je lahko dobiti delo v tovarni za slamnike v tej stroki izučnim ženskam, ki zaslužijo od \$10 do \$25 na teden, vendar morajo biti vešče deželnega angleškega ali vsaj nemškega jezika. V Brooklynu imajo trije Slovenci svoje hiše, v New Yorku nobeden. Slovenske cerkve in šole ni tukaj. Newyorški Slovenci hodijo večjidel v nemško cerkev čč. oo. redeptoristov na 3rd St.; brooklynski rojaki naši pa v cerkev sv. Trojice na Montrose Ave. ali v cerkev Vseh Svetnikov na Throop Ave. in ravno tje tudi k spovedi in sv. obhajilu. V New Yorku imajo slovensko katoliško podporno društvo sv. Frančiška Serafinskega, št. 46, K. S. K. J., ki šteje 20 udov. V Brooklynu pa društvo sv. Jožefa, št. 57, K. S. K. Jednote, s 50. člani. V par letih bodo dobili slovenskega duhovnika, ki se zdaj šola v semenišču sv. Jožefa v Danwoodie, P. Yonkers, N. Y. in bo oskrboval newyorške in brooklynske Slovence.

Odličen Slovenec bivajoč že mnogo let v New Yorku, vrli rodoljub in praktičen katoličan, ki nam je poslal gorenje podatke, piše o tej slovenski naselbini nadalje tako le: "Ne svetujem nobenemu Slovincu, ki se ni praktično izučil kacega rokodelstva, naseliti se v New Yorku ali Brooklynu; ali če je izučen, pa vsaj nemškega jezika ni popolnoma vešč, naj ne ostane tu, ampak se poda naprej v kako večjo slovensko naselbino. V dušnem oziru je slaba za rojake, ki prihajajo sem. Po raznih tovarnah, kjer najdejo delo, je vse polno socijalistov in brezvercev, ti jih naglo popačijo. Sprva še pridejo v cerkev, ali ko vidijo, da se pobira za sedeže po 5 ali 10c in

da pridige ne razumejo, obrnejo hrbet in pozabijo na svojo katoliško dolžnost, na službo božjo, na cerkev in Boga. Žalibog so tudi ženske, seveda ne vse, v tej zadevi silno malomarne; dokler služijo, jim ni mogoče vsaki čas iti v cerkev, da bi pa malo bolj zgodaj vstale in šle k sv. maši ob 6. uri zjutraj, zato so prelene. In ko se cmože, najdejo še več izgovorov, da izostajajo od božje službe. Boljše ne bo, dokler ne dobimo v svojo sredo slovenskega dušnega pastirja. Za zdaj pa dajem Slovencem in Slovenkam, ki se hočejo naseliti v New Yorku ta le svet. Ko pridete sem, nastanite se in ostanite pri kaki dobri katoliški družini — teh imamo, hvala Bogu! dovelj — in tako bodele ohranili in ohranile svojo vero in poštenost.”

Little Falls, N. Y. — V tem mestu stanujejo Slovenci okrog 12 let. Dandanes jih je skupno 150, med temi 12 družin in 45 samcev. Došli so z Vrhnike, Cirknice in tudi s Štajerskega jih je nekaj. Delajo v tovarnah, predilnicah in strojarnah ter služijo za deseturno delo \$1.25 in več. Delo novinec težko dobi. Cerkve in šole ni slovenske. Nekateri izpolnijo cerkvene dolžnosti v domači angleški cerkvi, drugi pa zahajajo v 20 milj oddaljeno poljsko cerkev. Lani jih je obiskal prvič slovenski duhovnik č. g. Zalokar iz Pennsylvanije.

Colorado.

* **Pueblo, Colo.** — Pueblo leži ob izlivu potoka Cherry v Plate reko na lepi ravnini 5195 čevljev nad morskim površjem. Prebivavcev šteje 150,000,

med temi je nad 2,000 Slovencev in okrog 150 družin. V mestu in po okolici je zdrav zrak in milo podnebje, ki slovi zlasti za jetične ljudi; vse polno takovih bolnikov prihaja iskat si zdravja in dela v te kraje, kar se jim je pa že hotelo zabraniti. L. 1887. so se nastanili tu prvi Slovenci, njih število pa se je hitro množilo in ker so pridni delavci so si prislužili denarja, tako da ima sedaj kacic 100 že svoje hiše. Delajo večinoma v predmestju "Bessemer", kjer stoje največje in najmodernejše jeklarne sveta, last "Colorado Fuel & Iron Co." Zaslužek je \$1.75 do \$4.00, kakoršno je pač delo. Nekaj Slovencev dela tudi v rudotopilnicah po 10 ur na dan, zunaj za \$1.65, znotraj topilnice pa zaslužijo za dvanajsturno delo po 2 do 3 dolarje. Nekateri dobe delo v klavnici, prodajalnici ali pri železnici. V slovenskih rokah je 14 gostiln, 6 grocerijskih prodajaln in 3 mesnice. Splošno novinec lahko dobi delo. V prihodnje bodo potrebovali še več delavskih moči. V gostilnah službujejo Slovenke kot natakarice, kar pa ni priporočila vredno.

V mestu stoji slovenska cerkev z župniščem. Obe poslopji ste zidani z opeko, hiša je prostorna, dvonadstropna in v notranjem jako praktično urejena. Cerkveno poslopje je lepa visoka stavba; drugo nadstropje jim služi za cerkev, v prvem imajo šolo, pri tličje ali "basement" pa vporabljajo za društvena zborovanja in cerkvene veselice. L. 1891. so bili Slovenci združeni z Nemci in so skupno z njimi sezidali cerkev; imeliso dva duhovnika; č. g. Ciril Zupan, O. S. B. je oskrboval Slovence, P. Gregorij pa Nemce. Meseca majnika l. 1900. pa so se odcepili Nemci v

splošno zadovoljnost obeh strank. Slovenci so izplačali Nemcem \$5,000 ter so tako postali gospodarji vsega cerkvenega imetja. K slovenski cerkvi spada tudi nekaj slovaških družin, za katere je dobil č. g. C. Zupan kapelana č. g. Blatnika, tudi iz reda oo. benediktincev, rodom Slovaka, ki pa že tudi slovenski dobro ume.

Kakor mesto Pueblo, ima tudi okolica lepo bodočnost. Železne rude je polno v obližji in zemlja je rodovitna in pripravna za pridelovanje vsakovrstnih poljskih pridelkov. Suša je kriva, da se tako malo nastanjajo ljudje tod okrog. Pomagajo si na umetni način z irigacijami napeljevanjem vode. Iz rek napeljejo namreč vodo po kanalih v manjše jarke in z vodo iz teh jarkov preplavijo po enkrat ali dvakrat na teden svoja polja. Da opravijo svoje verske dolžnosti, obišče Slovence po deželi včasih č. g. C. Zupan, ki nam je poslal tudi nekaj podatkov o teh krajih.

Calohan, Colo. — Tu je naseljenih šest slovenskih farmarjev, ki se pečajo z živinorejo ter pridelujejo zlasti krompir. Zemlja se lahko kupi, aker stane 50 do 100 dolarjev. — **Aspen, Colo.** kamor so došli naši rojaki že pred 15 leti, katerih je okrog 45 družin. Delajo v srebrnih rudnikih, ter dobe za osemurno delo \$2.50 do 3.00. V mestu je irska cerkev, kamor zahajajo tudi Slovenci. — **Red Stone in Coalbasin, Colo.** je kraj v katerem biva okrog 40 Slovencev, skupno pomešanih s Hrvati. Delajo v ogljekopih ter zaslužijo \$2.50 do \$3.00, na dobrih prostorih celo do \$5.00 na dan. V verskem oziru so ti ljudje jako zapuščeni; nimajo katoliške cerkve, in

slovenski duhovnik jih le redko obišče. — V **Salida, Colo.** živi okrog 70 Slovencev, ki delajo v topilnici. — Ogljekopi so v krajih **Spring Gulch, Colo.**, kjer dela kacic 15 Slovencev, kakor tudi v **Rockvale, Colo.**, kjer živi okrog 50 Slovencev. Služijo od \$40.00 do \$100.00 na mesec, kakoršen je prostor, kamor je delavec postavljen.

Canon City, Colo. — Mesto leži 5,243 čevljev visoko nad morjem ob vhodu divjeromantične soteske "Grand Canyon", skozi katero dere Arkansas reka. Klimatične razmere so razglasile mesto za "raj coloradski". Mesto šteje 3,500 prebivalcev in med temi živi 25 Slovencev z devetimi družinami. Delajo v topilnicah ter zaslužijo 2 do 3 dolarje za dvanajsturno delo.

Denver, Colo. — Krasno mesto je Denver! To priznavajo vsi potovalci. Leži ob izlivu Cherry v Plate reko na lepi ravnini, 5,195 čevljev nad morsko gladino. Prebivalcev ima 150,000, je sedež Anapahoe County in glavno mesto države. V mestu samem je le malo Slovencev, večinoma bivajo par milj zunaj mesta v krajih **Globeville** in **Elyria**. Poleg 70 slovenskih družin je okrog 150 samcev, ki delajo v rudotopilnicah, posamezniki tudi v prodajalnicah. Gostilnic je v slovenskih rokah osem, mesnici dve in ena prodajalnica grocerijskega blaga. K sv. maši hodijo v angleško katoliško cerkev, sicer pa nameravajo že dalj časa, da bi ustanovili slovensko župnijo.

* **Leadville, Colo.** — Mesto s 26,000 prebivalci se po pravici imenuje "Cloud City" — mesto v

oblakih — kjer leži celih 10,200 čevljev visoko nad morjem. Splošno se sodi, da je Leadville največji "mining camp" — rudarsko mesto na svetu. Zime so dolge in mile, poletja so hladna. Hribi in snežniki, kateri kipe proti nebu kroginkrog, so pravo čudo za ljubitelja narave. L. 1876. so našli na tem kraju bogato žilo zlata, in tedaj so prihajali semkaj ljudje od vseh strani sveta, seveda tudi Slovencev ni manjkalo. Vendar šele 1883. l. so pričeli prihajati naši rojaki v obilnejšem številu, ker so tega leta odprli velike tovarne za topljenje rude. Sedaj biva v tem mestu nad 1000 slovenskih duš, med temi ima 150 družin lastne hiše; okrog 500 je pa samecev, ki bi si tudi radi ustanovili lastno ognjišče, ko bi ne primanjkovalo slovenskih deklet. Doma so z Dolenjskega okrog Ribnice, Metlike in le malo je Gorenjcev. Delajo večinoma v tovarnah in topilnicah ter služijo za deseturno delo pa \$2.75 do \$3.00 ter ni neobhodno potrebno, da bi znali angleški. Izkušeni tesarji služijo 3 do 4 dolarje, kakor tudi strojevodje, ki pa morajo govoriti angleški jezik. Službo dobi marsikdo tudi v gostilnici in prodajalni.

Č. g. Ivan Perše nam poroča dalje tudi o slovenski cerkvi tega mesta. L. 1899. 17. decembra so položili vogelni kamen in prva sv. maša se je brala 26. februarja l. 1900. v novi cerkvi, ki je veljala \$15.000 dolarjev. Prvi in sedanji župnik te slovenske cerkve je č. g. Ivan Perše. Mladina hodi v državno šolo, v kratkem pa mislijo sezidati Slovenci svoje šolsko poslopje, kjer se bode poučevalo v slovenskem jeziku. Poleg največjega podpornega društva sv. Jožefa K. S. K. J. s 170. udi je društvo

sv. Petra in Pavla s 40. udi, cerkveno društvo sv. Ane s 50. udi, bratovščina Presv. Reš. Telesa z 90. udi in bratovščina Presv. Srca Jezusovega. Tovarne tega mesta se množe od leta do leta, in dela je dosti za pridne in krepke roke.

Crested Butte, Colo. — L. 1883. so se naselili v tem kraju prvi Slovenci, katerih je sedaj okrog 300, največ pomešanih s Hrvati. Med temi 300 Slovenci je 37 družin, 25 z lastnimi hišami. Prišli so največ od Semiča na Dolenjskem. Delajo v ogljekopih na dogovor ter dobivajo od tona 65c na dan, skupno \$2.25. Nekateri delajo kompanijsko delo ter zaslužijo \$2.10 in več, kjer je pa težje dobiti službo kot v ogljekopih na dogovor. Dekleta utegnejo dobiti službo za 10 do 15 dolarjev na mesec. Vsi prebivalci vseh narodnosti, nad 1000 duš, zahajajo v angleško cerkev, v kateri bere le dvakrat na mesec sv. mašo duhovnik, ki pride iz Gunnisona. Slovence obišče o Veliki noči č. g. C. Zupan, da opravijo v svojem jeziku sv. izpoved. Slovenci imajo svoje društvo sv. Jožefa z 80. udi, poleg tega pa pristopajo k hrvaškemu društvu Marije Device. Mladina zahaja v državno šolo.

Montana.

East Helena, Mont. — L. 1888. so odprli v tem 12,000 prebivalcev broječem mestu prvo rudotopilnico, in tedaj so prišli semkaj prvi Slovenci. Dandanes živi tu 20 družin skupno okrog 100 oseb, ki so doma s Kranjskega od Bele Krajine in Ribnice, nekaj je pa tudi Primorcev. Delajo večinoma v rudotopilnicah od osem do deset ur na dan ter

zaslužijo od \$2.00 do \$2.60 na dan. Delo je zelo težavno. Nekaj bogatejših Slovencev ima gostilne in prodajalnice, šest jih ima lastne hiše. Novinec utegne dobiti tu službo, a mora pristopiti k uniji; ženske pa itak ne dobe dela. V tukajšnjo cerkev sv. Cirila in Metoda pride brat sv. mašo vsak četrtek angleški duhovnik, spovedovat pa pride č. g. J. Pirnat iz Anaconde. Slovensko društvo je sv. sv. Cirila in Metoda št. 45 K. S. K. s 34 udi.

Willis, Mont. — Kacih 14 slovenskih kmetov živi v tem kraju, ki so prišli pred več leti največ od Poljan, Vinice in Semiča. Vsak ima pri sebi enega ali več hlapcev, ki zaslužijo od \$20.00 do \$30.00 na mesec, (poletni čas); priden delavec dobi tu delo na farmi, tudi dekleta dobe službo v kuhinji ter služijo od 15 do 25 dolarjev na mesec. Cerkve in šole nimajo v tem kraju, ampak hodijo k službi božji v kraj Dillon. Slovenec, ki želi priti sem, naj bi se poprej dogovoril s tu bivajočim rojakom ter si preskribel službo poprej, kajti tovarn ni v tej okolici.

Aldridge, Mont. — Od l. 1894. se naseljujejo Slovenci v tem mestu in dandanes jih prebiva okrog 150, med temi 30 družin. Prišli so s Kranjskega in Štajerskega ter delajo v premogovnikih po osem ur za \$2 25 do \$3.50 na dan. Ako ni delavcev, dobe novinci delo; ženske pa ne morejo tu dobiti službe. Lastne hiše ima kaci 20 družin, trije Slovenci imajo tudi gostilno. V slovenski cerkvi sv. Družine se opravljajo cerkveni obredi štirikrat na leto. Tudi eno slovensko društvo so ustanovili tu, namreč sv.

Jožefa št. 17 s 60 udi. Delo v teh premogovnikih ni stalno, zato ne priporočamo posebno, da bi se tu naseljevali.

Č. g. Pirnat je obiskoval tukajšnje rojake.

* **Anaconda, Mont.** — V tem mestu z 10.000 prebivalci bivajo 18 let Slovenci, katerih je sedaj okrog 1,500, med temi do 150 družin. Prišli so večinoma od Črnomlja in raznih krajev na Dolenjskem. Kacih 40 lastuje tudi svoje hiše s posestvom. Delajo v rudotopilnicah ter služijo za osemurno delo po \$2.50 do \$4.50 na dan. Delo je težko, in se jako težko dobi služba, zlasti ženske ne dobe dela tu. Imajo slovenskega župnika č. g. J. Pirnata in tri slovenska društva, namreč: sv. Jožefa K. S. K. Jednote s 77. člani, društvo sv. Petra in Pavla s 140. člani in društvo sv. Jurija s 110 člani. Ker se delo težko dobi, ni svetovati Slovencem, da bi se tu naseljevali.

Nekaj Slovencev biva tudi v mestecu Horr.

Oregon.

Oregon City, Ore. — Leta 1899. je prišlo v to mesto dvanajst Slovencev, med temi 3 družine in 3 samci. Došli so z Gorenjskega ter delajo v papirnici po 10 ur za \$1.75 do \$3.50. Moški dobe tu delo, kakor tudi angleščine vešče ženske, ki služijo od \$12.00 do \$15.00 na mesec. V cerkev hodijo angleško ali nemško. Društva slovenskega ni tukaj. Po državi Oregon je razstresenih nekaj slovenskih kmetov, o katerih pa nimamo natančnejših pojasnil.

Washington.

Springdale Valley, Wash. -- Tu bivajo Slovenci, ki imajo svoje farme (kmetije), skupno 14 družin in tudi nekaj neožerjenih farmarjev (kmetov). Poleg tega biva tu več Slovencev, ki pa niso stalno naseljeni, ampak samo služijo pri rojakih, kot v dnini. Ljudje rede večinoma govejo živino v teh krajih, ki so hriboviti tuda rodovitni; kakor piše rojak g. T. Strojan, biva v bližnjih gozdih mnogo jelenov in medvedov, ki rajajo svojo rajo. Veliko zabavo imajo vsled tega kmetje po zimi, ko hodijo na lov, ne kot "ravbšici", ampak svobodno brez posa s puško na rami. Kdor se hoče naseliti tu kot farmar mora imeti v žepu najmanj 1000 dolarjev, da si kupi svet in napravi potrebno. Letine so navadno dobre.

Ridgefield, Wash. — Dasi so se Slovenci naselili v tem kraju že pred 22 leti, vendar biva dandanes ondi le 5 družin in dva samca, ki so prišli z Gorenjskega. Imajo svoja zemljišča ter živijo kot farmarji. Moški, ki znajo angleški, dobe poleti delo na farmah ter zaslužijo za 10 urno delo po \$1.50. Drugi delajo tudi po gozdih ter zaslužijo od \$2.00 do \$3.00 s hrano. Tudi ženske, ki so večje angleščine, utegnejo dobiti službo po \$18.00 na mesec in tudi več. V cerkev hodijo Slovenci v irsko skupno z Angleži in Nemci. Društev je pač nekaj, a nobenega slovenskega.

Roslyn, Wash. — Pred štirimi leti so se naselili tu prvi Slovenci, katerih je sedaj okrog 30, šest družin in več samcev. Delajo v premogovnikih po \$2.00 do \$3.00 za 10 urno delo, kjer tudi novoprišlec dobi

delo. Kakor sporoča ondotni rojak Simon Kokole, je ondi veliko Hrvatov in tudi nekaj Kranjcev, ki bi se radi ženili, a ni deklet. V cerkev zahajajo v angleško katoliško, kjer se opravlja služba dvakrat na mesec. Poleg drugih tukajšnjih slovanskih društev je tudi eno slovensko s 50 udi.

Enumclaw, Wash. — Naš ondotni rojak g. M. Malnerič nam sporoča, da se je naselil on v tem kraju med prvimi Slovenci l. 1881. Sedaj živi tu 24 slovenskih družin na kmetijah; ostalih 30 družin in 50 samecev pa dela v premogovnikih. Skupno število Slovencev je okrog 300. Kdor dela na kmetiji, zasluži poleti za 12 urno delo \$1.25 s hrano, pozimi pa \$1.00. Precej jih dela v premogovnikih po 8 ur na dan, kjer zasluži navadni delavec \$2.50, boljši pa dobi tudi \$3.00 na dan. Moški dobe delo, kakor tudi ženske, ki služijo od 10 do 25 dolarjev na mesec. Šole nimamo slovenske, službo božjo pa pride brat semkaj poljski duhovnik trikrat na mesec. Imamo tudi eno slovensko društvo s 47. udi. Dela v tem kraju je dosti in se lahko zasluži. Tudi sveta je dovolj na prodaj. Kdor se hoče tu naseliti kot kmet, si lahko kupi 40 akrov (oralov) zemlje za 600 dolarjev. Svet je še zaraščen in se mora čistiti.

Californía.

San Francisco, Cal. — Mesto s 350.000 prebivalci je največje v Californiji, ležeče na polotoku, katerega obliva zaliv sv. Frančiška in z njim zvezani ocean. V mestu cvete trgovina, izvažajo namreč zlato, žito, vino in volna; a uvažajo se sladkor, čaj itd. Poleg tovarna za črevlje, obleko, stroje, pohištvo in

ladije stoje v mestu tudi livarne, strujarne, tobačne tovarne in druge. V mestu in po deželi je poleti in pozimi malo razlike med temperaturo, poleti od 75 do 80 stopinj, pozimi od 65 do 70 stopinj Fahrenheit. Do meseca marca navadno dežuje, a potem preneha do septembra in tedaj prične zopet deževati. Dež pada po lahkem, viharjev in toče ni. Meseca majnika že žanjejo.

V San Francisco so se naselili prvi Slovenci pred 15. leti. Sedaj jih je nekaj nad 100, med temi 20 družin. Došli so večinoma od Metlike in Dragatuša na Dolenjskem in delajo po strujarnah in raznih tovarnah za zaslužek po \$1.75 in več za 10 urno delo. Novinci dobe poleti delo, tudi ženske po kavarnah in tovarnah za izdelovanje plehastih posod ter zaslužijo po \$1.25 na dar. Tudi pri družinah dobe ženske dela, ako so večče angleščine, ter služijo po 20 dolarjev, izvežbane kuharice tudi po 25 dolarjev na mesec. Cerkve nimajo slovenske, ampak bodijo v cerkev, kjer je nameščen dalmatinski duhovnik. Baš zadnje dni je odpotoval v San Francisco Slovenec-novomašnik č. g. J. Turk, ki bo oskrboval dušno pastirstvo californijskih Slovencev in kakor hitro mogoče ustanovil slovensko župnijo. Mladina hodi v angleško šolo. Imajo tudi tri slovenska društva.

V **Portersville, Cal.**, 200 milj od San Francisco, biva tudi nekaj Slovencev, ki se pečajo s poljedelstvom. — **Oat Hill, Cal.**, je mala naselbina 30tih Slovencev, ki so prišli tje pred sedmimi leti od Metlike. Delajo v topilnicah za srebro ter zaslužijo

po dva dolarja za 10 urno delo. Semkaj pride po enkrat na mesec nemški duhovnik ter daruje službo božjo v privatni hiši, kamor se zbero poleg drugih katoliških naseljencev tudi Slovenci.

Crockett, Cal. — Pred dvanajstimi leti je bilo ustanovljeno to mesto, ki preživlja kacic 50 Slovencev, došlih sem pred šestimi leti od Semiča. Med temi je 12 družin z zemljiščem, nekateri pa delajo v tovarni za sladkor ter zaslužijo po \$1.80 za delo desetih ur na dan. Drugi delajo v topilnicah za zlato in srebro ter zaslužijo po \$2.00 na dan. Delo je tu težko dobiti. V cerkev zahajajo v angleško katoliško.

V **Sulphur Bank, Cal.**, od San Francisco 120 milj severno ležečem mestu, živi izza zadnjih 20 let nekaj Slovencev, ki imajo svoje kmetije ter rede živino in prideljujejo precej pšenice. Ako se hoče tu kdo naseliti, dobi zemlje aker po 100 dolarjev. — **Angelos Camp, Cal.**, je kraj, kjer dela nekaj Slovencev v zlatih rudnikih.

Idaho.

Ivy, Idaho. — V tej državi živi nekaj Slovencev kot farmarjev. Naselili so se tu pred leti, ko so si lahko nakupili zemljo. Kdor bi se hotel tu naseliti, si zamore napraviti farmo, ki bi ga pa sedaj precej stala. Tovarn tu ni. Splošno pa ne svetujemo rojakom prihajati sem, ker so ljudje popolnoma zapuščeni in zanemarjeni v verskem oziru.

Utah.

Mercur, Utah. — Pred par leti se je naselilo tu šest Slovencev z eno družino. Došli so z Dolenjskega

ter delajo v premogovnikih po osem ur na dan za \$2.50. V cerkvenih zadevah so tukajšnji prebivavci čisto zapuščeni, kajti nimajo duhovnika in nimajo cerkve; zato ne svetujemo nikomur, da bi se tu naselil.

Sunnyside, Utah. — V tem mestu, ki je staro tri in pol leta, so se naselili pred tremi leti prvi Slovenci in teh je dandanes 8 družin in 40 samcev. Prišli so s Kranjskega in Štajerskega ter delajo v premogovih rovih, kjer služijo \$2.50 do \$6.00. Tu kopljejo premoga najtršo vrsto, imenovan "coke." Oni, ki delajo pri pečeh za "coke", pa zaslužijo od dva do tri dolarje. Moški utegne lahko dobiti delo, a nikakor ne ženske. Izmed Slovencev ima eden svojo hišo. Cerkev ni nobene, ako pride na mesec enkrat italijanski duhovnik, opravi službo božjo v priprosti hišici. Ker Slovenci nimajo prilike opravljati svojih verskih dolžnosti, jim ne svetujemo se naseljevati v tem kraju.

Castle Gate, Utah. — Kacih 20 Slovencev živi v tem kraju, ki delajo v ogljekopih in pri "coke"-pečeh. Plača je od \$2.50 do \$3.000. Delo se ne dobi lahko in ljudje so slabo preskrbljeni v dušnem oziru. — **Murray, Utah,** kjer živi nekaj Slovencev, ki delajo v rudotopilnicah po 8 ur na dan za dva do tri dolarje. Do katoliške cerkve v Salt Lake City imajo dve uri hoda.

Wyoming.

Cumberland, Wyo. — Prva dva Slovenca, ki sta se vdeležila z drugimi narodnostmi prospektanja za družbo "U. P. Coal Co." po državi Wyoming sta se

naselila v tem kraju l. 1900. Ko je imenovana družba pričela staviti l. 1901. tu hiše in nabavljati stroje, tedaj so šele pričeli prihajati sem Slovenci v obilnejšem številu. Sedaj biva tu deset slovenskih družin in 40 samcev, ki so prišli večinoma s Spodnje Štajerske od Gornjega grada, le nekaj je Kranjcev od Škofje Loke. Delajo v premogovnikih na dogovor po 10 ur na dan ter zaslužijo od tona 42 centov. Moški utegnejo dobiti delo, vendar so morali čakati včasih delavci več tednov, predno se jim je spolnila želja. Ženske pa tu ne morejo dobiti službe. V tem kraju ni katoliške cerkve; katoličani hodijo k božji službi v 18 milj oddaljeni kraj Kemmerer. Vsako leto enkrat pride sem slovaški duhovnik in tedaj imajo Slovenci priliko opraviti sv. izpoved.

Delo v teh rovih ni posebno nevarno, in delavci se tega dela kmalu privadijo. Ako želi kak Slovenec natančneje vedeti ondotne razmere, naj se pismo obrne na tamošnjega Slovenca J. P. Korpnik Box 188, Cumberland, Wyo.

Nebraska.

Omaha, Neb. — Glavno mesto Nebraske, Omaha s 110,000 prebivalci, leži ob reki Missouri, čez katero vodi velikansk železen most v sosednje mesto Council Bluffs. Zidano je na več gričih, ima lepe, z drobnim peskom posute ceste, mnogoličnih cerkva, več topilnic, dva velika kolodvora in velike delavnice unijske pacifične železnice. L. 1868 se je naselil v tem mestu prvi Slovenec, in danes biva tu 28 slovenskih družin ter 15 samcev, ki so večinoma pomešani s Hrvati. Njih rojstni kraj je Bela Krajina

in Černomelj. Delo imajo večinoma v topilnicah, nekateri služijo v prodajalnici. Delajo 10 do 12 ur ter služijo po 17 do 25 centov na uro. Moški in ženske dobe delo. Lastne hiše ima kacic 17 Slovencev, v hišo božjo pa zahajajo k Čehom. V semenišču v St. Paulu se šola dijak, ki bode po dovršenih študijah poslan med tukajšnje Slovence in Hrvate. Mladina zahaja v angleško šolo, kjer poučujejo čč. šolske sestre. Poleg slovenskega društva sv. Štefana K. S. K. J. je hrvatsko društvo sv. Reš. Telesa N. H. Z., h kateremu pristopajo tudi Slovenci.

Kansas.

Kansas City, Kans. — To je jedno največjih industrijalnih mest na jugozapadu. Slovencev biva tu okrog 60 družin, izmed katerih je pa polovica Kočevarjev, ki znajo nemški in se najrajše prištevajo Nemcem. Slovenskih fantov šteje naselbina okrog 100 in imajo tudi svoje katoliško društvo. Poglavitni zaslužek daje našim rojakom delo v velikanskih mesnicah, iz katerih se pošilja meso ne le na razne kraje Združenih Držav, ampak tudi v Evropo in Azijo. Izurjeni mesarji zaslužijo po \$3.00 do \$4.00 na dan, manj izvežbani po \$1.75 do \$2.00. Tudi ženske dobe delo v mesnicah in zaslužijo po par dolarjev na dan, če znajo po ameriškansko rezati meso. Delo je še dosti stalno, vendar preneha vsako leto za par mesecev o postnem času, kar je očitvidno znak, da se ameriški katoličani postne dni zdržujejo mesnih jedij. Skoraj vsi gospodarji imajo lastne hiše, nekaj je tudi trgovcev. Slovenci hodijo v nemško cerkev k sv. Antonu, dasi

je v mestu hrvatska cerkev. Pritožujejo se namreč, da jim bratje Hrvatje niso dali pravice, ko so vsi zlagali za skupno cerkev. Zdaj pa zbirajo Slovenci za lastno cerkev, katero hočejo postaviti, kakor hitro dobe slovenskega duhovnika. Po enkrat na leto jih obišče kak slovenski misijonar.

Frontenac, Kans. — Slovenci so živeli v tem kraju že pred 18. leti. Sedanje njih število je okrog 1000 duš, ki so prišli deloma z Dolenjskega, z zelene Štajerske, od Celja in višje doli do kamniškega okraja. Nekateri so došli tudi iz Vestfalskega na Nemškem, kjer so delali po premogarskih jamah. Tudi tu delajo v premogovnikih po 8 ur na dan ter zaslužijo po 65 centov od tona. Jako dosti jih ima v tem kraju svoja domovanja, in ker leži mestece bolj na deželi in zemljišča niso predraga, imajo mnogi okoli hiš nekaj vrta in tudi vinsko trto. V mestecu je katoliška cerkev, kjer je nameščen nemški župnik. Slovenci potrebujejo slovenskega duhovnika. Imajo tudi dve slovenski društvi s približno 500 člani.

V **Olpe**, 13 milj zahodno od Emporia, živi 10 slovenskih kmetov, ki imajo velike farme ter redijo živino. Hodijo v nemško cerkev, kjer pa ni stalnega duhovnika. — Nekaj Slovencev živi v bližini Frontenaca kot premogarji namreč: **Mineral City, Weir City, Fleming, Chicopee, Midway in Yale**. Ne svetujemo, da bi se todi naseljevali rojaki naši. Država Kansas slovi sicer izza zadnjih par let kot izvrstna poljedelska država in res so bile zadnje letine slovite, vendar svarimo rojake iz Evrope, naj se ne selijo v južnozapadni del te države,

ker je podnebje za vsacega inostranca skrajno neugodno in so tudi človeškemu zdravju silno nevarni vroči poletni vetrovi, prihajajoči iz Meksike in Arizone.

Iowa.

Riggs, Ia. — Že pred 40. leti so se naselili tu prvi Slovenci, ki so večinoma kmetovalci. Zdaj jih živi tu in v okolici 30 družin in kacic 50 samcev. Imajo dobre kmetije in se bavijo z živinorejo. Na farmi zasluži delavec po leti po 20 do 30 dolarjev na mesec, po zimi pa mora delati za hrano in stanovanje. Ženskam ni lahko dobiti delo. Svoje hiše lastuje večina gospodarjev, farmerjev, nekateri pa imajo kmetije v najemu. Cerkve nimajo slovenske, temveč hodijo k službi božji skupno z Angleži in Nemci v Sugar Creek; po enkrat na leto jih obišče č. g. John Plevnik. Imajo jedno slovensko katoliško društvo sv. Jožefa št. 35 spadajoče k K. S. K. Jednoti. K zidanju ondotne katoliške cerkve so največ pripomogli slovenski kmetovalci in da nimajo še dandanes svojega dušnega pastirja, je krivo le pomanjkanje slovenskih duhovnikov v tej deželi. Novoprišlec lahko najde kmetiško delo pri nas, a če si hoče kupiti farmo, mora imeti nekaj sto dolarjev v žepu. Zemlja je rodovitna, zlasti se obnese prešičereja.

Lyons, Ia. — Pred nekaj leti je cvetela tu slovenska naselbina naših rojakov, ki so delali na žagah ob reki Mississippi. Toda zdaj so premestili žage in mline na sever, največ v Minnesoto in pomanjkanje dela je odgnalo naš narod v druge kraje. Zdaj

biva tu le še par slovenskih družin, ki si služijo kruh v tovarnah za pohištvo.

South Dakota.

Plankinton, So. Dak. Nekaj slovenskih družin biva v tem kraju že kacic 15 let, žive na farmah, kjer je zemlja rodovitna, ako je dosti moče, a rada pritisne suša. Pečajo se večinoma z živinorejo, kar bolje nese nego kmetijstvo samo; rede namreč konje, krave in ovce; vendar tudi sejejo, in glavni pridelek je pšenica. Kmet, ki si kupi 160 akrov, zamore izhajati. Aker neobdelane prerijske zemlje stane od pet do deset dolarjev, akter obdelane zemlje pa od deset do 35 dolarjev. V mestu Plankinton je tudi katoliška cerkev, kamor zahajajo vse ondotne narodnosti.

Vermillion, So. Dak., kjer živi kacic 20 slovenskih družin na kmetijah ter prideljujejo ponajveč koruzo. Svet je peščen, a rodovit; akter stane od 30 do 60 dolarjev. — V **Wahpeton, N. Dak.,** je naseljenih že dalj časa nekaj slovenskih kmetov, ki so precej premožni. Eden izmed njih je prodal lani svojo kmetijo za 26,000 dolarjev. Zemlja je tukaj jako draga.

Lead, So. Dak. — To glavno mesto južnodakotske Črnegore (Black Hills) je zaslovelo med Slovenci lansko leto, ko je zasedel tamošnji novoustanovljeni škofovski sedež slovenski vladika mil. g. Ivan Nepomuk Stariha. Slovencev zdaj še ne biva tam mnogo, pač pa je nad tisoč Hrvatov, ki imajo troje svojih društev. Mesto naglo raste, ker

je v obližji mnogo zlate, srebrne in svinčene rude. Slované oskrbuje v dušnem pastirstvu č. g. J. Tomšič, ki bo v kratkem pričel z zidanjem nove cerkve.

Wisconsin.

Milwaukee, Wis. — Mesto s 322,913 prebivalci leži na lepem in zdravem kraju ob jezeru Michigan. V tem obrtniškem in trgovskem mestu je bivalo pred dvajsetimi leti le šest Slovencev, namreč pet dijakov-bogoslovcev in en delavec. Dandanes jih je že okoli 1000, med temi nad 100 družin in veliko samcev; prišli so s Kranjskega od Škocijana in od Trebnjega, dalje so doma s Koroškega pri Ziljski Bistrici in s Štajerskega v okolici Celja in Mozirja. Nekaj teh je rokodelcev, mizarjev, tesarjev in krojačev, večinoma pa delajo v strojarnah, livarnah in železnih tovarnah. Plača je različna. V strojarnah delajo po 60 ur na teden ter zaslužijo pri suhem delu 8 dolarjev in pol do 9 dolarjev, pri mokrem delu pa dobijo \$10.00 na teden. Rokodelci zaslužijo dolar in pol do 2 dolarja in pol za deseturno delo. Tamošnji Slovenec g. Snoj nam piše, da je bilo doslej lahko dobiti dela za novoprišlece, lahko tudi za ženske in dekleta, katere zaslužijo v kuhinji 4 do 6 dolarjev na teden. Kacih deset Slovencev ima svoje hiše, a hiše božje nimajo slovenske. K službi hodijo kranjski Slovenci v poljsko cerkev, koroški Slovenci pa razumejo vsi nemški ter zahajajo v nemško cerkev. O velikonočnem času jih obišče č. g. John Kranjec, č. g. John Plevnik, ali pa č. g. F. S. Šusteršič, sicer pa bi potrebovali Slovenci svojega dušnega pastirja. Letos je bilo ustanovljeno slovensko društvo sv. Ja-

neza Ev., toda koroški Slovenci pristopajo k nemškim društvom. Nekaj Slovencev biva v bližnjem mestu **Racine**.

Sheboygan, Wis. — Prvi Slovenci so došli sem l. 1889., dandanes se je namnožilo njih število na šest do 700 duš, med njimi kacic 50 družin. Doma so iz vseh strani Kranjske; nekaj je pa tudi Štajercev. Delajo v tovarnah za izdelovanje hišne oprave kakor stolov, miz, postelj i. t. d. ter zaslužijo po \$1.15 do \$1.30 na dan. Drugi si služijo kruh v strojarnah in tovarnah za raznovrstne železne izdelke ter zaslužijo na dan \$1.25 ali \$1.50. Službo dobe moški kakor tudi ženske, katere zaslužijo po dolar na dan. K službi božji hodijo v nemško cerkev, vsako leto jih pa obišče č. g. John Kranjec, ali pa č. g. John Plevnik. Imajo pa svoje slovensko društvo "Ilirija."

Port Washington, Wis. — V to mlado mestece so se pričeli seliti Slovenci pred tremi leti. Dandanes jih je že 400, med temi 10 družin, ostali so pa samci. Doma so večinoma s Štajerskega, nekateri tudi z Dolenjskega. Delo imajo v tovarnah za stole in opekarnah, kjer je zaslužek \$1.25 do \$1.75. K službi božji hodijo v endotno nemško cerkev. Vrli slovenski mladeniči so ustanovili letos slovensko pevsko društvo.

Indíana.

Indianapolis, Ind. — V tem glavnem, 170,000 prebivalcev broječem mestu Indiane, ki je eno najlepših mest v Združenih Državah z zdravim podnebjem in čisto vodo, so se naselili prvi Slovenci l. 1890.

Sedanje njih število je okrog 400, med temi 31 družin in nad stotino samcev. Doma so s Kranjskega pri Novem mestu in v okrajih Tolmin in Kanal na Goriškem. Delo imajo izključno vsi Slovenci v livarni "The National Malleable Casting Co.". Novincu plačajo za navadno delo 14c na uro, po preteku šestih mesecev pa dobi po 16c. Vajeni livarji imajo plačo od komada ter zaslužijo včasih čez 20 dolarjev na teden, včasih pa niti petih ne. Z delom prično ob šesti uri zjutraj ter delajo, s polurnim popoldanskim odpočitkom, dokler ni dokončano delo, spadajoče k istemu dnevu. Novodošleci dobe delo, tudi ženske, ter služijo 2 do 3 dolarje na teden, ako znajo angleški jezik tudi več. Slovenci zahajajo k službi božji v irsko cerkev, o Veliki noči jih obišče č. g. F. S. Šusteršič iz Joliet. Slovensko društvo tega mesta je društvo sv. Alojzija št. 52. K. S. K. J. z 88 udi.

Alexandria, Ind. — Pred desetimi leti so prišli semkaj prvi Slovenci. Sedaj žive v tem mestu štiri slovenske družine in 24 samcev, skupno 50 oseb. Rodom so Kranjci od Šmartnega pri Litiji, Novega mesta in od sv. Petra na Krasu. Delajo vsi v tovarni za sekire ter zaslužijo za deveturno delo \$1.25 do \$1.50 ter še več nekateri. Plačo dobijo od števila nabrušenih sekir, torej spretnejši in pridnejši zasluži več. Novinec delo dobi. Slovenci hodijo k sv. maši v nemško cerkev, obiskat in spovedat jih je prišel letos prvič, Slovenec č. g. John Kranjec. Naš ondotni rojak g. Karol Kristan nam poleg tega še sporoča, da je njemu otrpnila desnica; brusi sekire torej le z levico in vendar zasluži vsled svoje marljivi.

vosti po \$9.00 na teden.—15 Slovencev živi v mestu **Dyer** in približno toliko v **Indiana Hartor**, nekaj posameznikov tudi v **Whiting**.

Missouri.

St. Louis, Mo. — Mesto sv. Ludovika je jedno najstarejših mest v Ameriki in je že pred sto leti slovelo vsled svoje trgovine, ker se stekata tam dve največji reki v deželi: Missouri in Mississippi. Med svojim blizu pol milijona broječim prebivalstvom ima par sto Slovencev, družin kacic 25. Večinoma delajo v pivovarnah, kjer služijo po \$2.00 na dan, nekateri tudi v tovarnah za železnične vozove, ki dobivajo isto plačo, zopet drugi v skladiščih za les za \$1.35 na dan. Doma so največ od Semiča in mnogi so se že pred 20. leti tu naselili, ti so precej imoviti. Kdor je več nemščine, hodi v nemško cerkev, novinci pa zahajajo k Čehom. Delo je lahko dobiti, zlasti v skladiščih vedno iščejo delavcev.

V bližini St. Louisa živi več Slovencev tudi v mestih: **East St. Louis, Ill.** in **Madison, Ill.**, kjer delajo v klavnicah in mesnicah.

Alabama.

Blocton, Ala. — V tem kraju živi okrog 40 Slovencev, večinoma Dolenjcev, ki delajo v premogovih jamah po devet ur na dan ter služijo 45c od tona. V cerkev hodijo v irsko, kjer je nameščen angleški duhovnik. Slovensko društvo tukajšnje je sv. Barbare K. S. K. Jednote. Rojakom ne svetujemo prihajati semkaj, zlasti ne — ženskemu spolu.

V Alabami in drugih južnih državah, zlasti v državi **Mississippi** in **Louisiana** so velikanski gozdi,

ki so bili zadnjih deset let zimski čas vsi živi delavcev, sekajočih drevje in izdelujočih doge za sode. Med temi delavci je bilo časih na stotine Slovencev in na tisoče Hrvatov. Kontraktorji so za majhno ceno nakupili po več sto ali tisoč oralov lesovja in najemali delavcev za izdelovanje dog. Dunajski žid Kern po imenu je po svojih agentih vabil zlasti Slovence in Hrvate za to delo. Obljuboval jim je dobro plačo in mnogo se mu jih je res vsedlo na limanice. Nekateri so prva leta sicer zaslužili lepo svoto denarja od tri do pet sto dolarjev v 5 mesecih; toda velika večina je plačala to z izgubo svojega zdravja ali celo življenja. Nizko ležeči kraj je namreč silno nezdrav, voda nevžitna, tako da izmed 100 mož se jih ni vrnilo deset, ki bi ne bili našli mrzlice ali malarije. Bolnica v Memphis, Ten., je bila mnogokrat prenapolnjena s Slovenci in Hrvati in le Bog sam ve, koliko kostij našega naroda leži zagreblje njih pod stoletnimi hrasti mississippiških pragozdov. Zadnja leta so postali naši rojaki previdnejši in se ne dajo zapeljati po tacih obljubah. Ali ker čujemo, da židovski agentje tudi na Kranjskem, Primorskem in Hrvaškem vabijo naš narod v Ameriko pod pretvezo dobrega zaslužka z izdelovanjem dog, jih na tem mestu z vso resnobo s v a r i m o, n a j n e v r j a m e j o g o l j u f i v i m o b l j u b a m i n n a j n e h o d i j o s e m i s k a t t a c e g a d e l a.

Arkansas.

Jenny Lind, Ark. — Doslej so bili naši rojaki po Arkansasu zaposleni skoro izključno po premogovnikih, zadnji čas pa se jih je nekaj poprijelo polje-

delstva, kar jim obeta lepšo bodočnost. Marsikje po Arkansasu so bili naseljenci sprva jako nezadovoljni, pa v 10. ali 15. letih so se pospeli do lepega blagostanja. V primeri z zemljo po severnih državah je svet v Arkansasu še jako poceni. Veliko pripravnih in rodovitnih zemelj se dobi v tej državi. Na istem polju je mogoče parkrat na leto marsikaj pridelati. Podnebjem pa se ne privadi Evropejec lahko, ker zavlada že zgodaj spomladi silna vročina. Torej, kdor ne more prenašati vročega vremena, se ne seli sem.

Kakor splošno, delajo tudi v tem kraju naši rojaki v premogovnikih. Slovenec č. g. Ciril Zupan jih obišče enkrat na leto. Poleg slovenskega društva Marije Device je tudi društvo sv. Barbare.

Huntington, Ark. — Slovencev, katerih prvi so se naselili tu l. 1897., je dandanes 5 družin, skupno 25 oseb. Doma so s Štajerskega in od Litije na Kranjskem. Delajo vsi kot unijski delavci po 8 ur na dan v premogovnikih ter zaslužijo po 80c od tona. Poleti ne delajo vsak dan, pač pa se prične stalno delo meseca septembra. Novinci, ki so vajeni tega dela in morda tudi večji malo angleščine dobe službe; nikakor pa ni dela za ženske. V katoliško cerkev, ki stoji tu, pride vsak mesec enkrat brat sv. mašo angleški duhovnik, o Veliki noči pa je obiskal Slovence slovenski župnik iz Pueblo. Svojega slovenskega društva nimajo, ampak spadajo k društvu Marije Device v Jenny Lind.

New Mexico.

Gibson pri Gallupu, N. M. — Kacih 10 Slovencev-Gorenjcev živi v tem kraju, kjer je tudi večje

število Hrvatov. Delajo v jamah, kjer kopljejo premog ter zaslužijo od \$2.00 do \$5 00 na dan. Za sv. vero so jako vneti, a le redkokdaj utegne obiskati te osamljene trpine kak slovanski duhovnik. Letos jih je obiskal č. g. I. Bugar, da so opravili sv. izpoved. Vse je jako drago v teh krajih, hrana in stanovanje stane na mesec \$25 00. Voda je jako slaba. Torej ni svetovati, da bi se tu naseljevali rojaki naši.

Več Slovencev živi še po drugih državah Združenih Držav, kojih pa ne moremo podrobneje opisati, ker nismo mogli dobiti za to potrebnih podatkov.

V državi **Virginia** žive posamezniki po premogarskih selih, na primer v Norton, Colburn in George, kjer delajo v premogovnih jamah.

V državi **West Virginia** je največja slovenska naselbina v mestu **Thomas**, kjer so nedavno ustanovili slovensko katoliško društvo Marije Pomočnice z malim pričetkom 10. udov. Preživljajo se s kopanjem premoga.

V državi **Texas** je tudi razstresenih več Slovencev, ki službujejo na kmetijah, največ jih je v mestu Lufkin.

Posamezniki bivajo tudi v državi **Arizona** v mestu Globe in okolici.

Canada ali britanska Amerika šteje več sto Slovencev, največ v provinci British Columbia. Skupno je naseljenih največ v mestu **Trail**. Prvi Slovenci so došli sem pred desetimi leti, zdaj jih biva šest družin in kacic 20 samcev. Dva imata lastni hiši. Delajo v rudotopilnici in služijo po \$2.00 in več na dan. Delo ni stalno. Službo božjo pride opravljat angleški duhovnik po enkrat na mesec.

Nasloví

slovenských škofov in duhovníkov v
Amerikí.

Rt. Rev. James Trobec, — St. Cloud, Minn.

Rt. Rev. John N. Stariha, — Lead S. D.

Very Rev. J. F. Buh. msgr. — Ely, Minn.

Rev. F. J. Ažbe, — Steelton, Pa.

Rev. F. X. Bajec, — 657 James St., St. Paul, Minn.

Rev. Math. Bilban, — Virginia, Minn.

Rev. Ig. L. Burgar, — 806 E. B. St., Pueblo, Colo.

Rev. Bonaventure Čiček, O. M. C. — 2222 West

Market St., Louisville, Ky.

Rev. Roman Homar, O. S. B. — Cloquet, Minn.

Rev. Vitus Hribar, 25 Glass Ave., Cleveland, O.

Rev. Francis Jager, — 1410 Eight St. So. Minneapolis, Minn.

Rev. Alois Kastigar, — St. Henry, Minn.

Rev. Jos. Knafelc, — Comfrey, Minn.

Rev. F. X. Košmerl, — 225 Second St. Duluth, Minn.

Rev. John Krakar, — Iron Mountain, Mich.

Rev. John Kranjec, — 9713 Ewing Ave., So. Chicago, Ill.

Rev. Francis L. Krže, — 13 Wageman St., Cleveland, O.

Rev. Simon Lampe, O. S. B., — Beaulieu, Minn.

- Rev. John C. Mertel — 57th Street, above Butler
St. Pittsburg, Pa.
- Rev. Antory Mikš, — Bloomfield, Minn.
- Rev. Anthony Ogulin, — 197 Geranium St., St.
Paul, Minn.
- Rev. Marcus Pakiž, — Calumet, Mich.
- Rev. John Perše, — Leadville, Colo.
- Rev. John Pirnat, — Anaconda, Mont.
- Rev. John Plevnik, — Waukegan, Ill.
- Rev. Alois Plut, — Shakopee, Minn.
- Rev. Anthony Podgoršek, — Cor 6th & Crosat
Sts., La Salle, Ill.
- Rev. F. Požek, — Montgomery, Minn.
- Rev. Francis Rant, — New Ulm, Minn.
- Rev. A. J. Rážek, — Houghton, Mich.
- Rev. John Seliškar, D. D. — St. Paul Seminary,
St. Paul, Minn.
- Rev. A. Smrekar, — Tower, Minn.
- Rev. J. M. Solnce, — 547 Thomas St., St. Paul,
Minn.
- Rev. Mathias Stukel, — Wabasso, Minn.
- Rev. Mathias Šavs, — Delano, Minn.
- Rev. Vincent Šifrer, O. S. B. Zion, Minn.
- Rev. Venceslaus Šolar, O. S. B. — Beatty, St.
Vincent, Pa.
- Rev. F. S. Šusteršič, — 812 N. Chicago St.,
Joliet, Ill.
- Rev. Ignatius Tomazin, — Belle River, Minn.
- Rev. Joseph Tomšič, — Lead, S. D.
- Rev. John Trobec, — Brockway, Minn.
- Rev. Francis Turk, — 3561 19th St., San Fran-
cisco, Cal.
- Rev. Michael Tušek, — McCauleyville, Minn.
- Rev. A. Vilman, — , Minn.

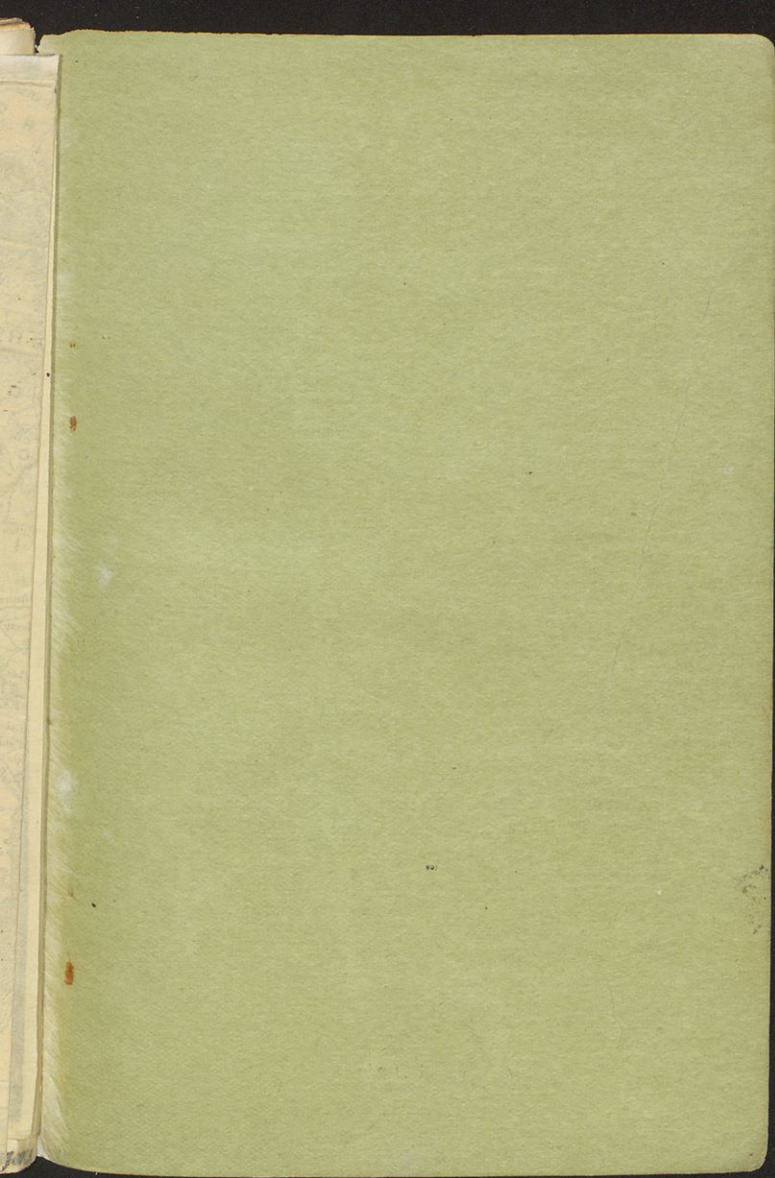
Reči pohrabne
Vydal Fr. Rieker
opracoval J. Rieker
V Angermu — *Knižnica Kozelská - Sv.*

Scale of Statute Miles

0 50 100 150 200 250
RAND, McNALLY & CO., ENGRS., CHICAGO.

Rand, McNally & Co.'s Business Atlas Map of the United States.
Copyright, 1891, by Rand, McNally & Co.
16

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

GS

0 710 648

202224697

COBISS ©